

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 913

16. LISTOPADA 2020. CIJENA 50 DINARA

Dani hrvatske knjige i riječi

**Matiji Molceru nagrada
za životno djelo**

6

O suradnji i Ekonomskom investicijskom planu na konferenciji Igmanske inicijative

Usponi i padovi suradnje, demokracija i ekonomija

10

Bilanca ovogodišnje ratarske proizvodnje

Solidni prinosi, bolje cijene

12

Veran Matić, specijalni izaslanik za rješavanje pitanja nestalih s Hrvatskom

2000 nestalih je veliki broj

19

Likovna kolonija *Bunarić 2020.*

Slikari željni zajedničkog stvaranja

26

Naši gospodarstvenici (XII.)

Bavim se i kupcem, a ne isključivo proizvodom

33

KUD Hrvata *Bodrog Monoštor*
Zavitni dan

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinirator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sić

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Jedna neobična godina

Kiša je ovog tjedna poslala ratare na nekoliko dana prinudnog odmora. Već krajem tjedna ti prinudni odmori su završeni i poljoprivrednici su se vratili na svoja radna mjesta. Nema tu ni slobodnih dana, ni sveca, ni bolovanja, jer posao je takav – ne trpi odgađanje. Znaju to, ne žale se i ne kukaju. A crtu na bilancu svog ovogodišnjeg rada podvlačit će kada rod bude skinut s njiva i prodan. Ako je samo suditi po cijenama po kojima će im proizvedeno biti i plaćeno, mogli bi ove godine biti zadovoljniji nego inače. Analitičari su izračunali da su cijene, u usporedbi s prošlom godinom, veće od 10 do 20 posto. Za one koji se bave analizom tržišta u agrarnoj proizvodnji ovo je pomalo iznenađujuće, s obzirom na dobru ponudu, kako na svjetskom tako i na domaćem tržištu. Odgovor i objašnjenje je strah, uzrokovan pandemijom koronavirusa, pa je eto ispalo i nešto dobro od te korone. Zemlje koje ovise od uvoza panično kupuju na svjetskoj burzi zalihe, vlastite povećavaju i zemlje tradicionalni izvoznici što je sve ustalasalo svjetsko tržište, pa se u konačnici prelilo i kod nas. Tako će ovoga puta koristi od svega imati i naši ratari. Nasuprot prijašnjim godinama kada je objašnjenje za niske cijene uvijek bilo: takva su kretanja na svjetskim burzama. Sada bi se moglo reći: (ne)očekivani cjenovni skokovi uzrokovani su poremećajima na globalnom tržištu.

Najbolje će ove godine proći proizvođači soje, koja je i inače posljednjih godina postala značajna uljarica, toliko da je iz sjetvene strukture potisnula i suncokret. Ali to svakako nije, niti može biti reper za narednu sjetvu, jer cjenovna klackalica je nepredvidiva. Jedne godine prevagne na jednu, druge na drugu stranu. I dok smo mi, promatrači onoga što se dešava u poljoprivredi, skloni odmah računati koliko će ratari zaraditi, oni će odmah ubaciti i troškove koje imaju, jer kažu: niti niče, niti se žanje samo od sebe.

I ne može im se osporiti takva računica, ali kada su u pitanju velike brojke (hektara) računica, htjeli oni priznati ili ne, ipak prevagne na jednu stranu.

Z. V.

Dva milijuna kuna za hrvatsku manjinu u četiri države

Hrvatska će s ukupno dva milijuna kuna (7,5 kuna = 1 euro) poduprijeti pet strateških projekata u četiri države, vezanih uz hrvatsku nacionalnu manjinu, odlučeno je prošlog četvrtka na sjednici Vlade. Zaključkom Vlade, na prijedlog Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike

dobiti primjereno središte za tri ključne institucije u Srbiji – Hrvatsko nacionalno vijeće, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Novinsko-izdavačku ustanovu *Hrvatska riječ*.

Za projekt »Kadrovsko osnaživanje hrvatske zajednice u Republici Srbiji« izdvojiti će se 200.000 kuna, kao i za projekt »Potpora radu Hrvatskoga kazališta u Peču u Mađarskoj«.

To je, uz HNK u Mostaru, jedino profesionalno hrvatsko kazalište izvan Hrvatske i vrlo je važno za kulturni i društveni život Hrvata u Mađarskoj, istaknuo je Milas.

Za projekt »Potpora Radiju hrvatske nacionalne manjine – Radio *Duxu* iz Tivta u Crnoj Gori« izdvojiti će se 150.000 kuna, kao i za projekt »Hrvatskog štamparskog društva iz Gradišća u Austriji – *Hrvatske novine*, 110 godina izlaženja«.

Djelatna potpora tim strateškim projektima pridonijet će stvaranju boljih preduvjeta za razvoj i napredak pripadnika hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, Mađarskoj, Crnoj Gori

i Austriji te osnažiti njihovu povezanost s Hrvatskom, rekao je Milas.

Hina

Hrvatske, iz proračuna će se za izgradnju Hrvatske kuće u Subotici izdvojiti 1,3 milijuna kuna.

Državni tajnik Središnjeg državnog ureda **Zvonko Milas** istaknuo je kako će realizacijom tog projekta hrvatska zajednica

Radni sastanak u povodu organizacije rada i funkcioniranja prostora u Beogradu

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Srbiji **Jasna Vojnić** održala je prvi radni sastanak u povodu organizacije rada i funkcioniranja prostora u Beogradu s predstavnicima Hrvata u ovom dijelu zemlje. Sastanku su prisustvovali vlč. **Jozo Duspara**, vijećnik HNV-a **Josip Čačić**, elektor iz Zemuna **Branko Kajić**, elektorica iz Surčina **Irena Obradović** i predsjednica Hrvatske čitaonice **Fischer Katica Naglić**.

Na sastanku je bilo riječi o načinima funkcioniranja, osnivanju fondacije koja bi bila zadužena za upravljanje prostorom, kao i o svečanom otvorenju tog prostora koje se planira uoči druge godišnjice od elektorske skupštine IV. saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Praznik hrvatske zajednice – Dan rođenja bana Jelačića

Svečano otvorenje Spomen-doma uz visoke goste

Danas Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji i hrvatska zajednica proslavljaju svoj praznik – Dan rođenja bana **Josipa Jelačića** u banovom rodnom mjestu Petrovaradinu. Nakon svete mise u crkvi svetog Jurja s početkom u 17 sati, koju će predvoditi srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović**, posjetit će se rodna kuća bana Jelačića gdje se očekuje i dolazak predsjednika Srbije **Aleksandra Vučića** na svečanom otvorenju *Spomen-doma bana Josipa Jelačića*.

Među gostima se očekuju predsjednik Pokrajinske vlade **Igor Mirović**, gradonačelnik Novog Sada **Miloš Vučević**, te visoki dužnisi hrvatske Vlade – ministar vanjskih poslova **Gordan Grlić Radman**, državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske **Zvonko Milas**, župani **Ivan Anušić** i **Božo Galić**.

Rodna kuća

Katnica u kojoj je rođen ban Josip Jelačić sagrađena je 1745. godine. Na stotu obljetnicu Jelačićeva rođenja, 1901. godine, na kuću je postavljena ploča s natpisom da je tu rođen hrvatski ban. Ploča je prekrivena 90-ih godina. Bilo je to razdoblje kada se iz Petrovaradina iselio veliki broj hrvatskih obitelji, a nazivi većine ulica promijenjeni. U vrijeme Austro-Ugarske ulica u kojoj je rodna kuća bana Jelačića nosila je njegovo ime. Bilo je tako sve do 1945. kada je naziv ulice promijenjen u Matije Gupca, a od 90-ih godina ulica nosi naziv Beogradska.

Ploča s natpisom da je u toj kući rođen ban Jelačić ponovno je otkrivena 2001. godine kada su Petrovaradinci obilježili 200 godina od njegova rođenja.

Nakon obilaska rodne kuće bana Jelačića u atriju Srijemske biskupije će biti održana svečana akademija s početkom u 18 i 30. U programu će sudjelovati **Aleksandra Alač**, HKPD *Jelačić*, HKC *Bunjevačko kolo*, *Kraljice Bodroga* i drugi.

Rodna kuća bana Josipa Jelačića vraćena je poslije 75 godina hrvatskoj nacionalnoj zajednici, a kupnju kuće financirala je država Srbija koja je za tu namjenu izdvojila 600.000 eura.

»Čuvajte uspomenu na našega bana, budite ponos Hrvata, bogatstvo Srbije i poveznica naših dviju država«, poručila je 17. srpnja 2020. godine predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** prigodom predaje ključeva rodne kuće bana Jelačića upravitelju Zaklade *Spomen-dom bana Josipa Jelačića* **Goranu Kauriću**.

Ovim činom hrvatska zajednica ušla je u posjed dijela kuće u kojoj je 16. listopada 1801. godine rođen hrvatski ban.

HNV je sada u posjedu većeg dijela kuće bana Jelačića, a u planu za budućnost je otkupiti još dva stana kako bi u potpunosti bili vlasnici ove katnice. Za Zakladu je najveći izazov osigurati sredstva za projekt i radove na obnovi kuće, a kako je najavljeno Zavod za zaštitu spomenika kulture Grada Novog Sada će financirati taj projekt, dok će Pokrajinska vlada financijski pomoći građevinske radove.

J. D.

Zbog epidemioloških mjera i protokola visokih uzvanica proslavi mogu nazočiti samo uzvanici s pozivima.

16. listopada 2020.

5

O suradnji i Ekonomskom investicijskom planu na konferenciji Igmanske inicijative

Usponi i padovi suradnje, demokracija i ekonomija

*Da bi se Ekonomski investicijski plan ostvario potrebna je vladavina prava, nezavisno sudstvo i pouzdan porezni sustav kako bi investitori bili zainteresirani da dođu i investiraju u regiju, rekao je Várhelyi * Moramo raditi na unutarnjoj demokratizaciji, a demokratske zemlje će mnogo lakše uspostaviti suradnju unutar regije što nam je svakako potrebno, rekao je Mirko Cvetković * Za Filipa Vujanovića ključni izazov, ali i put razrješenja postojećih problema u međusobnim odnosima je da sve zemlje zapadnog Balkana izvrše svoje obveze koje su prihvatile * Mladen Ivanić je ocijenio da je suradnja u regiji dosta dobro napredovala posljednjih desetak godina, a onda se ponovno vratila unazad * I elite i same javnosti država, onako kako su oblikovane, teško prihvaćaju težnju za poboljšanjem odnosa, jer se ona često smatra političkom slabošću ili nekom vrstom kompromisa koji nije poželjan, rekao je Dragan Đukanović*

Online konferencija »Dva desetljeća poslije«, koju je organizirala regionalna mreža nevladinih organizacija Igmanska inicijativa imala je dvije teme: Dva desetljeća od početka normalizacije odnosa daytonske četvorke (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska i Srbija) i Ekonomski investicijski plan za zapadni Balkan Europske unije, koji je 6. listopada promoviran u ovim državama.

Igmanska inicijativa nastala je prije dvadeset godina u znak sjećanja na travanj 1995. godine, kada je grupa od 38 intelektualaca s prostora bivše Jugoslavije, preko planine Igman uspjela ući u opkoljeno Sarajevo i tim činom demonstrirala solidarnost, otpor ratu i politici razaranja.

Kopredsjednik Igmanske inicijative za Srbiju **Aleksandar Popov** rekao je kako je to najstarija regionalna mreža na Balkanu koja okuplja nevladine organizacije iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Crne Gore.

»Ove godine se navršavaju dva desetljeća od početka normalizacije odnosa takozvane daytonske četvorke, a ujedno je ove godine i Igmanska inicijativa obilježila svoj jubilej: dva desetljeća postojanja«, rekao je Popov.

Naglasio je značaj novog Ekonomskog i investicijskog plana za zapadni Balkan, za sve zemlje regije i njihove međusobne odnose: »nama je važno sagledati kako će se ovaj plan odraziti na buduće odnose u regiji, tim prije što slika stanja nije sjajna«.

Značajan paket pomoći

Kroz izlaganja predstavnika EU i Ministarstva vanjskih poslova Njemačke, koja sada predsjedava EU, u prvom dijelu konferencije nastojali su se sagledati efekti koje će novi Ekonomski inve-

sticijski plan, vrijednosti 9 milijardi eura, imati za zemlje regije i njihove međusobne odnose.

»Zapadni Balkan je godinama naš prioritet, jer ima duge kulturne i povijesne veze s EU, a geografski je u njezinu središtu, tako da imamo jasan interes za stabilan rast ovih država i da postanu članice EU. Njemačka i druge zemlje su posljednjih godina značajno pomogli ovu regiju, i svjesni smo da je ovim zemljama i dalje potrebna pomoć. Već je u ožujku EU pomogla s 3,3 milijarde eura, taj iznos je uvećan Ekonomskim investicijskim planom koji uključuje infrastrukturne projekte s 9 milijardi eura, koji će biti realizirani od 2021. do 2027. godine. Garantni fond za zapadni Balkan će moći osigurati dodatnih 20 milijardi eura. To je jedan značajan paket, ali da bi se on proveo potrebna je, kako Europska unija i novac tako i politička volja država i vlada u državama u ovoj regiji da nastave s implementacijom i primjenom najstrožih pravila za usklađivanje zakona i da se bore protiv korupcije«, rekla je ravnateljica za jugoistočnu Europu, Tursku i zemlje EFTA-e njemačkog Ministarstva vanjskih poslova **Susanne Schütz**.

»Prošlog tjedna komesar Europske komisije je predstavio i ažurirane izvještaje za sve članice zapadnog Balkana i vidjeli smo da je u mnogim slučajevima napravljen napredak, ali i da postoje i dalje mnoge stvari koje treba ispuniti. Vladavina prava je i dalje glavni prioritet za šest zemalja zapadnog Balkana. Kada je riječ o Berlinskom procesu, koji je kreiran 2014. godine kao dodatna inicijativa, nadamo se da će se na jesen kreirati Akcijski plan druga faza, koji treba pomoći zemljama u regiji da ostvare veću regionalnu suradnju«, rekla je Schütz.

Komesar Europske komisije za susjedstvo i proširenje **Oliver Várhelyi** nije mogao sudjelovati, jer je u samoizolaciji nakon što

je potvrđena zaraženost covidom-19 jednog od savjetnika koji je s njim putovao po Balkanu, ali je prikazan video u kojem Várhelyi govori o ekonomskom planu nakon Balkanske ture.

»Nakon samita u Zagrebu dobili smo jasan zadatak od Savjeta Europe da osiguramo smisleni plan za zapadni Balkan. Plan bi trebao potaći dugoročni ekonomski oporavak, ubrzati regionalnu suradnju i približavanje EU. Plan je vrijedan 9 milijardi eura i čine ga 10 inicijativa kao i druga područja investiranja koja bi trebala dovesti do velikih promjena na zapadnom Balkanu, ne samo kad je u pitanju ekonomija već i život ljudi u sljedećih 4-5 godina. Uspostavili smo i novi Fond za zapadni Balkan koji bi trebao dodatno povećati investicijski kapacitet u regiji i mobilizirati do 20 milijardi eura kroz javne i privatne investicije. Sveukupno bi, dakle, trebalo biti oko 28 milijardi eura investicija u regiji. To je negdje oko 30% ukupnog bruto domaćeg proizvoda cijele regije i nadamo se da ćemo vidjeti porast BDP-a od najmanje 3,6% kao posljedice ovog plana«, rekao je Várhelyi.

Jedno od ključnih područja u ovome planu je održivi sustav transporta.

»Moramo povezati regiju s EU mnogo bolje kao i umrežiti samu regiju – povezati sve glavne gradove drumskim i željezničkim pravcima. Ove veze bi trebale ubrzati ekonomski razvoj kroz trgovinu i privlačenje investicija u regiju«, rekao je i istaknuo da prometni koridori moraju biti u skladu s EU standardima.

»Drugo polje je čista energija, jer se regija u velikoj mjeri i dalje oslanja na uglj i lignit što je u zimskim mjesecima velika opasnost za zdravlje ljudi. Spremni smo pomoći regiji da izbac i uglj iz upotrebe što je prije moguće. To se može postići uporabom plina dok se ne steknu uvjeti za prelazak na druge izvore, čime

bi se odmah smanjila emisija štetnih plinova za 60% i uklonila opasnost za zdravlje. Treće područje je zelena tranzicija, uspostavljanje obnovljivih izvora energije – energije vode, sunca, vjetrova, zatim tretman otpadnih voda i upravljanje otpadom koji su veliki problem u regiji. Zatim, smanjenje emisije štetnih plinova – prije svega kroz renoviranje zgrada, jer 40% emisije potječe od njih. Zatim je tu stvaranje uvjeta za digitalnu ekonomiju, investiranje u obrazovanje, infrastrukturu. Spremni smo investirati i u ljudski kapital, a tu je i izazov romske populacije koju treba integrirati u privredu, tržište rada i društvo«, iznio je Várhelyi.

Istaknuo je kako se cijeli plan temelji na regionalnom pristupu koji podrazumijeva regionalno sudjelovanje, regionalni utjecaj i regionalni doprinos.

»Sve je definirano na regionalnom nivou i to bi trebalo približiti članice regije. Ako se promatraju brojke, vidimo da pojačana suradnja u okviru regije može poboljšati ekonomiju i povećati BDP za 7%. Ovaj je plan u skladu s provođenjem reformi bez kojih nije moguće kreirati poslovno okruženje za europske kompanije: potrebna je vladavina prava, nezavisno sudstvo i pouzdan porezni sustav kako bi investitori bili zainteresirani da dođu i investiraju u regiju«, zaključio je Várhelyi.

Predsjednički panel

O odnosima između država u proteklom razdoblju govorili su nekadašnji predsjednici, premijeri koji su u to vrijeme bili i sudionici sesija Igmanske inicijative: predsjednici Crne Gore **Filip Vujanović**, Srbije **Boris Tadić**, Hrvatske **Stjepan Mesić**, te predsjedavajući Predsjedništva BiH **Mladen Ivanić** i nekadašnji pre-

Jedna od sesija Igmanske inicijative

mijer Srbije **Mirko Cvetković**. Aktualni predsjednik Skupštine Crne Gore **Aleksa Bečić** je uputio pismo potpore skupu.

Nekadašnji šefovi država i vlada osvrnuli su se na proteklo razdoblje, ali i nastojali sagledati aktualno stanje, probleme i perspektive budućih odnosa između država. Govorili su o ključnim izazovima u regiji i kako vide njihovo razrješenje

Nekadašnji premijer Srbije Mirko Cvetković je rekao, osvrćući se i na 20. godišnjicu petolistopadskih promjena, kako brojke govore »sasvim suprotno od toga da smo nazadovali. BDP je početkom 2000. iznosio nominalno samo 1.160 dolara po glavi stanovnika, odnosno po kupovnoj snazi što je mnogo značajnije oko 7.400 dolara. Dvadeset godina kasnije BDP po kupovnoj snazi iznosi preko 18 i pol tisuća dolara, što znači da smo više od dva puta poboljšali standard stanovništva. Kad se gleda vanjska trgovina, ona je 2000. bila 4,9 milijardi, a 2019. 52,7 milijardi što znači 10 puta više, pri čemu je pokrivenost uvoza tada iznosila ispod 50%, a sada je oko 90%. To sve govori kako smo napredovali kao zemlja i kako smo se povezivali«.

O suradnji u regiji Cvetković je rekao kako je ona imala uspone i padove i da još uvijek nije zadovoljavajuća, te da ona nije neka nezavisna aktivnost već prije svega ovisi o stupnju demokratizacije u svakom od društava.

»Interna je to stvar prije svega, a tek zatim se može ispoljavati kao odnos između dvije države. Jer ako vi nemate demokraciju u pojedinačnim državama, onda će i suradnja u regiji biti slabija. U Srbiji su tendencije negativnih pomaka koji su vidljivi i unutar nje i eksterno, pa smo svrstani u zemlje hibridne demokracije, imamo izvještaj Europske komisije koji nije baš pozitivan i koji ukazuje na određeni niz problema u zemlji. Sada nas očekuje da idemo intenzivnije k europskim integracijama, da se nastojimo vratiti u grupu demokratskih zemalja i tako bismo mogli poboljšati suradnju u regiji. Investicijski plan o kojem je bilo riječi je vrlo značajan i to će pomoći, ali su njegovi dometi ograničeni jer moramo raditi na unutarnjoj demokratizaciji, a demokratske zemlje će mnogo lakše uspostaviti suradnju unutar regije što nam je svakako potrebno«, rekao je Cvetković.

Nekadašnji predsjednik Srbije Boris Tadić je rekao kako su bile velike oscilacije u odnosima između država, a da smo danas u posebno kritičnoj situaciji:

»Previše je vojnih vježbi, naoružavanja a da bi ideje Igmanske inicijative našle plodno tlo. Ne znam kako danas dužnosnici Igmanske inicijative komuniciraju s najvišim dužnosnicima država u regiji, ima li uopće tog dijaloga i ima li taj dijalog suštinski značaj ili je samo puka forma. Pribojavam se da su procesi pripreme sukoba na nekom nižem nivou ili ne daj Bože višem nivou, neusporedivo intenzivniji«, rekao je Tadić i dodao kako smatra da je politička kultura koja prevladava na zapadnom Balkanu ključni faktor koji sprječava suradnju u regiji.

Za Filipa Vujanovića ključni izazov, ali i put razrješenja postojećih problema u međusobnim odnosima, je da sve zemlje zapadnog Balkana izvrše svoje obveze koje su prihvatile u sporazumu s EU iz 2017., 2018. i 2019. godine.

»Mi trebamo izvršavati obveze koje smo prihvatili, od čega će zavistiti i naš put prema EU, ukupni razvoj i regionalna suradnja. To su obveze uspostavljanja boljih ekonomskih odnosa, razvoja i približavanja u području kulture, obrazovanja, znanosti, istraživanja i inovacija.«

Vujanović je rekao kako očekuje da prije svega političke elite učine ono što im je obveza, jer su to i prihvatile i da se 9 milijardi eura koje je EU osigurala za zapadni Balkan trebaju iskoristiti za ukupni ekonomski razvoj regije i međusobno povezivanje.

»U pravu je premijer Cvetković da je u ovih 20 godina u ekonomiji postignut značajni napredak, ali svakako ne u onoj mjeri u kojoj je to neophodno i poželjno«, zaključio je Vujanović.

On je ukazao i na regionalnu inicijativu Podgorički klub, koja je uključila predsjednike država zapadnog Balkana sa Slovenijom i Hrvatskom kao motorima i generatorima za pristupanje EU.

Mladen Ivanić je ocijenio da je suradnja u regiji »dosta dobro napredovala posljednjih desetak godina, a onda se ponovno vratila unazad. Rekao bih da su danas odnosi između zemalja u regiji lošiji nego što su bili do prije desetak godina. Ne sjećam se kad su ozbiljniji posjeti bili iz Zagreba u Beograd ili iz Beograda u Zagreb, Sarajevo... Očito je da će ova vrsta stimulansa morati biti prisutna i dalje i da će ljudi iz nevladinog sektora, medija, akademski ljudi morati i dalje nastaviti vršiti pritisak da se suradnja u regiji poboljša, jer to jeste uvjet napretka cijele regije.«

Nekadašnji predsjednik Hrvatske Stjepan Mesić smatra kako je za države iz bivše SFRJ najbitnije da države urede međusobne odnose, to jest odnose sa svojim prvim susjedima:

»Moramo imati hrabrosti suočiti se s istinom o uzrocima ratova na prostoru Jugoslavije, a ne da se i dalje političari u regiji služe lažima i poluistinama.«

Dodao je da mu je žao što mora konstatirati da su odnosi između država u regiji u krizi, poput odnosa između Srbije i Hrvatske, kao i Srbije i Crne Gore.

I elita i javnost otežavaju poboljšanje odnosa

Profesor **Dragan Đukanović** je, govoreći o dva desetljeća Igmanske inicijative, rekao da »ako smo u prvom desetljeću imali dobre interpersonalne odnose između ovdašnjih lidera, ali nijedan na žalost riješen problem, danas možemo govoriti o izmijenjenoj situaciji da nemamo ni dobre interpersonalne odnose između elita, ali ni bilo kakav riješen problem. Složeni odnosi u ranijem daytonskom trokutu, a danas četverokutu, usloženjeni su i složenim srpsko-crnogorskim odnosima«, rekao je Đukanović. Međutim, on je istaknuo da ne treba uvijek sve prebacivati na plan interpersonalnih odnosa jer i same javnosti ovih država, onako kako su oblikovane, teško prihvaćaju težnju za poboljšanjem odnosa jer se ta težnja za poboljšanjem često smatra političkom slabošću ili nekom vrstom kompromisa koji nije poželjan.

»Također vidimo posljednjih mjeseci da SAD i EU pokušavaju kroz ekonomsko poboljšanje u regiji riješiti otvorena pitanja. Na žalost, jugoslavenska kriza nikada nije bila ekonomski uzrokovana niti je imala direktnu vezu s ekonomskim parametrima«, ocijenio je Đukanović.

Održavanje konferencije podržao je Europski fond za Balkan, čija je izvršna direktorica **Aleksandra Tomanić** bila moderatorica skupa. Ona je zapazila da su na konferenciji svi izlagači bili muškarci i založila se da u budućnosti na ovakvom panelu govore i žene.

J. D.

Diskriminacija, govor mržnje i zločini iz mržnje nad Hrvatima u Srbiji – koncepti i izazovi

Institucionalni ustroj i prakse Hrvatskog nacionalnog vijeća

Ni same institucije zadužene za zaštitu ljudskih i manjinskih prava ne posjeduju dovoljno kapaciteta niti mogućnosti da se adekvatnije posvete nagomilanim problemima hrvatske zajednice u Srbiji, ukoliko se inicijativa za tako što ne pokrene isključivo od HNV-a ili drugih relevantnih i legitimnih predstavnika hrvatske manjine u Srbiji

Kao krovna institucija hrvatske nacionalne manjine u Srbiji, Hrvatsko nacionalno vijeće je u potpunosti posvećeno zaštiti interesa hrvatskoga naroda, očuvanju njegovoga identiteta i zaštiti i unaprjeđenju njegovih prava. Vijeće je, shvaćajući ozbiljnost problema i izazova s kojima se pripadnici hrvatske manjine u Srbiji nalaze i suočavaju, formiralo posebno radno tijelo koje se bavi praćenjem povreda manjinskih prava Hrvata u Srbiji – Povjerenstvo za praćenje povreda manjinskih prava, kao jedno od savjetodavnih tijela koja su formirana unutar njegove organizacijske strukture. Uloga Povjerenstva je bavljenje specifičnim pitanjima koja ne spadaju u četiri tradicionalna područja manjinskih prava. Povjerenstvo je u cijelosti posvećeno praćenju ostvarivanja i povreda ljudskih i manjinskih prava Hrvata u Srbiji.

Povjerenstvo za praćenje povreda manjinskih prava

Povjerenstvo čini sedam članova koji prilikom konstituiranja međusobno biraju predsjednika i dopredsjednika. Nakon konstituiranja Povjerenstvo se počelo baviti svim važnim pitanjima koja se tiču ostvarivanja ili kršenja prava Hrvata u Srbiji. Povjerenstvo postoji u kontinuitetu i ono što se mora znati jeste da ukoliko dođe do njegovoga kadrovskoga preustrojavanja, otvoreni slučajevi se nasljeđuju i na njima se nastavlja raditi sve do njihovoga zatvaranja. O prihvatanju slučajeva i započinjanju rada na njima odlučuje se glasovanjem unutar Povjerenstva na sjednicama koje se mogu održavati uživo ili telefonskim putem, što ovisi od težine slučaja i potrebnosti djelovanja.

Povjerenstvo igra iznimno važnu ulogu u zaštiti pripadnika hrvatske zajednice u Srbiji iz razloga što predstavlja trenutačno jedino autentično tijelo koje u cijelosti zastupa interese hrvatske zajednice i koje je u svome djelovanju autonomno, ali slijedi politiku i platformu HNV-a. U situaciji kakva je danas u Srbiji kada procesi demokratizacije nisu privedeni kraju i kada manjka svih demokratskih resursa uključujući i institucionalne kapacitete, manjinska vijeća ostaju jedini relevantni čimbenik koji adekvatno može artikulirati interese jedne zajednice i zauzeti se i djelovati i u najtežim izazovima kao što je diskriminacija manjinskih skupina. Institucionalna potkapacitiranost i kontrola od države čak i neovisnih institucija zaduženih za zaštitu ljudskih i manjinskih prava te njihov neproaktivan odnos i pasivnost praktički su ostavili manjinska vijeća kao jedine relevantne čimbenike koji

aktivno djeluju na zaštiti prava manjinskih skupina. Ovo daka-ko podrazumijeva da su i sama vijeća u svome djelovanju autonomna i da nisu pod kontrolom različitih državnih struktura i pod utjecajem većinskih partija ili parapolitičkih organizacija bliskih vladajućim strukturama (bez obzira na njihovu ideološku odrednicu).

Institucije za zaštitu ljudskih prava

Istodobno, same institucije zadužene za zaštitu ljudskih i manjinskih prava uz svoj neproaktivan odnos u svojim strukturama nemaju dovoljno ljudskih kapaciteta koji na adekvatan, sveobuhvatan i korjenit način pristupaju manjinskoj problematiki, kako konkretnih manjinskih politika tako i određenih problema segmentarno posloženih uključujući i pitanje diskriminacije.

Neovisne institucije kao što su povjerenik ili pučki pravobranitelj u većini slučajeva slijede državnu politiku unificiranih pogleda i pristupa manjinskoj problematiki koja se kreće od ublažavanja problema do njihove potpune negacije, a njihov unificirani pristup se očituje i u činjenici da se manjinske zajednice promatraju u uopćenom kontekstu kao jedna cjelina bez da se svakoj pristupa posebno.

Dakako, odgovornost za takvo stanje nije samo na neovisnim institucijama već prije svega u pristupu same države i nositelja vlasti. Ovo možda najbolje ilustrira i činjenica da se sve antidiskriminacijske mjere donose općenito za sve manjine, stratejski dokumenti su ujednačeni za sve manjinske zajednice s izuzećem Roma za koje se prave posebni programi.

No, istaknimo još i činjenicu da se i neovisne institucije, slijedeći državnu politiku spram manjinske problematike, najčešće ravnaju isključivo spram srbijanskoga zakonodavstva, često odbijajući ili zanemarujući međunarodne, regionalne i bilateralne standarde zaštite ljudskih i manjinskih prava. U takvome kontekstu više je nego jasno da ni same institucije zadužene za zaštitu ljudskih i manjinskih prava ne posjeduju dovoljno kapaciteta niti mogućnosti da se adekvatnije posvete nagomilanim problemima hrvatske zajednice u Srbiji, ukoliko se inicijativa za tako što ne pokrene isključivo od HNV-a ili drugih relevantnih i legitimnih predstavnika hrvatske manjine u Srbiji.

Darko Baštovanović, međunarodni tajnik i predsjednik Povjerenstva za praćenje povreda manjinskih prava HNV-a

Bilanca ovogodišnje ratarske proizvodnje

Solidni prinosi, bolje cijene

Cijena soje ove godine dostigla je 43 dinara, suncokreta između 36 i 38 dinara, kukuruza 19 dinara po kilogramu. Sjetva repe proljetos je ugovorena po cijeni od 34 eura po toni

Za nekoliko tjedana, kada poljoprivrednici konačno završe ovogodišnji ciklus ratarske proizvodnje, podvući će crtu i svoditi računicu gdje su izgubili, a gdje dobili. Ono što se već sada može reći je da će po ostvarenom prinosu ovo biti jedna prosječna godina, ali će manje prinose nadomjestiti nešto bolje cijene u odnosu na lanjsku godinu. Procjene su da će ukupni rod kukuruza, najzastupljenije ratarske kulture, ove godine biti 7,7 milijuna tona, soje oko 760.000 tona. Preciznih podataka o tome koliko su uljare otkupile suncokreta nema, a procjene su da je to između 600.000 i 650.000 tona. Kampanja vađenja šećerne repe je još u punom zamahu, pa se procjene ukupnog ovogodišnjeg prinosa još ne mogu dati.

Na klackalici

U subotičkom ataru ratarska proizvodnja uglavnom se svodi na smjenu četiri osnovne kulture: pšenicu, kukuruz, suncokret i uljanu repicu. Soja i šećerna repa na subotičkim njivama ne daju, i pored svih ulaganja, dobre prinose pa se za njihovu sjetvu ratari rijetko odlučuju.

»Ono što nas sada očekuje je sjetva pšenice, ali su moje procjene da će žita biti još manje. Ove godine imali smo prosječan rod, ali cijena od 18 dinara, koliko je bilo u otkupu, ratarima nije poklopila ni ulaganja. A većina je prinuđena prodati žito odmah poslije žetve, jer je to prvi novac koji se dobiva i njime se plaćaju dugovi, arenda, repromaterijal. Sljedeća kultura koju smo skidali s njiva bio je suncokret. Rod je bio prosječan, ali cijena je bila nešto bolja, tako da smo se u ovoj proizvodnji pokrili. Lani smo za suncokret dobivali 32-33 dinara, a ove godine akontna cijena bila je oko 36. Konačni obračuni nisu završeni i mislim da će konačna cijena biti još za dinar viša«, kaže poljoprivrednik iz Subotice **Pavle Kujundžić**.

Prinos kukuruza je šarolik i ovisno o promijenjenoj agrotehnici kreće se od 4,5 do 10 tona po hektaru. Trenutačna cijena je oko 19 dinara i uz prosječan, ili iznadprosječan rod ratari će i zaraditi, kaže ovaj subotički poljoprivrednik.

»Rod pšenice i soje je bio solidan, dok je kukuruza bilo manje u odnosu na prošlu godinu. Općenito, rod svih kultura je bio oko 10 posto manji u odnosu na prošlogodišnji. Procentualno je rod negdje veći negdje manji, ovisno od podneblja gdje se nalazi

njiva, jer kiše su bile lokalne, pa se dešavalo da na jednoj parceli kiše uopće nije bilo, a na drugoj su padaline bile značajne», kaže poljoprivrednik iz Sota **Josip Šafarik**.

On obrađuje 36 hektara zemlje. Ove godine je na 10 hektara zasijao kukuruz, isto toliko soje i pšenice, a na preostalim površinama suncokret i stočni grašak. Prinosi nisu kao prošlogodišnji, ali je zato rod kvalitetan.

»Prošle godine sam zasijao kukuruz na 20 hektara, a ove godine sam smanjio površine, budući da mi je ostalo šest vagona starog kukuruza. Kukuruz je u dobrom stanju. Količinski ga nema kao prošle godine, ali je zrno mnogo kvalitetnije. Samo su manji klipovi. Pšenica je također bolje kvalitete nego prošle godine. Hektolitar je iznosio oko 81, dok je prošlogodišnji bio 75«, kaže Šafarik.

Od toga što su cijene ove godine nešto bolje Šafarik neće imati previše koristi, jer najveći dio žitarica iskoristi za vlastitu stočarsku proizvodnju, odnosno uzgoj svinja. »Soju ne prodajem kao i kukuruz, budući da hranim svinje, pa je moja proizvodna godina lošija u odnosu na prošlu. Prošle godine je cijena svinja bilo 170 dinara, a sada je 140. Već sam u gubitku. Od prodaje suncokreta i pšenice platim zakup zemljišta, a kukuruz i soju uglavnom ostavim za svoje potrebe. Ukoliko sam u gubitku sa svinjama, onda sam u gubitku i u poljoprivrednoj proizvodnji. Ali općenito, cijena kukuruza je ove godine dobra. Prošle godine je ona iznosila 14 dinara, a sada je 17. Cijena soje je 44 dinara, a prošle godine je bila 37. Cijena nafte i gnojiva je nešto veća, kao i cijena sjemena. Tko se ove godine bavio samo ratarstvom, taj je bolje prošao od onog koji se pored poljoprivrede bavi i stočarstvom«, kaže Šafarik te dodaje da će se unatoč svim poteškoćama nastaviti baviti poljoprivredom i stočarstvom, jer mu je to osnovni oblik zarade od koje prehranjuje četveročlanu obitelj.

Rodilo više od 70 tona

Regija zapadne Bačke važi za jedno od najpovoljnijih područja za proizvodnju šećerne repe, a ove godine to je i opravdala, jer su prinosi iznad 70 tona po hektaru.

»Repa je i dobro rodila i kvalitetna je. Prosječan prinos je 70 tona po hektaru, a takav rod na ovom području nismo imali nekoliko godina unazad. Digestija je iznad 17 posto. I mi smo iznenađeni. Što je utjecalo na to? Rekao bih da smo uspjeli sačuvati zdravlje repe, a izgleda da je bilo dovoljno kiše u pravo vrijeme. Šećerana u Crvenki ugovorila je proizvodnju repe po cijeni od 34 eura po toni i još jedan euro ukoliko digestija bude iznad 15 posto. Proizvođači repe ove godine dobro će proći, a koliko će

Bez soje i repa

»Soja je biljka koja voli vlagu naročito u vrijeme cvjetanja i oplodnje, a u tom razdoblju u subotičkom ataru nema kiše, pa soja na ovim terenima i slabije uspijeva i prinosi su daleko ispod prinosa koji ostvare ratari u Podunavlju. Kod nas ne rodi više od 2,2 tona po hektaru. Pokušavali smo sijati i repu, ali smo i od toga odustali jer ovo nije zemlja za proizvodnju repe. Prije desetak godina ja sam u sjetvu repe uložio isto koliko i moj kolega poljoprivrednik iz Sombora, a njegov prinos bio je 40 posto veći«, kaže Kujundžić

to utjecati na to da se oni koji su posljednjih godina odustali od proizvodnje ponovo vrte repi teško je sada procjenjivati. Ove jeseni dobro su rodili i soja i kukuruz, imaju solidne cijene i te kulture bit će narednog proljeća konkurencija repi«, kaže direktor Zemljoradničke zadruge *Poljoprivrednik* iz Sombora **Tomislav Lukić** i dodaje da je proizvodnja repe u somborskom ataru posljednjih godina smanjena za oko 50 posto.

Zvonko Lukić, poljoprivrednik iz salaša Nenadić, još nije počeo vađenje šećerne repe. Njegova je procjena da će rod biti oko 70 tona, ali kaže da proizvodnju šećerne repe treba sagledavati šire.

»Radili smo pet puta tretman protiv cercospore, borili smo se s korovima. Više smo morali uložiti u zaštitu, dok su ostali troškovi bili na nivou prošle godine«, kaže Lukić i dodaje da je pitanje je li pametno s ovakvim prinosima kukuruza i cijenom naredne godine sijati repu koja zahtijeva dvostruko više ulaganja.

»Također, njive na kojima je šećerna repa predusjev garantirano daju prinos umanjen za 20 posto. I to se mora sagledavati kada procjenjujemo koliko je isplativa proizvodnja šećerne repe«, kaže Lukić i naglašava da računajući koliko je uloženo u proizvodnju repe i kakve ima posljedice na daljnju proizvodnju, zarada na repi ove jeseni neće iskakati iz prosjeka ostalih jesenskih kultura.

Z. V. / S. D.

Veran Matić, specijalni izaslanik za rješavanje pitanja nestalih s Hrvatskom

2000 nestalih je veliki broj

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Veran Matić, novinar, jedan od osnivača Radija B92, nekadašnji predsjednik ANEM-a, predsjednik Fondacije B92, predsjednik Komisije za istraživanje ubojstava novinara od prije dvije godine specijalni je izaslanik predsjednika Srbije za pitanja nestalih s Hrvatskom. U razgovoru za *Hrvatsku riječ* Matić komentira poteze Beograda i Zagreba koji se tiču srpske i hrvatske manjine, o tome hoće li biti u Vukovaru na Danu sjećanja, treba li Vučić običiti nekadašnje logore za Hrvate.

Od oštrog kritičara režima 90-ih u kome je značajnu ulogu imao i Aleksandar Vučić postali ste njegov specijalni izaslanik. Zbog čega ste se na ovakav način uključili u rješavanje pitanja nestalih?

Svoje političke stavove i životne svjetonazore nisam mijenjao. U mnogo većoj mjeri mijenjao se predsjednik Vučić. Za mene jedno ne isključuje drugo. Moja osnovna želja je da pomognem da se što veći broj nestalih pronađe. Naglasak je potpuno na potpori obiteljima i udruženjima nestalih. Taj posao obavljam bez nadoknade i nisam dio kabineta predsjednika, dakle, nemam nikakve privilegije. Koristim svoje veze i ugled kako bih pomogao u ovom humanitarnom angažmanu, u uspostavljanju

Volio bih kada bi više predstavnika hrvatske zajednice bilo u ministarstvima koja se na različite načine tiču položaja Hrvata i manjina općenito. Vjerujem kako bi se onda znalo više o položaju zajednice i donosile odluke koje bi efikasnije rješavale važna pitanja * Važno je učiniti sve kako bi se Hrvati u Srbiji osjećali ne samo ravnopravno već da imaju i neke dodatne mogućnosti za rad na onome što procijene da im je važno i da to Srbija sustavno podupre, kao što to treba uraditi Hrvatska kada je riječ o Srbima u Hrvatskoj

nju mostova. I nastojim predsjedniku Vučiću predstaviti što više mogućih rješenja za probleme koje uočavam baveći se ovim poslom.

HR **Hrvatska zajednica u Srbiji dobila je, poslije višegodišnjih nastojanja, prostor u Beogradu. Uz potporu države otkupljen je dio rodne kuće bana Josipa Jelačića u Petrovaradinu. Boris Milošević, potpredsjednik hrvatske Vlade nazočio je obilježavanju Oluje; premijer Plenković bio je u Varivodama, mjestu gdje su stradali Srbi. Je li ovo naznaka nekih novih odnosa prema Srbima u Hrvatskoj i Hrvatima u Srbiji?**

Sudjelovao sam u organizaciji susreta predsjednika Vučića i predsjednice **Kolinde Grabar-Kitarović** u Dalju i Subotici. Tom prilikom napravljena je i Deklaracija kojom se predsjednik Srbije obvezao i čini mi se da je ispunio najveći dio tih obveza, tako da su neke osnove postavljene i ranije. Ali svakako se ne mogu unutarnja pitanja Hrvatske rješavati na relaciji Beograd – Zagreb. Od ključnog značaja je unaprjeđenje povjerenja između Srba i Hrvata u samoj Hrvatskoj. I doista ove godine svjedoci smo vrlo hrabrim odlukama koje vode k uspostavljanju povjerenja, stvaranju osnova za normalizaciju. Bio sam u Gruborima, Varivodama i Gošićima, razgovarao s predsjednikom **Milanovićem**, premijerom **Plenkovićem**, zamjenicima premijera **Miloševićem** i **Medvedom** i uvjerio se da postoji jedinstvena riješenost za uspostavljanje povjerenja neke »nove normalnosti«, da upotrijebim i taj novi termin. Mislim da je sada važno da Srbija i Hrvatska uspostave relacije koje su adekvatne uspostavljanju povjerenja i da na taj način osnaže procese u Hrvatskoj, ali i između dvije zemlje i cijele regije. Ja imam jedan prijateljski odnos u cijeloj regiji, u Hrvatskoj posebno; bio sam dopisnik Radija 101 od 1986. godine. Služio vojsku 1981. godine u vojarni *Maršal Tito* u Zagrebu, sudjelovao snažno u antiratnom pokretu 1991. godine i narednih godina, producirao film *Vukovar, posljednji rez* (kog su zajednički radili novinari iz Hrvatske i Srbije). Potrebno je težiti i raditi na nekom *Sporazumu o prijateljstvu*, kao što su to napravile Njemačka i Francuska 1963. godine. Dakle, važno je da se sve institucije uključe u taj proces od izgradnje infrastrukture, pruge Zagreb – Beograd kako bi se napravio najbrži put do luke Rijeka kao što je to sada autocesta; da se Sava, koja nas spaja, očisti tako da imamo što dužu plovnu cestu, ali i zajedničko zavještanje za budućnost koje će raditi na razmjeni mladih u obrazovnom sustavu, do razmjene u kulturi, kako bi se nove generacije koje su stasale s »povijesnim sjećanjem« samo na ratove i zločine devedesetih upoznale i shvatile kako

su im nametnuta mržnja i negativni stereotipi, a kako oni sami imaju prostor za razmjenu svojih talenata, sposobnosti, znanja, zabave... Kroz zajednički projekt koji i danas postoji Francuska i Njemačka su razmijenile više od devet milijuna mladih. I vidimo gdje su danas odnosi ove dvije zemlje. Moramo raditi na duge staze, ali moramo početi raditi, široko, sveobuhvatno. Predsjednik **Milanović** je u Gruborima rekao da nema dva bliža naroda u Europi od Hrvata i Srba. I zbog toga mislim da je važno da sve učinimo da se Hrvati u Srbiji osjećaju ne samo ravnopravno već da imaju i neke dodatne mogućnosti za rad na onome što procijene da im je važno i da to Srbija sustavno podupre kao što to treba uraditi Hrvatska kada je riječ o Srbima u Hrvatskoj.

HR **Po Vašem sudu je li moguće i korisno za buduće odnose da predstavnik srpske zajednice u Hrvatskoj nazoči Danu sjećanja u Vukovaru u studenom?**

Na prvom mjestu je važno da se vidi kako će biti organiziran *Dan sjećanja*, na koji način će Hrvatska postaviti ovu komemoraciju i kakvo mjesto će u tome imati srpska zajednica u Hrvatskoj. Taj dogovor je najvažniji. Srbija ne bi trebalo ništa učiniti što bi nanijelo štetu dostojanstvenom obilježavanju tih važnih datuma. Osobno mislim kako bi bilo važno da i Srbija ima svoje mjesto u ovoj komemoraciji. Prije dvije godine izrazio sam želju da kao specijalni izaslanik predsjednika Srbije za rješavanje pitanja nestalih sudjelujem u obilježavanju *Dana sjećanja*. Pitao sam kabinet predsjednice je li to prihvatljivo i dobio odgovor da se obratim gradonačelniku **Penavi**, što sam uradio putem izaslanika predsjednice Hrvatske i dobio odgovor da nisam poželjan. Ipak sam došao dan ranije i pridružio se delegaciji Srpskog narodnog vijeća, odajući počast svim žrtvama na svakom mjestu stradanja. Tog dana mi je prišlo više ljudi na ulicama Vukovara sa svojim tugama i nesrećama, s pričama o nestalim članovima obitelji... i Hrvati i Srbi. I poslije toga činio sam sve što sam mogao da prikupim neke od informacija i prosljedim im. Više puta sam išao u Vukovar s ciljem da pronađem svjedočenja o nestalima; posjetio sam sva mjesta stradanja o kojima imam informacije, o kojima smo kao Radio B92 izvještavali i onda kada su se zločini događali 1991. godine, jer su naši novinari bili fikseri i prevoditelji brojnih svjetskih novinara. Želim i ove godine biti dio komemoracije i u Vukovaru i u Škabrnji, isto kao što sam posjetio Varivode i Grubore. Kada je riječ o regiji Vukovara, mislim da je više od 500 nestalih, najviše Hrvata, ali i Srba. Kao što je također najveći broj nestalih Srba vezan za operaciju *Oluja*. Nije samo važno odavanje počasti žrtvama, neophodna je i aktivna potraga za nestalima. A to znači da moramo biti tu, i Hrvatska

i Srbija, da zajedno prikupimo što je moguće više informacija i otkrijemo mjesta stradanja i pokopa i omogućimo obiteljima dostojan ukop njihovih najmilijih.

HR U nastavku se nameće i pitanje odlaska predsjednika Srbije u neko od mjesta u Srbiji gdje su bili logori za Hrvate ili neko od mjesta gdje je bilo protjerivanja Hrvata. Očekujete li da će se to i dogoditi?

Vjerujem da će se i predsjednik Vučić pridružiti ovim važnim gestama. Vjerujem da je važno o tome postići dogovore s predstavnicima hrvatske zajednice u Srbiji. Kada je riječ o logorima, kako ih zovu Hrvati, ili sabirnim centrima, kako se nazivaju u Srbiji, mislim da bi bilo veoma važno ovu temu dobro iskomunicirati između dvije zemlje, kako ne bi bilo samo na veteranima da pokušavaju dostojno obilježiti ova mjesta. Mi u B92 smo napravili dokumentarni film *Glavu gore, ruke na leđa* o Begejcima. Mislim da se premalo zna o ovome u Srbiji i mora se naći način da ta mjesta budu obilježena i pristupačna za sve koji ih žele obići kao mjesta sjećanja.

HR U Deklaraciji o unaprijeđenju odnosa i rješavanju otvorenih pitanja između Srbije i Hrvatske, koju su 20. lipnja 2016. u Subotici potpisali Vučić, tada kao predsjednik Vlade, i hrvatska predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović, istaknuto je da su obje države suglasne da je potraga za nestalima »prioritetno humanitarno pitanje« i da će »uložiti iskrene i maksimalne napore u traženju nestalih«. Prošle su od tada četiri godine, a čini se da pitanje nestalih i dalje stoji u mjestu. Hoće li ovi pomaci koje, čini se, prave i Beograd i Zagreb utjecati na to da se pitanje nestalih počne brže rješavati?

Ja se nadam da hoće. Potrebno je pronaći nove načine za rad na potrazi za nestalima, važno je imati zajedničke timove za potragu, uvide u arhive na obje strane. Skoro 2.000 nestalih je veliki broj. Vjerujem, kada bi se povećao broj identifikacija već ekshumiranih tijela koja se nalaze na Mirogoju u Zagrebu (govori se kako tamo ima više od 700 ostataka tijela), kada bi postojao veći ciljani fokus posebno na nestale u Vukovaru i okolici i 1991. godine (preko 500 nestalih) i posebno na *Oluju* (oko 700), moglo bi se uključiti i više specijaliziranih stručnjaka i vjerujem da bi se na taj način bitnije povećao broj pronađenih mjesta stradanja, ekshumacija i identifikacija. Također mislim da ima prostora za intenzivniju potragu za sudbinom nestale braće **Albijić** iz Morovića.

HR Postoje li uopće pouzdani, usuglašeni podaci o broju nestalih?

Periodično se objavljuje *Knjiga nestalih na prostorima Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Kosova*, koju pod pokroviteljstvom Međunarodnog komiteta Crvenog križa potpisuju nadležne komisije-uredi u svim ovim zemljama.

HR Kada ste prije dvije godine imenovani za specijalnog izaslanika za rješavanje pitanja nestalih s Hrvatskom, istaknuli ste kako potrage za nestalima i otvaranje arhiva moraju biti depolitizirani. Istaknuli ste tada i značaj suradnje s obiteljima i udrugama obitelji nestalih i nevladinih sektorom. Može li se potraga za nestalima završiti bez politizacije?

Na žalost, politizacija prevladava. Zbog toga je velika zadaća na vladama obje države da postignu dogovore kojima će se eliminirati politizacija i zlouporaba. Ovo je humanitarno pitanje, ali još uvijek nisu tako postavljeni prioriteti. Još uvijek pitanje

ratnih zločina nadvladava humanitarno pitanje potrage za nestalima, a to su paralelni procesi i nestali se moraju tražiti i bez potrage za ratnim zločincima.

HR U suprotnosti s uvodnim pitanjima je slučaj Dine Vučinić, članice Gradskog vijeća Novog Sada, koja je Hrvate nazvala trajno oboljelom nacijom, te novi slučaj Hrtkovci, gdje je na kući u tom mjestu, koje je paradigma stradanja Hrvata u Srijemu, a koju je 2019. godine kupio Vojislav Šešelj, napisano – glavno četničko uporište. I jedno i drugo našlo je tek na sporadičnu osudu. Zabrinjava li Vas to?

Jačanje ekstremnih grupa, govor mržnje, incidenti ekstremnih desničara, nedopustivi su. To što su to aktualni trendovi u svijetu ne smije biti opravdanje za nereagiranje institucija sustava, tužiteljstva i policije u prvom redu, ali i svih koji vode zemlju, Pokrajinu, grad... Ratovi devedesetih, posebno autoritarni režim **Slobodana Miloševića**, proizveli su previše zla i puno je nezacijeljenih rana. Upravo zbog toga svaka pojava koja predstavlja relikat tih vremena dodatno povrjeđuje i destabilizira, a kada se na njih ne reagira shvaća se to kao određeni oblik potpore i svakako donosi novu snagu tim pojedincima i grupama. U vrijeme *Oluje* B92 je imao veliku humanitarnu akciju, ali u isto vrijeme znajući kako su moguće ekstremističke osvetničke akcije, napravili smo kampanju s porukama »čuvamo svoje komšije«. Na ovim prostorima toliko smo izmiješani, pa vlada mehanizam spojenih sudova, i ako ne osuđujemo i sprječavamo ekstremizme prema drugima, na drugim mjestima će se događati i prema pripadnicima našeg naroda. Ali u osnovi, bez obzira na sustav spojenih sudova, mi moramo graditi društva koja su ravnopravna za sve svoje građane bez izuzetaka. Volio bih kada bi više predstavnika hrvatske zajednice bilo u ministarstvima koja se na različite načine tiču položaja Hrvata i manjina općenito. Vjerujem kako bi se onda znalo više o položaju zajednice i donosile odluke koje bi efikasnije rješavale važna pitanja.

HR Ne može se u razgovoru s Vama ne spomenuti ANEM, devedeset dvojka, stvaranje neovisnih medija u lokalnim sredinama. Kako Vam danas s distance od 20 i više godina sve to izgleda?

Devedesetih je napravljena najjača medijska scena u Europi, iako pod velikom represijom. Poslije promjena 5. listopada nova vlast ništa nije uradila kako bi potaknula sustavni razvoj javnih servisa i medija koji su imali kapacitet kada je riječ o novinarima. Međutim, to nije omogućeno kroz zakonodavnu strukturu već je potaknuta trendovima devedesetih, nova vlast nastavila vladati u medijima. Tako se postupno gubila supstanca koju smo napravili, kapacitet i scena je veoma brzo izgubila izgrađenu snagu. To su vremena i podvizi koji me čine ponosnim.

HR Kako biste danas ocijenili medijsku sliku Srbije?

Najviše me uznemirava činjenica da se svakim danom nepovratno gubi kapacitet profesionalnog novinarstva, novinara, medija... I neka vrsta zadovoljstva svih koji se bave politikom, tim trendovima. Pred civilnim sektorom, aktivistima, novinarima je velika zadaća – pronaći nove načine i kada je riječ o novinarstvu i kada je riječ o biznis modelima medija, kako bi se stvorili uvjeti da uloga medija i novinara kao čuvara javnog interesa ponovo postane i svim građanima veoma važna. Čini se da je pandemija pokazala koliko je važno profesionalno, pravovremeno, kompetentno izvještavanje.

Iz HDPU-a u HPD *Bela Gabrić*

Udruga ponovno aktivna

Nekadašnja udruga Hrvatsko društvo za pomoć učenicima *Bela Gabrić*, osnovana 2002., nakon nekoliko godina zastoja u radu, od početka ove (2020.) godine ponovno je aktivna i to pod novim nazivom – Hrvatsko prosvjetno društvo *Bela Gabrić*. Udruga je dobrovoljna, nestranačka, nevladina i neprofitna organizacija osnovana na neodređeno vrijeme radi skrbi o obrazovnim i drugim potrebama djece, učenika, roditelja i prosvjetnih djelatnika – pripadnika hrvatske zajednice u Srbiji. Osim naziva, promijenjeno joj je i rukovodstvo, a njezini članovi (njih oko 15) su prosvjetni djelatnici, odgojitelji, učitelji, nastavnici i profesori.

Udruga *Bela Gabrić* je u 2020. godini aplicirala na više javnih natječaja različitih institucija (Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Veleposlanstvo Republike Hrvatske, AP Vojvodina, Ministarstvo prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Republike Srbije i Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave Republike Srbije), a odobrenih projekata bilo je sedam.

»Nizom projekata otvorili smo i pokrenuli našu djelatnost. Uglavnom smo bili uspješni u pisanju projekata i osigurali smo sredstva za stručno usavršavanje prosvjetnih djelatnika, koje je nedavno održano u Tavanuku, za profesionalnu orijentaciju srednjoškolaca, za financijsku potporu učenicima i obiteljima koji su teškog materijalnog stanja, te dio sredstava za prijevoz učenicima koji nisu obuhvaćeni prijevozom koje osigurava HNV, a pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku. Također, polako privodimo kraju projekt izrade programa nastave i učenja za gimnazijski predmet Hrvatski jezik i književnost«, kaže predsjednica HPD-a *Bela Gabrić* **Margareta Uršal**.

Kako dodaje, ovo društvo intenzivno surađuje s udrugom *Naša djeca*, jer obje brinu o obrazovnim potrebama Hrvata u Srbiji.

»Mi ćemo ovu vrstu suradnje nastaviti i zajednički, ali i posebno, aplicirati na projekte kako bismo osigurali sredstva za različite aktivnosti koje su potrebne u obrazovanju na hrvatskom jeziku«, ističe Uršal.

HPD BELA GABRIĆ

Neki od ciljeva ove udruge su: promoviranje, unaprjeđenje i zalaganje za ostvarivanje prava na školovanje na hrvatskom jeziku; potpora djeci koji pohađaju vrtiće i učenicima koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku; stipendiranje studenata pripadnika hrvatske zajednice; pomoć učenicima putnicima koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku; provođenje socijalnog programa za djecu koja po-

hađaju ustanove obrazovanja na hrvatskom jeziku; edukacije i provođenje različitih aktivnosti s prosvjetnim radnicima koji izvode odgojno-obrazovne i obrazovno-odgojne programe na hrvatskom jeziku te izvannastavne aktivnosti i programe neformalnog obrazovanja; potpora obiteljima i organiziranje različitih edukativnih programa za očuvanje braka i obitelji; očuvanje i unaprjeđenje tradicije i kulturne baštine hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji i drugi.

Margareta Uršal je početkom listopada u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća (udruga za sada nema svoje prostorije za rad) održala sastanak s rukovodstvom i članovima ove ponovno aktivne udruge s ciljem da se napravi presjek stanja dosadašnjih aktivnosti, te dogovore daljnji koraci. Među ostalim, razmotrene su pristigle zamolbe roditelja za prijevoz učenika i za financijsku potporu obiteljima učenika koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku.

Udruga ima svoju Fb stranicu (HPD *Bela Gabrić*) putem koje izvještava o svojim aktivnostima.

H. R.

Katolički vjeronauk u tekućoj školskoj godini: kako se snaći?

Potisnuti »na daljinu«

Od početka tekuće školske godine organizacija nastave u školama u Srbiji provodi se prema preporukama Kriznoga stožera, prepuštena u velikoj mjeri školskim upravama i ravnateljima pojedinih škola. Oni sukladno uvjetima u školi i mogućnostima školskog prostora, te raspoloživosti nastavnioga kadra organiziraju nastavu. Zbog toga se, kako je nedavno upozorila tajnica Katehetskog ureda Subotičke biskupije mr. Jelena Zečević, školska kateheza različito odvija u različitim školama, čak i u istom gradu.

»Iako se Komisija za vjersku nastavu Ministarstva prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja sastaje redovito prije početka nove školske godine, ove godine sjednica nije održana. Dana 27. kolovoza u Pastoralnom centru *Augustinianum* u Subotici vjeroučitelji Subotičke biskupije su imali sastanak s pročelnikom Katehetskog ureda preč. Josipom Pekanovićem, na kojemu su izmijenili dosadašnja iskustva tzv. online nastave te razgovarali o tome kako se organizirati u novoj školskoj godini. Naslućivalo se da će u većini škola nastava vjeronauka biti organizirana na daljinu (online), pa smo razgovarali o tome kako prilagoditi nastavnu sadržinu digitalnom vremenu i tehnikama i kako ipak ostvariti pravi i fizički kontakt s vjeroučenicima. Ideje su bile razne: od susreta s učenicima tijekom odmora, u prostorijama dnevnog boravka, na školskom dvorištu i, možda najvažnije, u župnim zajednicama«, objašnjava mr. Zečević.

Ona ilustrira svu raznolikost nastavnoga procesa s kojim vjeroučitelji imaju iskustva od početka školske godine:

»Škole na selu i one s manjim brojem učenika organiziraju nastavu svih predmeta, pa tako i katoličkog vjeronauka, redovito u školi, sa školskim satima koji traju 30 minuta. Veće škole dijele učenike u skupine i u više smjena, pa je zbog manjeg broja školskih sati tijekom dana nastava izbornih predmeta (gdje spada i vjeronauk) stavljena online. U nekim školama uzrasti do 4. razreda imaju vjeronauk u školi, dok su viši razredi online. Tamo gdje nema neposrednog rada s djecom, susreta i druženja, gdje

je sve preseljeno u virtualne učionice, nastava vjeronauka trpi: trpe djeca jer su zaključena za nešto što im pripada, a svakako trpe i vjeroučitelji jer ne mogu susretati učenike, nemaju povratne informacije od njih i ne mogu normalno raditi svoj posao«, dodaje Zečević.

Poteškoća u nastavi katoličkog vjeronauka nije manjkalo u protekla dva desetljeća otkako se ovaj predmet predaje u školama.

»Bilo je osporavanja skupina za vjeronauk zbog manjeg broja učenika, stavljanja na posljednja mjesta u rasporedu sati ili neka druga vrsta marginalizacije. Danas su poteškoće ovakve da smo većim dijelom potisnuti *na daljinu*. Na nama je da ustrajemo i u ovim izazovnim vremenima«, kaže mr. Zečević.

Iz toga razloga ona je apelirala, u svojem članku u rubrici »Katolički kutak« u novom broju *Zvonika*, na čvršću suradnju župnika, školskih i župnih vjeroučitelja.

»Iako je župna kateheza već godinama u pojedinim našim župama u drugom planu, rujan je mjesec kada bismo o tome trebali promišljati. Ne bismo smjeli upasti u stupicu da mislimo da imamo samo jedan oblik poučavanja u vjeri koji ćemo seliti tamo-amo kako nam okolnosti budu nametale. Kao što su uvođenjem školskog vjeronauka neki mislili kako ćemo katehizaciju i pripremu za sakramente preseliti u školu, ne smijemo misliti kako sada brže-bolje moramo preseliti vjeronauk natrag u župu jer u školi više nemamo mogućnost neposrednog rada s djecom. Ove godine bit će nam potrebna više nego ikada međusobna dobra suradnja, susretljivost i kreativnost, a najprije vjera u Božju providnost i djelovanje Duha Svetoga koji će naše slabe ljudske napore ipak izvesti na dobro, na svoju slavu i spas duša«, zaključuje Zečević.

U školama na području Subotičke biskupije vjeronauk na hrvatskom, mađarskom i slovačkom jeziku realizira ukupno 86 kateheta, svećenika, redovnica i laika.

M. Tucakov

Neoapsolutizam i nagodba

Povijest bilježi tri Bečke revolucije tijekom 1848. godine. Za porodicu **Habsburg** treća, koja je izbila 6. listopada, bila je najkritičnija. Dvor bježi iz Beča u Češku (Olomouc). Car i kralj **Ferdinand V.** abdicira (na pritisak političara, vojskovođa), njegov sin **Franjo**, koji je bio neambiciozan, odriče se svojih nasljednih prava u korist svog osamnaestogodišnjeg sina, koji je iste godine 2. prosinca, pod imenom **Franjo Josip I.** krunisan za kralja. On je živio 86 godina i njegov lik i djelo bit će sudbonosni za sve narode srednje i južne Europe, čije daleke posljedice osjećamo do današnjih dana. No, da idemo redom: do konca studenoga grof **Windisch-Grätz** s austrijskim i ban **Josip Jelačić** s hrvatskim trupama vojno su spriječili mađarske revolucionare da se spoje s bečkim, da im pruže vojnu pomoć, i nakon toga su porazili treću Bečku revoluciju. Na krunisanju je prisustvovao i Jelačić, iskazujući svoju odlučnu podršku i odanost bečkom Dvoru. Mađari nisu prihvatili ovo krunisanje i nadalje su Ferdinanda V. smatrali za kralja, budući da je on bio živ, tako da se Franjo Josip nije zakleo na tada važeći mađarski Ustav, niti se krunisao. Trebamo malo »zaviriti« i u Jelačićev put do ovog povijesnog čina. Jelačić, usprkos protivljenju kralja, kao hrvatski ban 25. ožujka 1848. saziva hrvatsko-ilirski »skup« koj je pretvoren u hrvatski Sabor. Poput Mađara, i ovaj Sabor šalje Beču svoje zahtjeve, među ostalima: ujedinjenje Hrvatsko-slavonskog kraljevstva s Dalmacijom, njeno otcjepljenje od ugarske krune itd. Mađare nazivaju »separatistima« koji slabe monarhiju, istovremeno su i protiv Bečke revolucije. Jelačić vidi budućnost u »austroslavenizmu«, jer je Austrija »zalog slobode slavenskih naroda« (Turci vladaju u Srbiji i Bosni); istovremeno zalaže se za stvaranje autonomne »Srpske Vojvodine«. Franjo Josip je 4. ožujka 1849. godine objavio oktrojirani ustav (ustav izdan od vladara), što je bio osnov za stvaranje apsolutističke vlasti. Ustav je bio uperen protiv »pobunjenih Mađara«, dijelove »ugarske krune« podijelio je na »austrijske krunske pokrajine«: Mađarska kraljevina, Erdelj, Vojna krajina i na Hrvatsku-Dalmaciju s Rijekom. Mađarska reakcija bila je žestoka. Zemaljski sabor u Debrecenu je objavio detronizaciju Habsburgovaca i neovisnu Mađarsku.

Slom revolucije i odmazda

Bečki dvor se također odlučio za odlučnu akciju: s tri strane tri armije pod rukovodstvom grofa Windisch-Grätza, maršala **Radetzky** i bana Jelačića napali su Mađarsku. Jelačić je djelovao u južnom kraju (Bačka, Banat) pomažući pobunjenim Srbima. Franjo Josip I., kad je vidio da je otpor Mađara žestok, svojeručno je napisao pismo ruskom caru **Nikolaju I.** i tražio vojnu pomoć. Car je potvrdno odgovorio i 9. svibnja s 200.000 vojnika napada Mađarsku s istoka. Uvidjevši da se ne može dalje boriti, glavnokomandirajući **Artúr Görgei** odlučio se predati ruskom komandantu **Paskijeviču** kod Világosa 13. kolovoza s dijelom armije, s molbom da se njegovi časnici poštede retorizija, što je Paskijevič i obećao. Franc Jozef je mislio drugačije, ovlastio je generala **Haynaua** da »napravi red« u Mađarskoj. Haynau (zbog brutalnosti nazvan »Hijena iz Brešće«) postupio je shodno svom »renomeu«: dao je pogubiti više stotina časnika i građana, među njima i dvanaest

mađarskih generala i jednog pukovnika 6. listopada 1849. godine u Aradu. U Budimu je strijeljan i prvi predsjednik neovisne mađarske Vlade grof **Batthány**. Zbog međunarodnog protesta on je smijenjen, a za »upravitelja« Mađarske postavljen je **Aleksandar Bach**, čija se vladavina temeljila na apsolutizmu kog je provodio

Crtež Mátyásove crkve iz 1448. godine

u Mađarskoj, ali i u Hrvatskoj. Njemački jezik je uveden kao obavezan, a »Vojvodstvo Srbija i Tamiški Banat« postalo je zasebna austrijska pokrajina. Bachov »režim« je ukinut 1860. kada je on smijenjen i ukinuta je i nova teritorijalna podjela Mađarske. Iduće godine car Franjo Josip je raspustio i mađarski parlament, vladao je sam i shodno »neoprosvijetljenoj« doktrini uveo tzv. provizorijum.

Austro-ugarska nagodba

Niz političkih potresa doživio je Franjo Josip dok je prihvatio ponudu da se nagodi s Mađarima. Pruski kancelar **Bismark** je odlučio ujediniti »njemačke zemlje«, ali ne pod dinastijom Habsburg nego pod dinastijom **Hohenzoller**. Austrija je doživjela i nekoliko vojnih poraza, što je skoro dovelo do bankrota zemlje. Ponovno je sazvaio mađarski Zemaljski sabor i do nagodbe je došlo 1867. godine. Kralj je priznao sve zakone iz 1848. godine i postavio je grofa **Gyulu Andrássyja** za premijera druge odgovorne mađarske vlade. Doputovao je u Budim, gde je u srednjovjekovnoj crkvi kralja Mátyása 8. lipnja 1867. godine krunisan krunom sv. Stjepana za mađarskog kralja. Tim činom je stvorena Austro-Ugarska monarhija. Ova nagodba i stvaranje dvojne monarhije nije se dopala slavenskim narodima koji su živjeli u monarhiji. Neki su predlagali da se stvori trojna monarhija Austrijska-Ugarska-Slavenska, ali vladar takvu ideju nije prihvatio. Koncem 1868., 17. studenog, došlo je i do Hrvatsko-ugarske nagodbe, koju su izglasovala oba sabora i ovim su položeni pravni temelji državne zajednice. Ovo je svakako bilo kompromisno rješenje i kao takvo naišlo je na brojne kritike, ali i na odobravanja.

U raju evergreena

Sugrađani koji su krajem prošlog i početkom ovoga tjedna ciljali na kazališne predstave, preciznije monodrame, svojim domovima su se nakon njihove izvedbe zacijelo vratili duhovno bogatiji, mentalno razgibaniji i emotivno pozitivniji. Zasluge za to u podjednako mjeri imaju i Drama na mađarskom Narodnog kazališta i uprava Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo*. No, pođimo redom.

Odlukom da na repertoar uvrsti monodramu **Kaia Hensela** *Klammov rat* (*Klamm háborúja*) Drama na mađarskom napravila je i inteligentan i neobičan potez na putu do punog pogotka u izboru djela, koje je na sceni *Jadrana* premijerno izvedeno prošlog petka, 9. listopada. Monodrama koju je Hensel napisao 2000., a dvije godine kasnije za nju dobio nagradu Njemačkog kazališta za mlade; monodrama koja je 19. siječnja 2008. premijerno izvedena u Budimpešti i čiji je protagonist **Péter Scherer** već iste godine za ulogu Klamma počeo osvajati brojne nagrade monodrama je koja i subotičkoj postavci obećava blistavu budućnost gdje se god pojavi (a iskreno se nadamo da će gostovanja biti puno), ne samo zbog aktualnosti i snage samoga djela nego i zbog redateljskog znanja **Kinge Mezei**, a možda još i više glumačkog umijeća **Sándora Lászlóa**. Tko je god upoznat s ovim tekstom (ili predstavom) složit će se kako je Hensel napisao ne samo univerzalnu nego i temu koju protok vremena – zvučat će možda paradoksalno – pomlađuje; nešto poput »omladinske verzije« **Orwellove 1984.**: u začetku skoro pa znanstveno-fantastična, a danas-sutra skoro pa povijesna. Priča je jednostavna, i tim više vrijedna: učenik Sascha objesio se zbog toga što je pao na maturalnom, jer mu je profesor Klamm dao slabu ocjenu. Profesor zbog toga prvo dolazi u sukob s učenicima, a kasnije i s kolegama da bi na koncu, nakon vlastitog moralnog posrnuća, na posljednjem satu sljedeće godine i sam izvršio samoubojstvo pred razredom. Iza ovog sažetka, međutim, krije se čitav niz izazovnih pitanja, dvojbi i sumnji vezanih za sustav modernog obrazovanja. Glumac Sándor László na izuzetno uvjerljiv i ekspresivni način, tekstom koji od prve do posljednje minute veže gledateljevu pažnju, dovodi u pitanje ne samo smisao današnje verzije učenja (može i s navodnicima) u školi nego i suštinske odnose na relaciji profesor – učenik, odnosno kolega – kolega. Jedno od najprovokativnijih pitanja svakako je koliko ova tema može biti poticaj učenicima da se i sami potencijalno sažive s likom Sasche i time ne samo ucijene nekog budućeg Klamma nego ga ujedno i moralno dotuku i stave na stup srama. A, s druge strane... pa *Klammov rat* u Budimpešti je još prije 12 godina izveden upravo u Dječjem i omladinskom kazalištu *Kolibri*, s naznakom da je namijenjen publici od »14+«.

Dva-tri dana kasnije (prva repriza *Klammovog rata* bila je već u subotu), dakle u ponedjeljak, 12. listopada, na bini velike dvorane HKC-a *Bunjevačko kolo* neobični, a hvale vrijedni prizor: umjesto na neku predstavu amaterske skupine, »komedije 's motivima iz pučkog života«, publika hrli na monodramu *Naši dani* u izvedbi bivšeg ravnatelja novosadskog Srpskog narodnog pozorišta i redatelja u istoj kući **Radoslava Milenkovića**. Predstava, koju je još 1982. postavio u zagrebačkom *Teatru MM*; predstava koju je za tih 38 godina odigrao više od 1.700 puta; predstava koja je rađena po

Drugo lice SUBOTICE

Preuzeto iz lista *Danas*

motivima pjesama **Vladislava Petkovića Disa** (*Naši dani* i *Himna*) i satira **Radoja Domanovića** (*Stradija*, *Danga* i *Mrtvo more*) bila je dovoljno jak razlog – poput nedavnog gostovanja Zagrebačke filharmonije na Trgu slobode – da i ovoga puta ljubav prema umjetnosti nadjača strah od kazni zbog nepoštovanja propisanih mjera uslijed... znate već čega. Ako Henselovo djelo tek ulazi u raj univerzalnog evergreena, onda Dis, a posebno Domanović, ovih dana posthumno beru najslanije plodove domaćeg zabranjenog voća. Sve, ama baš sve što se tiče državne i lokalne vlasti preslika je vremena o kom su prije više od stoljeća pisali: i Vođa, i ministri, i zastupnici, i vijećnici, i činovnici..., a Milenković, iskusan kakvim su ga godine načinile i vispren, kakav već jeste, samo ih je odjenuo u današnje ruho, a svojim je dosjetkama na račun vlastodržaca iz njihovog najfriškijeg repertoara, te fantastičnim transformacijama (glasom, mimikom...) publiku tjerao na salve smijeha i da ga aplauzom prekidaju usred predstave. Bravo, bravo!

I što bi, umjesto kazališne kritike u pokušaju, trebao biti zaključak nakon ove dvije odgledane monodrame? Ima ih više, pa ćemo samo ukratko. Recimo, neobični (i inteligentni, također) potez Drame na mađarskom da na repertoar uvrsti *Klammov rat* sadržan je u činjenici da je za premijeru u Subotici izabran glumac **Újvidéki Színháza** (*Novosadsko kazalište*), a za redateljicu »slobodni strijelac«, a sve u cilju osnovne funkcije kazališta: da (pro)govori o »aktualnom trenutku« za čim danas vapi i mnogo jače scene od one u *Jadranu*. Isto se može reći i za *Bunjevačko kolo*: odlukom da ugoste Radoslava Milenkovića (jer su ga, kako neslužbeno saznajemo, druge kuće iz... hmmm... nepoznatih razloga odbile) rukovodstvo HKC-a napravilo je hrabar iskorak iz okvira tzv. zavičajne kulture u sferu tzv. integracije u šire društvene okvire, pokazujući na taj način da Hrvatski kulturni centar može biti mjesto u kom će se gledati (ili slušati, svejedno) kvalitetni sadržaji i u koje će iz istih razloga dolaziti Subotičani, a ne samo njegovi članovi, rodbina, prijatelji i susjedi. Upućenijima u zbivanja u Centru – dugo, dugo opterećenom palanačkim mentalitetom, financijskim malverzacijama i intrigama svake vrste – poznato je da, čak i kao »podstanar u svojoj kući«, *Bunjevačko kolo* svoju veliku dvoranu bez naknade umije ustupiti i Baletskoj školi *Raičević*.

Pouka na temelju ova dva primjera ima mnoštvo, a osnovna se krije... Recimo, u *Vođi*.

Z. R.

Likovna kolonija **Bunarić 2020.**

Slikari željni zajedničkog stvaranja

Likovna kolonija *Bunarić* prepoznatljiva je godišnja manifestacija HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice. Zbog poznate epidemiološke situacije, ovogodišnji, 24. po redu saziv kolonije nije mogao biti održan u standardnoj formi već je bio podijeljen na dva dijela. Prvi dio kolonije održan je ljetos, a na njemu su sudjelovali članovi Likovnog odjela HKC-a i polaznici škole slikanja pri Centru koju vodi **Kristijan Sekulić**.

Kvalitetni radovi

Drugi dio kolonije *Bunarić 2020.* održan je prošloga tjedna (od 8. do 10. listopada) u Subotici, u prostorijama HKC-a. Tijekom tri dana kolonija je okupila 22 amaterska i akademska likovna umjetnika iz 12 gradova Srbije, uz dvadesetak članova »domaćeg« Likovnog odjela.

»Zbog dužeg perioda neodržavanja kolonija, sudionici su bili jako željni stvaranja; mislim da se taj naboj osjeća na slikama. Mislim da imamo najuspješnije radove u proteklih nekoliko godina. Radili smo po grupama zbog mjera vezanih za sprječavanje širenja koronavirusa. Tijekom kolonije sudionici

Dojmovi

Pavel Cicka iz Kovačice, nastavljajući poznate tradicije naive iz toga mjesta, stari je prijatelj bunaričke kolonije. Posljednja dva desetljeća bavi se isključivo slikarstvom. I on je suglasan da je ovogodišnji saziv rezultirao kvalitetnim radovima.

»Vidljivo je da su se svi trudili prikazati se u najboljem svjetlu«, ocjenjuje Cicka.

Ivan Grozdanovski samouki je slikar iz Šida koji svoja djela prodaje diljem svijeta. Stvara u različitim likovnim tehnikama, a od motiva su najviše zastupljeni pejzaži, mrtva priroda, fantastika, aktovi... Na koloniji je izradio dva pejzaža iz, kako kaže, »turnerovskog« ciklusa.

»Ovo mi je prvo sudjelovanje na ovoj koloniji. Raduje me veliki broj sudionika, organizacija je odlična, kao i uvjeti za rad te gostoprimstvo. Mislim i da su nastali radovi koji ostaju u fundusu Centra više nego zadovoljavajući«, kaže Grozdanovski.

Likovna kolonija završena je dodjelom zahvalnica i prigodnom izložbom nastalih slika, na kojoj se sudionicima obratio i predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* **Lazar Cvijin**.

Radovi s 24. saziva kolonije *Bunarić* bit će izloženi iduće, 2021. godine, a ovu će izložbu kao i prijašnjih godina pratiti katalog. Održavanje kolonije pomogli su Središnji državni

ured za Hrvate izvan Hrvatske, Grad Subotica i *Pokrajinsko tajništvo* za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

D. B. P.

su posjetili i Marijansko svetište *Bunarić*, po kojem kolonija nosi naziv«, kaže **Josipa Križanović** iz Likovnog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo*.

Petar Budanović, konobar

Posao koji zbilja volim

Uvijek sam težio maksimalnoj posvećenosti i dostizanju najviših standarda u ugostiteljstvu

Skoro pol desetljeća **Petar Budanović** je aktivan u konobarskoj profesiji, a tijekom svoje dugogodišnje ober karijere posluživao je brojne svoje sugrađane na sjeveru Bačke. Ali, osim domaćim, Pero je godinama bio na usluzi i stranim gostima tijekom osamdesetih godina prošloga vijeka kada je radio u renomiranim hotelima u Poreču. Priča o njegovim počecima u zanimanju, koje nije nimalo lagano i zahtijeva brojne praktične vještine, započinje već pomalo davne 1974. godine u rodnoj Subotici.

»Moj prvi dječjački san su bile nebeske visine i želio sam biti pilot, ali otac mi nije dao niti da se oprobam u tim sferama. S druge strane, naš susjed je bio konobar i ja sam ga vidio kako radi, pa se i meni svidjelo i upisao sam se na konobarski smjer u srednjoj Ekonomskoj školi. Od tada, od mojih prvih učeničkih dana na praksi, sve do danas i dalje s nesmanjenim elanom ra-

dim ovaj posao koji zbilja volim«, nasmijao se gospon Budanović, kome nitko ne bi dao njegovih šezdeset godina.

Start u Zagrebu, učenje u *Maloj gostioni*

Prvu konobarsku praksu Petar Budanović je imao u nekadašnjoj renomiranoj subotičkoj kavani *Zagreb* (koja se nalazila na gradskom korzou op. a), gdje je dobio osnovne instrukcije i naputke kako se gosti trebaju posluživati i na koji način se odvija posao jednog konobara.

»U biti, u kavani *Zagreb* sam bio vrlo kratko, svega tjedan dana, jer sam ubrzo transferiran u *Malu gostionu* na Paliću, gdje sam u pravom smislu riječi prošao sve nužne faze u školovanju za budućeg konobara. Šef mi je bio **Andraš Popić** i pod njegovom stručnom paskom sam se kalio, od poliranja pribora za jelo (beštek i tanjuri), rezanja kruha, rada u šanku, učenja svih jela i pića, te načina na koji se poslužuju gostima. Nakon tri mjeseca tzv. suhe obuke, uslijedio je moj ulazak u salu s gostima, gdje sam isprva samo šetao i prazio pepeljare, te postupno svladavao nužne praktične vještine posluživanja.«

U prvoj godini srednjoškolske naobrazbe na konobarskom smjeru naš sugovornik je imao praktičnu nastavu tri dana tjedno, dok je u drugoj i trećoj godini školovanja praksa bila svakodnevna.

»Prije podne smo pohađali teoretsku nastavu u školi, a poslije podne smo išli na praksu u brojne subotičke ugostiteljske objekte. Školska građa je obuhvaćala program koji je bio sličan onom učenika ekonomskog smjera, s tom razlikom što smo mi imali stručne predmete vezane uz našu nastavnu građu. Učili smo dva strana jezika, engleski i njemački, te mađarski kao govorni jezik sredine. Od stručnih predmeta imali smo psihologiju ugostiteljstva i organizaciju rada i poslovanje u ugostiteljstvu, koji su bili i moji omiljeni školski predmeti.«

Školovanje i stručno usavršavanje Petar je uspješno okončao i s diplomom kvalificiranog konobara ubrzo je dobio i svoje prvo zaposlenje.

»Prvi službeni posao dobio sam u *Fontani*, u kojoj sam radio sve do 1981. godine kada sam poželio malo proširiti svoje poslovne vidike i odlučio se poslom zaputiti na jadransku obalu. Preko tadašnje državne službe rada bio je ponuđen posao u Poreču i ja sam spakirao svoje stvari.«

Dugogodišnja karijera

Tijekom svoje dugogodišnje konobarske karijere Petar Budanović je radio u mnogima subotičkim ugostiteljskim objektima: *Mala gostiona*, hotel *Patria*, *Spartak*, *Abraham*, Dom JNA, dok bi u Poreču izdvojio hotel *Albatros* i *Lotose*.

Satisfakcija

Mladima često znam govoriti: »Nestručnost će oprostiti svatko, ali neljubaznost neće nitko«. Za mene je najveća satisfakcija kada vidim i čujem kako je gost kojeg sam posluživao bio zadovoljan pruženom uslugom i lijepo se osjećao tijekom vremena provedenoga u ugostiteljskom objektu.

Rad u hotelu

Tada 22-godišnji Petar Budanović zamijenio je Bačku za Istru i započeo novu životno-poslovnu etapu svoga mladoga života. Subotički ugostiteljski milje zamijenila je »međunarodna scena«.

»Novi posao mi je bio vrlo zanimljiv i uzbudljiv, jer sam imao prilike naučiti mnogo novih stvari. Sam rad s gostima u hotelu je bio posve drugačiji, a poznavanje stranih jezika se pokazalo kao izuzetno važan faktor. Startao sam u hotelu *Albatros*, potom sam prešao u auto kamp *Astra*, gdje sam radio punu ljetnu sezonu da bih se potom vratio u hotel koji je radio do konca listopada. Tijekom sljedećih sezona na teritoriju Poreštine radio sam još i u *Červar Poratu* i brojnim objektima turističkog kompleksa *Lotos*. Radeći na moru uvijek sam težio ka maksimalnoj posvećenosti poslu i dostizanju najviših standarda profesije kojom sam se odlučio baviti. Jer, često se događalo da pored osnovnih radnih obveza u hotelu (dnevni obroci) slijede prekovremeni večernji sati u restoranskom baru ili noćnom

klubu. Radilo se puno, iz dana u dan, mjesec u mjesec koliko je trajao sezonski angažman, ali bio sam mlad, motiviran i pun snage.«

Na naš upit je li mu bilo lakše raditi sa stranim ili domaćim gostima, naš sugovornik se nasmijao:

»Osobno, meni je bilo posve svejedno jesu li u pitanju strani ili domaći gosti, jer su se, sukladno uvriježenim pravilima ponašanja u objektima visoke turističke klase i naši ljudi ponašali slično strancima. Druga priča je bila u objektima u kojima su bili isključivo domaći gosti, e tu je već bilo malo teže raditi.«

Današnjica

Sa šezdeset i jednom godinom za pasom Petar Budanović danas je u subotičkom restoranu *Spartak* i dalje aktivan u profesionalnom posluživanju gostiju. Pitamo ga kako mu danas, iz njegovog bogatog radnog iskustva, izgleda profesija kojoj je posvetio svoj život.

»Izgleda mi i teško i lako. Teško zbog mladih ljudi koji ne shvaćaju ozbiljnost i zahtjevnost ove profesije, s malo radnog iskustva već misle kako sve znaju a pritom se ne žele usavršavati i napredovati. Nije ugostiteljstvo iznijeti tri pive, dvije *coca-cole* i kave. Ugostiteljstvo je mnogo složenije i zahtijeva kontinuirano usavršavanje, a sve u cilju razvijanja i unaprjeđenja kvalitete usluge. Konačno, u srednjoškolskom programu nema više predmeta psihologija ugostiteljstva koja daje osnove pravilnog i uspješnog komuniciranja s gostom. Ne može se na isti način postupati sa svakim gostom.«

Koronavirus je, kao i u brojnim drugim sferama življenja, umnogome promijenio i brojne ustaljene relacije u ugostiteljstvu. Pitamo Petra kako se on konkretno u svome poslu prilagođava novim naputcima i propisanim mjerama.

»Svi se moraju prilagoditi novonastaloj situaciji i mjerama opreza koje su propisane. Najviše je to utjecalo na vremensko trajanje svatovskog pira, koji je sada umjesto u noćnim, u cijelosti u dnevnim satima. Naravno, uz maksimalno poštovanje zahtijevanih mjera opreza, prakticiranja distance, nošenja zaštitnih maski od strane restoranskog osoblja. Život i ugostiteljstvo moraju ići dalje...«

D. P.

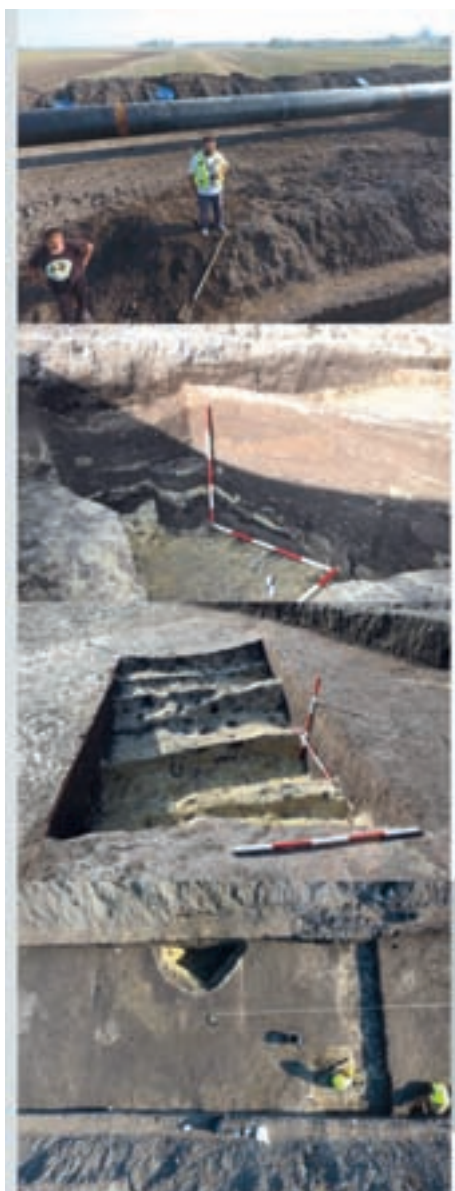
Izložba o zaštitnim arheološkim iskopavanjima na teritorijama općina Ada, Senta i Kanjiža

Više od 500 novootkrivenih lokaliteta

Većina ovih nalazišta otkrivena je i mapirana u okviru projekta »Arheološka mapa sjeverne Bačke« koji od 2017. godine realizira Međuopćinski zavod za zaštitu spomenika kulture Subotica uz potporu Ministarstva kulture i informiranja i lokalnih samouprava. Mapirana su arheološka nalazišta u općinama Ada, Senta i Kanjiža, a rezultat projekta do sada čini preko 500 novootkrivenih arheoloških lokaliteta

Međuopćinski zavod za zaštitu spomenika kulture Subotica proveo je tijekom listopada i studenog 2019. godine zaštitna arheološka iskopavanja i istraživanja arheoloških lokaliteta na trasi magistralnog plinovoda od bugarske do mađarske granice (dužine nešto više od 400 km), na dionici 4, na teritorijama općina Ada, Senta i Kanjiža, koje su u njegovoj

nadležnosti. Kao prateći program godišnjeg skupa i konferencije Srpskog arheološkog društva, koja je ove godine trebala biti održana u Subotici i čiji je domaćin trebao biti spomenuti Zavod, a koja se zbog epidemiološke situacije »preselila« u virtualni format, u petak, 9. listopada, u *Suvremenoj galeriji* otvoren je dio izložbe posvećene ovim zaštitnim iskopavanjima.

Istraženo devet lokaliteta

Na spomenutoj se trasi nalazilo devet arheoloških lokaliteta koji uživaju tzv. prethodnu zaštitu, od čega je izgradnjom plinovoda bilo ugroženo četiri nalazišta na teritoriju općine Kanjiža, dva u Senti i tri u Adi. Od 1. listopada do 30. studenog prošle godine istražena je trasa plinovoda na svih devet arheoloških lokaliteta u dužini od oko 1,5 km, koji su potom predani investitoru za potrebe realizacije projekta. Nakon polaganja cijevi, radovi su nastavljeni na četiri lokaliteta u okviru radne zone plinovoda, a arheološki objekti i strukture koji su prethodno djelomično otkriveni, prošireni su i istraženi u cjelini.

Većina ovih nalazišta otkrivena je i mapirana u okviru projekta »Arheološka mapa sjeverne Bačke« koji od 2017. godine realizira Međuopćinski zavod za zaštitu spomenika kulture Subotica uz potporu Ministarstva kulture i informiranja i lokalnih samouprava. Mapirana su arheološka nalazišta u spomenute tri općine, a rezultat projekta do sada čini preko 500 novootkrivenih arheoloških lokaliteta.

Iako se činilo da je taj posao nemoguće obaviti u tako kratkom roku, on je na koncu ipak dobro obavljen, istaknula je prigodom otvaranja izložbe njezina autorica i voditeljica projekta zaštitnih arheoloških istraživanja, arheologinja-konzervatorica Međuopćinskog zavoda

za zaštitu spomenika kulture Subotica dr. **Neda Mirković-Marić.**

»Kada sam shvatila da će mi zadatak biti da organiziram devet iskopavanja na devet lokaliteta u isto vrijeme, u jako kratkom roku, zaista sam mislila da je to nemoguće. Imali smo ogromnu ekipu suradnika – 50 arheologa, što fakultetskih profesora, doktora znanosti, studenata arheologije, drugih suradnika (bilo ih je i iz inozemstva), blizu 250 radnika koji su radili u tri terenske baze u tri općine. S ove distance možemo reći da smo taj posao dobro obavili, do sada smo predali dokumentaciju nadležnom ministarstvu, obradili manje-više sve nalaze koji su poslani na konzervaciju«, kaže Mirković-Marić.

Što je otkriveno?

Na ovih devet lokaliteta, prema riječima autorice izložbe, iskopavana su mahom naselja iz različitih perioda – od najstarijeg kamenog doba pa sve do perioda srednjeg i kasnijih perioda XVII. vijeka.

»Detektirano je i iskopano više od 300 arheoloških cjelina, prikupljeno je 100 kutija pokretnog arheološkog materijala; uzeto 250 uzoraka pelobotaničke i 100 uzoraka za različite druge analize. Budući da su otkrivena naselja, imamo latinske kuće, kuće iz kamenog doba, iz perioda neolita, ima par otpadnih jama, peći, nađeno je nekoliko skeleta, iako nismo iskopavali groblja i nekropole. Neki lokaliteti su sastavni dio kompleksa koji su činili crkva, groblje i naselje, ali smo iskopavali dio koji se ticao samo naselja. Većina ovih lokaliteta je višeslojna i da nije bilo ovog velikog projekta ne bismo imali saznanja o ovim naseljima. Sada ćemo dobiti i specijalističke analize te će ova iskopavanja pridonijeti da se arheološka slika ovog područja upotpuni i dobit ćemo precizne datume kada se nešto događalo, kada su se na određenom lokalitetu ljudi naselili i na njemu živjeli«, kaže Neda Mirković-Marić.

Tijekom istraživanja uzimani su uzorci za različite vrste analiza (za apsolutno datiranje, što će biti prve analize ovih vrsta na prostoru sjeverne Bačke, paleobotaničke, antrakološke, geochemijske i druge analize), čiji rezultati su u obradi i bit će predstavljeni u predstojećoj publikaciji zajedno s rezultatima istraživanja i analizom iskopanih nalaza.

Također, za sve ove lokalitete, koji trenutno uživaju status prethodne zaštite, na osnovu rezultata istraživanja bit će urađeni elaborati za prijedlog utvrđivanja u nepokretna kulturna dobra, čime bi se pojačala njihova pravna zaštita.

Neki od lokaliteta koji su iskopavani u okviru zaštitnih radova na trasi plinovoda su bili poznati od ranije u arheološkoj doku-

mentaciji. Takav je slučaj s lokalitetima Crkveno brdo u Gornjem Bregu (Općina Senta), koje se, ističe Mirković-Marić, planira postaviti sustavno istraživati, te Čontpart u Općini Kanjiža.

Izložbu o zaštitnim arheološkim iskopavanjima na trasi magistralnog plinovoda od bugarske do mađarske granice, na dionici 4, na teritorijima općina Ada, Senta i Kanjiža otvorio je zamjenik gradonačelnika Subotice **Imre Kern**, koji je među ostalim najavio još jedan veliki građevinski pothvat – izgradnju brze pruge, kada će, kako je rekao, ponovno uslijediti arheološka ispitivanja mnogih lokaliteta duž pruge, što će ovoga puta biti vezano za Suboticu.

Nazočnima se ovom prigodom obratila i direktorica Međuopćinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture Subotica **Léda Silling**, rekavši kako je ovo tek pola od onoga što arheolozi, u okviru ovog projekta, planiraju raditi na trasi plinovoda na četvrtoj dionici.

Spomenuta izložba može se u *Suvremenoj galeriji* pogledati do 23. listopada.

I. Petrekanić Sič

U Surčinu svečano otvorena izložba starih rukotvorina *Iz ormara naših baka*

Čuvanje kulturne baštine od zaborava

Uz prigodni kulturno-umjetnički program članovi kreativne sekcije Hrvatske čitaonice Fischer iz Surčina prošloga tjedna (9. listopada) svečano su otvorili treću po redu izložbu starih rukotvorina *Iz ormara naših baka*. Izloženi radovi su izrađeni koncem XIX. i u prvoj polovini XX. vijeka tehnikom veza i heklanja, a pored njih izloženi su odjevni predmeti, predmeti za praktičnu i svakodnevnu upotrebu, te darovnu namjenu. Osim njih, izloženi su i radovi članova kreativne sekcije izrađeni po uzoru na stare (radove). Njihov rad je proistekao upravo iz ljubavi prema kulturnom naslijeđu i ljubavi prema precima od kojih su članovi kreativne sekcije surčinske udruge naslijedili kulturno blago koje čuvaju od zaborava.

Poveznica različitih generacija i kultura

Izložba je trajala tri dana. Nakon njenog svečanog otvaranja, drugog dana je uz razgledanje radova organizirana radionica veza, dok je treći dan bio rezerviziran za čitanje proze i poezije koja govori o ručnim radovima.

»Izložbom se želi istaknuti da je kulturno naslijeđe jedna nit koja povezuje stoljeća i prostore, odnosno jedno bogato tkanje koje u stvari povezuje različite generacije i različite kulture. Iz tog dijaloga izlazi se s velikim bogatstvom. Također bih rekla da je kulturno naslijeđe živo naslijeđe, da ono, iako potječe iz tradicije, nije samo tradicionalna baština, već je ona i suvremena manifestacija i kao takva pruža prostor za kreativnost«, istaknula je voditeljica kreativne sekcije **Veronika Živanović**.

Nastavak tradicije

Članovi kreativne sekcije na osnovu starih radova prije svega izrađuju nove radove koje su te večeri predstavili posjetiteljima.

»U posljednje vrijeme najviše forsiramo vez po uzoru motiva sa starih radova. Kreativna sekcija je dala poticaj da ovi naši stari radovi ugledaju svjetlost dana. Kroz edukativne radionice se nastavlja ta tradicija i smatram da je to ono što je najbitnije kada su ovi radovi u pitanju jer je to živa baština. Podjednako su zastupljeni vez u boji i bijeli vez, za koji je domaći naziv šlingeraj. U ornamentici dominiraju floralni motivi cvijeća, žita i voća, kako u realističnoj formi tako i stilizirani. Prisutni su i zoo, religijski mo-

»Cilj ove naše izložbe je da istakne da je ljubav prema kulturnoj baštini u stvari ljubav prema ljudima i ljubav prema njihovom stvaralačkom radu. Također, izložbom se želi istaknuti da je kulturno naslijeđe jedna nit koja povezuje stoljeća i prostore, odnosno jedno bogato tkanje koje zapravo povezuje različite generacije i različite kulture«, istaknula je voditeljica kreativne sekcije Veronika Živanović

tivi, kao i ljudski likovi. Osim ornamenata, naše bake su vezle i slovne natpise, kraće i duže, inicijale i monograme, uglavnom latinične. Ručnik je uz košulju najčešće darovani predmet«, izjavila je Živanović dodajući:

»Ljubav prema kulturnom naslijeđu je prije svega ljubav prema ljudima u njihovom stvaralačkom radu, ljubav prema precima od kojih smo naslijedili kulturno blago, prema potomcima kojima naslijeđeno dalje prosljeđujemo i prema svima ostalima gdje je kultura drugačija od naše. Kulturna baština povezuje vijekove i prostore, ona nam govori odakle dolazimo, tko smo i kuda idemo. Kulturno naslijeđe je jedno bogato tkanje u kojem se dodiruju, prepliću, susreću i vode dijalog različite generacije i

različite kulture. Iz tog dijaloga se uvijek izlazi bogatiji i nadahnutiji, s osjećajem identiteta i kontinuiteta, sa sviješću o kulturnoj raznolikosti koja predstavlja zajedničku vrijednost čovječanstva pa je prema tome briga i odgovornost za kulturnu baštinu civilizacijski čin«, zaključila je ona.

Sve prisutne na otvaranju izložbe pozdravila je predsjednica surčinske udruge **Katica Naglič**.

»Drago mi je što ste došli vidjeti što mi to nosimo u srcu, što je ono što smo naslijedili, ali i što sada živimo. To su upravo ovi naši vezovi, stari radovi, ali tu su i naše druge sekcije koje sudjeluju u programu zajedno s kreativnom sekcijom, koji su upotpunili ugođaj«, istaknula je Naglič.

Primjer dobre suradnje

Otvorenju izložbe prisustvovala je i predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**. Njoj je to bio prvi službeni posjet hrvatskoj udruzi u Surčinu. Tijekom dana zajedno s predstavnicima Hrvatske čitaonice *Fischer* sudjelovala je na radnom sastanku s predsjednikom Općine Surčin **Stevanom Šušom**.

»Ovo je bio jedan poseban dan za mene. Ugodno sam se iznenadila kako je ovdje hrvatska zajednica dobro integrirana i potpomognuta od lokalne vlasti. To je bilo na veliko zadovoljstvo, budući da sam čula da predstavnici općinske vlasti imaju jako dobru suradnju s mjesnim Hrvatima, te da imaju veliku podršku Općine, ne samo u financijskim sredstvima, što je također jako važno, nego da i predstavnici Općine, kao što je to i ove večeri bio slučaj, posjećuju događaje i manifestacije. Važno je da se

pošalje pozitivna poruka i da se vidi da je hrvatski živalj ovdje integriran. Ono što smo još dogovarali jest da se počne s dogradnjom prostorija Hrvatske čitaonice *Fischer*, te da će Općina Surčin platiti izradu projektne dokumentacije. Mislim da je to izuzetno važno, jer ovdje je tek na početku jedna nova energija koja se tek proširuje i ima puno potencijala. Prostor im je neophodan. Velika stvar je također što smo nedavno dobili prostor u Beogradu što smatramo da će ojačati samu Općinu Surčin, da će se međusobno uvezati, a svakako da je važno da ćemo imati centar HNV-a i centar kulture u gradu Beogradu, što će biti dobra poveznica. Na taj način će nam se otvoriti vrata glavnoga grada, kao i prema svim ministarstvima i važnim institucijama«, rekla je Vojnić, ističući kako se nada da će i HNV i Hrvatska uspjeti u budućnosti povećati materijalnu potporu.

»Nadam se da ćemo sljedeći puta kada dođem biti u boljem i reprezentativnijem prostoru. Hvala vam što čuvate naše, svoje; što volite i što imate entuzijazam, volju i ljubav i što sve ovo radite«, istaknula je Vojnić.

Na svečanosti su, osim članova surčinske udruge, njihovih prijatelja iz susjednih mjesta, prisustvovali i predstavnici Općine Surčin, te opunomoćeni ministar Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu **Stjepan Glas**, koji se tom prilikom zahvalio članovima udruge što čuvaju svoju tradiciju. Također im je poručio da će Veleposlanstvo i u budućnosti preko Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske financijski pomagati događaje i manifestacije u organizaciji hrvatskih udruga.

Otvorenje izložbe svojim izvedbama upotpunili su članovi literarne i muzičke sekcije surčinske hrvatske udruge.

S. D.

Bavim se i kupcem, a ne isključivo proizvodom

*Fiskalizacija u Srbiji je nastala 2005. godine i tu sam vidio budućnost ovoga posla * Na mjesečnom nivou na tržištu Srbije potroši se oko 200 tona ovoga artikla, a od toga tvrtka POS Paper proizvede 15 tona mjesečno*

Za ovotjedno predstavljanje gospodarstvenika zavrili smo u tvrtku *POS Paper*, vlasnika **Miroslava Kujundžića**. Njegovu poduzeće bavi se proizvodnjom papirnih termo rolni za fiskalne uređaje, bankomat strojeve, POS (Point of sale) aparate i drugo.

Svi mi kada obavimo kupovinu u trgovini ili kada koristimo bankomat dobijemo fiskalni isječak ili izvješće o stanju na našem računu. Iako o tome najčešće niti ne razmišljamo, netko je morao i te papirne rolne napraviti. Dio tih takozvanih termo rolni proizvodi se i u poduzeću *POS Paper*.

Sam svoj gazda

Iako je prvotno završio školu za preciznog mehaničara, Miroslav Kujundžić se kasnije doškolovao, te je tako završio Višu ekonomsku školu i potom se oprobao u komercijali. Od 2005. godine počeo je raditi u tvrtki koja se bavila proizvodnjom i prodajom. Posao je bio vezan uz tehniku i rad s birotehničkom opremom.

»Fiskalizacija u Srbiji je nastala 2005. godine i tu sam vidio budućnost ovoga posla. U okruženju je već bila uvedena fiskalizacija i tako sam se počeo baviti repromaterijalom za fiskalne kase. Tvrtka u kojoj sam radio se bavila konfekcijom, rezanjem

i namotavanjem termo rolni, te sam već imao neki krug mušterija. Prodajom istoga sam se bavio sve do 2010. godine, kada je tvrtku preuzeo drugi vlasnik. Ključni moment prelaska u samostalnu proizvodnju dogodio se u studenome 2015. godine. Tako će ove godine biti punih pet godina samostalnog rada, onog što mi je najdraže: biti sam svoj gazda«, kaže Kujundžić.

Kao i mnoge male firme *POS Paper* je krenula iz obiteljske garaže.

»Tako to obično biva. Tada nisam imao mogućnosti za nešto drugo, a prednost je ta da sam od svojih novaca kupio stroj koji i danas koristim. Potom je došao drugi stroj i sve ostalo. Imao sam čime početi, istina u garaži, ali već tada je tvrtka registrirana na adresi na kojoj i živimo. Tako je i danas, s tim da smo izašli iz okvira garaže i preselili se u proizvodni pogon«, priča Kujundžić koji danas, osim sebe, ima uposleno još dva čovjeka, a kada je u potrebi po ugovoru uposli još nekoliko ljudi za pakiranje gotovih traka. Miroslav je s ponosom rekao kako je u rad uključeno i njihovih troje djece: **Terezija, Antonija i Andrija**, te mu u pomoć u svojoj pravnoj domeni uskače i supruga **Jelena**.

Mali, ali vrijedan udio na tržištu

»S poslom nisam krenuo od nule nego sam imao poslovne suradnike koji su mi dali vjetar u leđa i koji su rekli: 'ti kreni, a mi ćemo ići za tobom'. Tvrtke od kojih sam nabavljao repromaterijal su mi pomogle tako što su mi dozvolile odgodu za plaćanje, te sam imao materijal za rad i odgovarajući stroj. Ono što mislim da je također bitno, a što sam imao, jest povjerenje dobavljača koje sam u prethodnim godinama stjecao. Tržište prije 2005. godine nije niti postojalo u Srbiji, te to također smatram prednošću. Artikl je prisutan danas svugdje, a i bit će. Istina je da ima i drugih proizvođača koji se bave istim proizvodom i svi se mi na neki

način borimo za tržište. U ovome trenutku u Subotici radi naša tvrtka, ali ima i onih iz drugih gradova u Srbiji koji žele doći na ovo tržište. Proizvod sam po sebi nije zahtjevan, ali ono što kupci, odnosno potrošači zahtijevaju jest jedan korektan i ugodan odnos: da je kupac pozvan na vrijeme kupiti robu, da ju dobije

Povjerenstvo za unaprjeđivanje gospodarstva

Miroslav Kujundžić je nedavno izabran za dopredsjednika Povjerenstva za unaprjeđenje gospodarstva u hrvatskoj zajednici u Srbiji, te o važnosti i značaju ovoga projekta kaže:

»Moja tvrtka je u poslovnim okvirima mikro poduzeće, a svjesni smo da u našoj zajednici ima i srednjih i većih poduzeća. U našem ataru imamo velika gospodarstva, a 60 posto gospodarstvenika su Hrvati. Popis svih gospodarstava u Vojvodini i Srbiji na neki način bi nas povezao i zbližio. To sam posvjedočio iz vlastitog iskustva. Razgovarali smo s fondacijom *Prosperitati* koja je voljna pokazati koji putem treba dalje. Mi u našoj zajednici za sada nemamo model kojeg se možemo držati. Imamo predstavništvo Hrvatske gospodarske komore u Beogradu, imamo i Generalni konzulat R. Hrvatske u Subotici, ali tu još nigdje nismo prepoznati. Imamo ogromnu volju Hrvatskog nacionalnog vijeća i cijele zajednice. Trebamo prići jedan drugome, razgovarati, a onda će nam se otvoriti brojne mogućnosti. Imamo puno obrazovanih i sposobnih ljudi iz svih branši, samo često niti ne znamo za njih. Nismo povezani i jedinstveni. To nam je cilj, povezati naše ljude, pogurati jedni druge i ujediniti se. Biti u krugu povjerenja, te onda jednoga dana možemo surađivati i s drugim manjinskim zajednicama.«

na vrijeme i da ga se ne pritiska previše za plaćanje, te ono najvažnije - da je u ponudi kvalitetan proizvod. Tako funkcioniram. Bavim se i svojim kupcem, a ne isključivo proizvodom«, pojašnjava sugovornik i dodaje kako se njegov proizvod 85 posto zadrži na tržištu u Srbiji, a ostalih 15 posto ide za izvoz.

Zanimljiv je podatak da se na mjesečnom nivou na tržištu Srbije potroši oko 200 tona ovoga artikla, a od toga tvrtka *POS Paper* proizvede 15 tona mjesečno.

»To je naš, rekao bih mali, ali vidljiv udio. Bilo je na momente i više uposlenika, radili smo u tri smjene i onda sam došao do toga da nisam mogao funkcionirati. Bio sam pretrpan poslom. Tada sam okrenuo ploču, napravio drugačiju strategiju i smanjio proizvodnju«, kaže Kujundžić.

Strojevi i sirovina

Prvi stroj naš sugovornik je kupio 2015. godine, a dvije godine kasnije drugi. Oba su domaće proizvodnje, ali kako je rekao, zahvaljujući nevjerojatnim znanjem inženjera **Miroslava Šarčevića** uspio je unaprijediti strojeve.

»Kada sam mislio da ću morati uložiti u nove strojeve, u razgovoru s mojim imenjekom došli smo do zaključka da to možemo i sami uraditi. S malim ulaganjem smo dostigli jedan suvremeni nivo. Napravili smo projekt i unaprijedili produktivnost. Napravili smo prešu, beskonačnu traku, punilicu za *hilzne* i sve smo automatizirali, bez prevelikog ulaganja. Smatram da je to budućnost, da se mi u zajednici trebamo povezati i koristiti znanje ljudi koji su tu oko nas«, naglašava Kujundžić.

Osnovna sirovina ovoga proizvoda jest papir. Naime, u Europi postoji pet proizvođača papira, a po riječima Kujundžića na tržištu je velika ponuda istoga i iz Amerike, te s Istoka. Ono što je bitno jest da Europa prepoznaje problem papira, točnije njegovog kemijskog sastava, jer je u njegovom sastavu sve više prisutan *fenol A* koji je toksičan.

»Koristimo papir koji se uvozi iz Njemačke i koji je istina malo skuplji, ali znam da se redovito kontrolira njegov sastav i točno znam što nudim kupcu. Kada papir stigne, reže se, namotava se na *hilznu*, tada ga deklariramo za kupca, pakiramo u kutije i organiziramo prijevoz. Osnova je bila ta da sam tako napravio sebi proizvodnu jedinicu, jer sam želio raditi od organizacije, samog menadžmenta, nabave, proizvodnje, logistike, otpreme, prodaje, pa na kraju i naplate. Da imam jedan zatvoren proces. Tim načinom rada se 'hranim'. Odgovara mi to da nisam usko vezan za komercijalu ili samo proizvodnju. To volim raditi, to me ispunjava«, kaže Miroslav Kujundžić.

Kada su u pitanju planovi za budućnost, Kujundžić je rekao kako nije odredio koji će biti sljedeći korak, ali kako smatra da i ako je *vrepčiji* i onda je korak. Iza njega dolaze djeca, koja su već sada na neki način prisutna u ovome poslu.

»Mislim da će djeca dobiti iz ovog sistema i ove naše male tvrtke dobru osnovu za budućnost. Da će drugačije promatrati život i više znati cijeniti ono što imaju. Osobito kada se i sami uključe. Želja mi je ovo raditi dok budem mogao, a nagrada za sve će mi biti ako netko od njih troje nastavi ovaj posao.«

Hoće li to ostati samo tatina želja ili će jednoga dana promatrajući uživati u svojoj »nagradi«, ostaje nam tek vidjeti.

Ž. Vukov

Koncert prigodom proslave Radosne Gospe

BAČ – Blagdan Radosne Gospe, čiji se milosni lik, prenijet iz postojbine šokačkih Hrvata prije 335 godina, čuva i štuje u prostorijama franjevačkoga samostana u Baču, proslavljen je 4. listopada u franjevačkoj crkvi Uznesenja Marijina u Baču. Misu je predvodio bački župnik i dekan preč. **Josip Štefković**. Priredjen je i glazbeni program *In musica veritas*, koji je bio adaptiran epidemiološkoj situaciji. Ordinarij mise **N. Paolettija** izveo je

zbor župe sv. Jurja iz Vajske, te domaći zbor *Santa Maria* iz Bača, kojima je ravnao **David Betran**, a za orguljama je bio mo. **Miroslav Stantić**. Nakon mise nastupio je komorni zbor *Collegium musicum catholicum* iz Subotice, kojim je ravnao Stantić, izvevši repertoar koji je, osim tri skladbe **Albe Vidakovića**, sadržao i one **Asića**, **Buxtehudea**, **Fosićeva**, **Grgata**, te dvije gregorijanske skladbe i jednu glagoljašku. Zbor iz Subotice na orguljama je pratio **Kornelije Vizin**, izvevši i jednu solo dionicu.

M. T.

Žigmanov na Zagrebačkim književnim razgovorima

ZAGREB – Društvo hrvatskih književnika organiziralo je 8. i 9. listopada *Zagrebačke književne razgovore*, jednu od najdugovječnijih književnih manifestacija u Hrvatskoj. Tema je bila *Književnost i pamćenje*, a sudjelovalo je 12 sudionika iz zemlje i inozemstva, među kojima i ravnatelj ZKVH-a **Tomislav Žigmanov**, koji je izlagao na temu *Sadržaji sjećanja na Domovinski rat u književnosti Hrvata u Vojvodini*.

U sažetku svojega izlaganja Žigmanov je, među ostalim, napisao sljedeće: »Domovinski rat ostavio je brojne, mahom negativne, posljedice u društvenom životu Hrvata u Vojvodini. O tome se u znanstvenim i publicističkim radnjama pisalo, no i u tim područjima kulture još uvijek izostaju cjeloviti prikazi i svestranija tematiziranja. S druge strane, jedan dio iskustava Hrvata u Vojvodini za vrijeme Domovinskog rata prenijet je i u prostor mjesne hrvatske književnosti, i to one reprezentativne i umjetnički relevantne«.

Prva nagrada za priču Marice Žanetić-Malenica

NOVI SAD – Proglašeni su pobjednici ovogodišnjeg natječaja za kratku priču *Prepekova jesen* kojega raspisuje HKUPD *Stanislav Prepek* iz Novoga Sada. Prvu nagradu dobila je priča *Prava žena* **Marice Žanetić-Malenica**, drugu *Čarolija* **Nade Vukašinović**, a treću *Mara se pokliznula na život* **Vesne Andrejić-Mišković**.

Žiri je radio u sastavu: preč. **Marko Kljajić**, književnik, **Ana Marija Kaluđerović**, voditeljica Književnog kluba HKUPD-a *Stanislav Prepek* i dr. **Dragana V. Todosreskov**, književna kritičarka iz Novog Sada i urednica zbornika *Prepekova jesen*.

Nagrade će biti uručene na manifestaciji *Prepekova jesen* kada će biti predstavljen i ovogodišnji zbornik priča.

15. obljetnica *Prepeka*

NOVI SAD – Proslava 15. obljetnice HKUPD-a *Stanislav Prepek* i 5. po redu manifestacija *Prepekova jesen* bit će održani sutra (subota, 17. listopada) u Kulturnom centru Novog Sada. Početak je u 19 sati.

Dvije predstave Dramskog odjela HKC-a

SUBOTICA – Dramski odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice izvest će idućeg vikenda dvije svoje predstave. U iduću subotu, 24. listopada, na programu je predstava *Ča Grgina huncutarija*, a sutradan (nedjelja, 25. listopada) će biti igrana predstava *Skupština na čoš*. Obje predstave se igraju u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*, s početkom u 19 sati.

Ulaznice se mogu kupiti u pretprodaji i pred početak predstave na ulazu HKC-a, po cijeni od 300 dinara po predstavi. Broj mjesta je ograničen, te se preporučuje kupovinu u pretprodaji. Radno vrijeme ureda HKC *Bunjevačko kolo* je od 10 do 17 sati. Kontakt telefoni su 024/556-898 ili 064/659-06-35. Organizatori predstava će se pridržavati svih propisanih epidemioloških mjera, koje je donijela Vlada Srbije u cilju suzbijanja zarazne bolesti covid-19. Organizatori mole posjetitelje da se pridržavaju svih mjera uz korištenje zaštitnih maski.

GavranFest u Beogradu

BEOGRAD – *GavranFest* je međunarodni kazališni festival na kome se izvode drame i komedije hrvatskog književnika **Mire Gavrana**. Ove jeseni bit će održana dva *GavranFesta*, i to u Srbiji i Njemačkoj. Jedanaesti *GavranFest* će biti održan od 22. do 25. listopada u Teatru *Madlenianum* u Beogradu. Inicijatorica i direktorica festivala je **Madlena Zepeter**, a selektorica **Ana Zdravković-Radivojević**.

Publika će u četiri dana vidjeti Gavranove drame *Noć bogova* u izvedbi Teatra *Tri glumca* i *Teško je reći zbogom* u izvedbi Teatra *Vihor* iz Beograda, potom komediju *Sladoled* u izvedbi Narodnog pozorišta iz Niša, monodramu *Hotel Babilon* u izvedbi Teatra *Gavran* iz Zagreba, te čitajuću izvedbu komedije *Pivo* u izvedbi Teatra *Madlenianum*. Uz to će biti upriličeno i predstavljanje Gavranove knjige *Odabrane komedije*, uz nazočnost autora.

Književni salon u sklopu *Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova*

Nova riječ i čitanja književne produkcije

Književni salon sastavni je dio programa *Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova*. Osim redovitog osvrta na književne produkciju vojvođanskih Hrvata u proteklih godinu dana, na ovogodišnjem *Salonu* koji je održan pod korona maskama u subotičkoj Gradskoj knjižnici, bilo je riječi i o časopisu za književnost i umjetnost *Nova riječ*.

Preko 40 naslova

O tomu tko je i koje sve knjige među ovdašnjim Hrvatima objavio u proteklih godinu dana govorila je profesorica književnosti **Klara Dulić Ševčić**. Kako je navela, prethodno razdoblje

od *Dana* do *Dana* bilježi 41 naslov. Kao i prethodnih godina, poezija je najzastupljenija. Kada je riječ o prozome stvaralaštvu, zastupljena je kratka priča, kojoj se, čini se, vraća nekadašnja popularnost, a tu su i dva romana.

»Primjetno je kako se posljednjih godina više piše i objavljuje i književnost za djecu, a ona bi se također mogla poticati i afirmirati možda književnim natjecajem ili književnom nagradom. Publicistika također bilježi nekoliko djela, a u području teologije iz naklade su izašla dva djela. Područje etnologije i povijesti zastupljenija je nego inače, a izdvojila bih nekoliko zbornika, potom knjige koje se bave povijesnim temama, te jednu publikaciju s kulturno-identitetskom tematikom. Knjišku produkciju nije moguće zabilježiti u njezinoj sveukupnosti, niti je kvantitet mjerilo kvalitete, ali, možemo zaključiti kako su se u prethodnih godinu dana pojavila izdanja koja zavrjeđuju pozornost i značajno doprinose istraživanjima i na polju književne, ali i drugih znanosti, prije svega povijesti i etnologije. Značaj zbornika je i u tome što se pokreću brojni kreativni i stvaralački potencijali unutar zajednice, ali se na taj način izgrađuje i jača suradnja i s matičnom Hrvatskom, kao i s Mađarskom«, kazala je Dulić Ševčić.

Kritičko iščitavanje

Časopis za književnost i umjetnost *Nova riječ* pokrenut je 2013. godine, a izlazi u nakladi *Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i uz logističku potporu NIU Hrvatska riječ*. Časopis nastoji prezentirati i kritički iščitavati suvremeno književno stvaralaštvo te književno naslijeđe vojvođanskih Hrvata.

Po riječima glavnog urednika časopisa **Tomislava Žigmanova**, do sada je objavljeno devet svezaka s ukupno blizu 2500 stranica. Aktualna književna scena se predstavlja kroz segmente kao što su Novo žensko pismo, Hrvatska književnost iz Vojvodine u egzilu, Beogradski krug hrvatskih pjesnika...

»Naša književna scena je pluralna po vrstama književnosti, poetikama te kvaliteti književnih ostvaraja. Također, i naša književna povijest je prebogata, duga tri i pol stoljeća, a kritička recepcija i valorizacija svega toga je upravo suprotna – preslaba i nestručna. To nije posao za par godina, to je posao za više generacija da se naša književna baština i sadašnjost kritički iščita i kompetentno valorizira. Smatramo da smo brazde koje su nedostajale na toj mapi u Novoj riječi minimalno pristojno otvorili«, kazao je Žigmanov.

Književne veze

Nova riječ otvara prostor i za književne autore iz matične Hrvatske te književnosti drugih naroda s kojima Hrvati u Vojvodini žive. Tako je u posljednjem broju predstavljeno suvremeno pjesništvo vojvođanskih Rusina, u izboru pjesnikinje **Olene Plančak Sakač**. Gostujući na Književnom salonu, Plančak Sakač je ukazala kako književnost te manjinske zajednice postoje oko 120 godina te da je do sada objavljeno oko 500 knjiga na rusinskom jeziku. Osim nje, svoju poeziju ovom prigodom kazivao je i **Saša Sabadoš**, također zastupljen u posljednjem broju *Nove riječi*.

O dvama stalnim rubrikama časopisa *Nova riječ – Čitanja književne produkcije* i *Kulturni dokumentarij* – govorio je urednik kulture u tjedniku *Hrvatska riječ* **Davor Bašić Palković**.

»Prikazi knjiga su dragocjeni ali je kritika, kao znatno zahtjevniji pothvat, još dragocjenija kao stručno posredovanje između djela i publike. Ona je odlika razvijenog književnog sustava. Jedino uz kritičko čitanje možemo sačuvati dignitet same književnosti, koja je već uveliko ugrožena hiperprodukcijom i logikom tržišta. Nažalost, pojedini autori koji su se ozbiljnije bavili kritikom nisu više među nama, neki se više time ne bave iz različitih razloga, stoga preostaje raditi na stvaranju stručne kritičke javnosti među novijim naraštajima, prevashodno tu mislim na profesore književnosti«, naveo je Bašić Palković.

H. R.

Završeni 19. *Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova* u Subotici

Matiji Molceru nagrada za životno djelo

Najbolja knjiga u 2019. godini je Hrvatsko-ugarska nagodba u svjetlu povijesnih osoba Ladislava Heke, a najbolja knjiga poezije u razdoblju od 2017. do 2019. je Nepodnošljiva lakoća umiranja Franje Kašika Bertrona

Održani devetnaesti puta, s programom prilagođenim epidemiološkoj situaciji, *Dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova* u Subotici još jednom su potvrdili svoju misiju: rad na očuvanju i promociji književne i kulturne baštine te unaprjeđenju suvremenog knjiškog stvaralaštva Hrvata u Vojvodini, odnosno Srbiji. Najveća književna manifestacija ove manjinske zajednice završena je prošlog petka, 9. listopada, dodjelom nagrada na popularno zvanoj Multimedijalnoj večeri, koja je ove godine priređena u subotičkoj Muzičkoj školi.

Prevoditeljski mostovi

Nagradu za životno djelo na području književnosti za 2020. godinu dobio je pjesnik, prevoditelj, skladatelj, publicist i slikar **Matija Molcer** iz Subotice. Ovu nagradu dodjeljuje Organizacijski odbor manifestacije.

Kako se u obrazloženju nagrade navodi, Molcer (Subotica, 1935.) je slobodan i otvoren za veze s drugima, različitim po kulturi i jeziku, »stvarao mostove koje nikakve oluje ne mogu srušiti«. Književna djela piše na mađarskom, njemačkom, hrvatskom, srpskom i romskom jeziku, a također prevodi s ovih jezika i na

njih. Na mađarski te njemački jezik preveo je brojna djela hrvatskih autora iz Vojvodine.

»Upravo prevoditeljski most je bio razlogom za dodjelu priznanja koje se daje za životno djelo na području književnosti. Matija Molcer je, pišući i na hrvatskom jeziku, pokazao kako se živi na i u prostoru više jezika i kultura, a prevođenjem hrvatskih autora stvorio je svijet međusobnog razumijevanja. Ponosni smo što nagradu možemo dati čovjeku čiji je život posvećen umjetnosti i popularizaciji hrvatske književnosti u Vojvodini, u Srbiji«, zaključuje se u obrazloženju nagrade.

Zahvaljujući se na nagradi Molcer je istaknuo kako je dirnut ovim priznanjem koje nosi ime **Balinta Vujkova** s kojim je drugovao i kojeg smatra jednim od najznačajnijih intelektualaca što ih je Subotica imala. Naglasio je kako je dobivao razne nagrade u inozemstvu i diljem nekadašnje Jugoslavije, ali da mu je ovo prva nagrada koju dobiva u svojem rodnom gradu, Subotici. Govoreći o iskustvu prevođenja, ocijenio je kako za uzajamno razumijevanje nije dovoljna tolerancija već i sudjelovanje. Na nagradi se zahvalio i jezikom glazbe, odsviravši na klaviru za ovu priliku napisanu skladbu koju je posvetio upravo Balintu Vujkovu.

Vrijedni znanstveni prinos

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata dodjeljuje nagradu za najbolju knjigu godine na hrvatskome jeziku, koja nosi ime središnje osobe hrvatske književnosti, znanosti i publicistike iz XVIII. stoljeća **Emerika Pavića**. Spomenutu nagradu za 2019. godinu dobila je *Hrvatsko-ugarska nagodba u svjetlu povijesnih osoba: u povodu njezine 150. obljetnice* autora docenta dr. sc. **Ladislava Heke** iz Segedina. Publikacija je tiskana u nakladi ZKVH-a.

»U knjizi autor predstavlja temelje nagodbenoga zakona te neke od hrvatskih državnika, političara i dužnosnika koji su odigrali značajnu ulogu u hrvatsko-ugarskoj državnoj zajednici, odnosno određene osobe koje su ostavile traga u kulturno-političkom djelovanju poslijenagodbenog razdoblja, a osobito je pažnja po-

Franjo Kašik Bertron i Klara Dulić Ševčić

svećena istraživanju i prezentaciji njihovih aktivnosti u ugarskom parlamentu. Osim svojim nespornim znanstvenim doprinosom obradi i prezentaciji teme, ovo knjiško izdanje se odlikuje primjerenom, odmjerenom likovnom opremom«, navodi se u obrazloženju nagrade.

Prof. Heka se na nagradi zahvalio pisanim putem, a u svom je dopisu, koji je pročitao na Multimedijalnoj večeri, podsjetio kako već skoro trideset godina istražuje i zapisuje ono što smatra vrijednim ostaviti novim naraštajima.

»Dužnost intelektualca je ne samo istraživati i kritički analizirati rezultate izučavanja, nego ih i podijeliti s novim naraštajima. To činim ne samo s katedre nego i objavljivanjem radova. Manjinski narodi imaju vrlo važnu ulogu: s jedne strane upoznati većinski narod sa svojim postojanjem, a s druge strane istraživati prošlost, te ostaviti iza sebe tragove. Cijeli sam život nastojao graditi mostove među ljudima i narodima i istraživanim temama pristupiti *sine ira et studio* (bez srdžbe i pristranosti). Jamačno mi to baš i nije uvijek uspjelo. No, spoznaja da su ljudi prepoznali moj rad, napore, te da zato primam ovu nagradu, ispunja me ponosom i prava je satisfakcija za sav uloženi trud«, navodi Heka.

Kašiku nagrada za poeziju

Trijenalnu nagradu za najbolju knjigu poezije, koja nosi ime *Antun Gustav Matoš*, ovoga puta za razdoblje 2017. – 2019., dobila je *Nepodnošljiva lakoća umiranja* **Franje Kašika Bertrona** iz Vrbasa, objavljena u nakladi NIU *Hrvatska riječ*.

»Nadovezujući se na svoju prvu samostalnu pjesničku zbirku *Riječi nasušne* iz 2015. autor se kroz autopoetička ispitivanja bavi

pitanjima koja su oduvijek privlačila književne stvaraoce: tko je pjesnik, kako nastaje pjesma i kako se dolazi do čiste esencije pjesničkoga izraza. Riječ je o prepoznatljivom pjesničkom rukopisu, brižljivo njegovanom jeziku i stilu. Stihovi odišu bogatim i polisemičnim pjesničkim slikama koje pridonose podjednako značenju i zvučnosti», navodi se, među ostalim, u obrazloženju nagrade.

Kašik je ovom prigodom kazao kako mu je ovo prva nagrada.

»Ovo mi je prva nagrada u životu, a kao i prva knjiga ili rođenje prvoga djeteta, ona je vrlo značajna u životu svakoga književnika pa tako i mene«, kazao je Kašik.

Nova knjiga »pripovidaka«

Organizator Dana hrvatske knjige i riječi, Hrvatska čitaonica iz Subotice, je i u povodu ovogodišnje manifestacije objavila nove knjige. Riječ je o zborniku s prošlogodišnjeg stručnoga skupa u sklopu *Dana* te *Pripovitke I.* u ediciji *Izabrana djela Balinta Vujkova*. Po riječima izbornika edicije **Zlatka Romića**, nakon triju knjiga bajki, na red su došle narodne pripovijetke što ih je Vujkov sakupljao i priređivao.

»U izbor za ovu prvu knjigu ušle su »pripovitke« općeg tipa, odnosno one koje su se događale bilo gdje, bilo kada i bilo kome. Prva knjiga sadržava 167 pripovjedaka, najviše ih je na ikavici bunjevačkih Hrvata iz Vojvodine i Mađarske. Balintovih pripovjedaka ima još najvjerojatnije za još dvije-tri knjige, čime bismo onda zaokružili njegov sakupljački opus«, kazao je Romić.

Ovogodišnji *Dani hrvatske knjige i riječi* su, podsjetimo, započeli 26. rujna stručnim skupom za prosvjetne djelatnike koji rade u nastavi na hrvatskom jeziku, a u okviru manifestacije priređen je i *Književni salon* te online programi: međunarodni stručni skup knjižničara te *Narodna književnost u školi* posvećena djeci.

Predsjednica Organizacijskog odbora manifestacije **Katarina Čeliković** izrazila je zadovoljstvo što su u aktualnoj epidemiološkoj situaciji uspjeli održati gotovo sve programe.

»Naravno, ništa ne može zamijeniti izravni kontakt i živu riječ. Ipak, nešto smo i naučili u ovoj izvanrednoj situaciji. Recimo, ovogodišnji stručni skup je održan online što nam je osiguralo više pratitelja nego inače, a što će nam biti inspiracija glede vidljivosti za iduće godine«, kaže Čeliković.

Suorganizatori manifestacije su Gradska knjižnica Subotica, Hrvatsko nacionalno vijeće i ZKVH, a održavanje *Dana* ove godine podržali su Ministarstvo kulture i informiranja Srbije, Grad Subotica, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu, Hrvatsko nacionalno vijeće, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice i Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama.

D. B. P.

Proslava 1000-godišnjice hrvatskog kraljevstva, komemoracija Aleksi Kokiću

10. listopada 1925. – *Hrvatske novine* opisuju proslavu 1000-godišnjice hrvatskog kraljevstva u Subotici 4. listopada. Prije podne je apostolski administrator **Ljudevit Budanović** služio pontifikalnu misu u crkvi sv. Terezije. Poslije podne je **Blaško Rajić** održao predavanje o krunisanju **Tomislava** u Katoličkom krugu. Poslije predavanja član *Orlovskog društva* **Slavko Dević** recitirao je pjesmu *Domovina* **Đure Arnolda**. Navečer je u Gradskom kazalištu predsjednik *Orlovskog društva* **Ivo Prčić** držao predavanje iz povijesti hrvatskog kraljevstva. Poslije predavanja **Geza Temunović** je recitirao pjesmu *Prvi kralj* **Josipa Andrića**. Nakon toga, uslijedio je igrokaz *Orlovi na Duvnu* **Dušana Zanka**. Glavne uloge su kreirali **Luka Tumbas**, **Slavko Dević** i **Blaško Kopilović**.

10. listopada 1929. – *Neven* javlja da je 5. listopada u Pučkoj kasini održana osnivačka skupština podružnice Hrvatskog kul-

turnog društva *Napredak* u Subotici. Također javlja da na skupštinu dolazi predsjednik *Napretka* **Ante Alaupović**.

11. listopada 1917. – *Zagrebačke Novine* javljaju da je **Mirko Hideghety** odustao od kandidature u Hrtkovcima i zaključuju da je izbor kandidata Hrvatsko-srpske koalicije **Pere Belobrka**, odvjetnika iz Bjelovara, posve osiguran.

11. listopada 1940. – *Hrvatska straža* javlja da je 6. listopada Hrvatska kulturna zajednica (savez svih hrvatskih kulturnih društava u Bačkoj) priredila u subotičkom kazalištu veoma uspješnu komemorativnu akademiju u čast preminulog svećenika i pjesnika **Alekse Kokića**.

12. listopada 1920. – *Neven* javlja da je 11. listopada održana u crkvi sv. Đurđa zadušnica za pokojnog svećenika **Paju Kujundžića**.

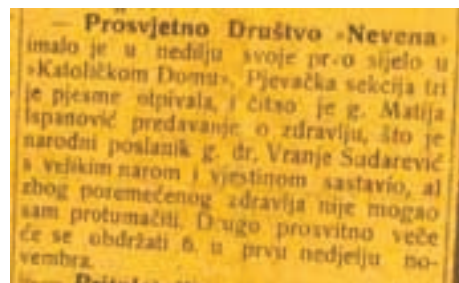
12. listopada 1940. – *Hrvatska straža* javlja da će uskoro izaći posmrtna zbirka pjesama **Alekse Kokića**, »najvećeg pjesnika Bačke Hrvatske«.

13. listopada 1921. – *Neven* javlja da je povodom spasenja kralja **Aleksandra** od atentata u Subotici 30. lipnja priređena manifestacija. Veliki župan **Paja Dobanovački** je naredio neka se prozori osvijetle u četiri sata po podne. Manifestanti su polupali na tisuće nerasvijetljenih prozora i nanijeli štetu od više milijuna kruna. Polupani su prozori narodnog zastupnika **Blaška Rajića**, iako su bili rasvijetljeni.

13. listopada 1939. – *Hrvatski dnevnik* javlja da su se 12. listopada vratili u Suboticu predstavnici HSS-a za Bačku i Baranju, koji su bili u Beogradu pod vodstvom narodnog zastupnika **Josipa Vukovića Đide**, gdje su posjetili dopredsjednika vlade Kraljevine SHS **Vladka Mačeka** i nekoliko ministara. Đido je izjavio kako je zadovoljan pohodom i izrazio nadu da će se u skoro vrijeme Hrvati Bačke i Baranje »osloboditi nekih ljudi, koji su na sve moguće načine zlostavljali nedužne Hrvate u ovim krajevima«.

14. listopada 1983. – *Subotičke novine* javljaju da su na Dan oslobođenja grada (10. listopada) u Narodnom kazalištu u Subotici folklorna i muzička sekcija KUD-a *Bunjevačko kolo* organizirali koncert. Program je prekidan aplauzima, a publici je dan bis.

15. listopada 1921. – *Subotičke novine* javljaju da je Prosvjetno društvo *Neven* održalo 9. listopada svoje prvo sjelo u Kato-

ličkom domu u Subotici. **Matija Išpanović** je pročitao referat o zdravlju, kojeg je napisao narodni zastupnik Bunjevačko-šokačke stranke **Vranje Sudarević**.

16. listopada 1920. – *Neven* javlja da su neke subotičke novine potplatile prodavačice novina da ne prodaju *Neven*.

16. listopada 1936. – *Subotičke novine* javljaju da je **Ljudevit Budanović** otputovao na dvotjedni godišnji odmor na Hrvatsko primorje.

KUD Hrvata *Bodrog* Monoštor

Zavitni dan

Kulturno-umjetničko društvo Hrvata *Bodrog* priredilo je u nedjelju, 11. listopada, svoju tradicionalnu manifestaciju *U susret Zavitnom danu*. Sam program bio je sukladan preporučenim epidemiološkim mjerama, pa je umjesto u dvorani Doma kulture program održan u crkvi nakon svete mise, bez gostujućih društava. Za ovu prigodu Ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga* izvela je nekoliko starih, pučkih marijanskih pjesama, a najmlađi članovi *Bodroga* upotpunili su program pjesmom i riječju.

KUD Hrvata *Bodrog* program *U susret Zavitnom danu* organizira od svog osnutka 2001. godine, kao podsjećanje na 13. listo-

pada 1944. godine kada su se mještani na poziv svog tadašnjeg župnika **Matije Zvekanovića** okupili na molitvi u crkvi svetog Petra i Pavla, kako bi spasili selo od napada vojski koje su vodile završne bitke pred oslobođenje. Molili su se pod svjetlom svijeća za mir i da ih vojska zaobiđe. Župnik je zaškao od Boga i Gospe pomoć za selo nad koje se imalo sručiti veliko zlo. U ponoć je u mraku služena sv. misa Prečistom Srcu Marijinu. Sutradan, 13. listopada, na dan posljednjeg ukazanja Gospe u Fatimi sve se smirilo i opasnost je uklonjena.

Ovogodišnju manifestaciju *U susret Zavitnom danu* pomogli su Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Grad Sombor.

Z.V.

Odobrena sredstva za elektrifikaciju zvona

Nakon provedenog natječaja po javnom pozivu za dodjelu sredstava iz proračuna Općine Ruma za 2020. godinu, za programe i aktivnosti crkava i vjerskih zajednica rimokatoličkoj župi Uzvišenja svetog križa u Rumi dodijeljeno je 200.000 dinara. Dobivena sredstva su iskorištena za isplatu radova na elektrifikaciji zvona.

»Prijavili smo se na natječaj u dvije kategorije. Za kulturne aktivnosti dodijeljeno nam je 50.000 dinara. U kategoriji vjerskih objekata dobili smo 200.000 dinara. Uz pomoć dobivenih sredstava smo konačno nakon niza godina elektrificirali zvona koja nisu radila. Kada sam prije šest godina došao kao župnik u Rumu, tada je samo jedno zvono bilo u funkciji. Zahvaljujući majstoru **Bogoljubu Arsenoviću** iz Šida i donaciji Općine Ruma, sva naša zvona su sada u funkciji. Imamo još nekih manjih tehničkih poteškoća koje će naš majstor uskoro otkloniti«, istaknuo je rumski župnik vlč. **Ivica Čatić**.

Također ističe kako uspješna suradnja s Općinom Ruma traje duži niz godina.

»Drago mi je što Općina ima sluha za potrebe nas kao male zajednice i mislim da je to lijepa gesta odnosa u jednoj multinacionalnoj sredini. Mi kao manjinska zajednica osjećamo da nas Općina gleda pozitivno i blagonaklono i mislim da to promiče dobre međuljudske i međunacionalne odnose ovdje u Srijemu«, navodi vlč. Čatić.

Crkva Uzvišenja svetog križa otvorena je i za kulturne događaje. U proteklom razdoblju održan je koncert mješovitog zbora *Val* iz Rijeke, a kako navodi rumski župnik, čim bude prilika da se kulturni događaji ponovo organiziraju, bit će počašćen biti domaćinom.

S. D.

Sanacija vanjskog dijela župne crkve sv. Barbare u Beočinu

Mlada župa s potencijalom

Od početka srpnja do druge polovice kolovoza radilo se na sanaciji vanjskog dijela župne crkve u Beočinu. Urađena je izolacija, fasada, sanacija krova i limova. Stavljene su i klime, te je tako dijelom riješen problem hladnoće u crkvi, jer je, kako kaže župni upravitelj vlč. **Zdravko Čabrajac**, ovo jedna od najhladnijih crkava u biskupiji. To je za ovu župu bio veliki problem i zbog toga što im proslava crkvenoga goda pada u zimskom razdoblju.

Sredstva za obnovu crkve prikupljena su od različitih donacija. Općina Beočin donirala je polovicu, a župljani su skupili četvrtinu od ukupnog iznosa kojim su plaćeni radovi. Na crkvi se radilo mjesec i pol dana. Sve je realizirano u zadanim rokovima. Tako je sada crkva završena što se tiče vanjskog uređenja, no potrebno je uraditi dosta toga i u unutrašnjosti, ali to će za sada pričekati, kazao je vlč. Čabrajac.

Beočin je mlada župa, osnovana 1978. godine. Crkva je sagrađena 40-ih godina prošlog stoljeća. Posvećena je sv. Barbari

djevici i mučenici, jer su Beočinci uglavnom radili u cementari, te su ovu sveticu smatrali svojom zaštitnicom, bez obzira na konfesionalnu pripadnost. Župa danas broji nešto više od 200 kućanstava, međutim mnogo je starih, jer se velik broj mladih ljudi asimilirao. Župni upravitelj ovu situaciju smatra izazovom za buduće djelovanje, te ističe da ova zajednica još uvijek ima velik potencijal.

Ana Hodak / Ivica Zrno

Zavjeti sestara svjetovnog reda

U Karmelićanskoj crkvi u Somboru u subotu, 10. listopada, 12 sestara OCDS položilo je doživotne zavjete čistoće i poslušnosti, dok je jedna sestra položila doživotno obećanje. Sestre koje su položile zavjete pripadaju Hrvatskoj karmelskoj provinciji sv. Josipa OCDS-a. Hrvatska provincija karmelskog svjetovnog reda sv. Josipa OCDS-a ustanovljena je ožujka 2019. godine u Somboru.

Karmelski svjetovni red, pri Karmelićanskoj crkvi u Somboru utemeljio je 1913. godine sluga Božiji otac Gerard. Njegovim zalaganjem i pripremama redovnički habit-škapular je obuklo 12 žena. Broj članova svjetovnog reda se iz godine u godinu povećavao da bi ih 1932. godine bilo 32. Među njima se nalazilo i 13 muškaraca koji su obrazovali zasebnu mušku grupu. Od osnutka do danas svjetovni red imao je oko 250 pripadnika.

Inicijativa 40 dana za život

Inicijativa *40 dana za život* u kojoj se moli za nerođene, započela je 23. rujna i traje do 1. studenoga u dva grada u Srbiji: Novom Sadu i Subotici.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Dati Bogu Božje

Dajem li Bogu Božje?

Izgled poreznog novca u Isusovo vrijeme jasno je govorio što pripada caru, no ljudi često zaboravljaju što pripada Bogu. Tu nastaje problem. Nisu Božje prigodne pobožnosti, isprazne molitve, običaji i tradicija nego čovjek kao takav, jer on je slika Božja. Car je utisnuo svoj lik na novčić, a Bog je svoj utisnuo u svakoga od nas, stvorio nas je na svoju sliku. Tako car želi svoj novac na kojem je njegov lik, a Bog želi nas jer u nama prebiva njegova slika. Ova nas činjenica navodi da sagledamo svoj vjerski život iz jednog drugog kuta. Jer, mi za Boga ostavljamo ostatke svoga slobodnog vremena, teškoće i muke svoga života, a on želi nas, cijeli naš život. Već sada možemo uvidjeti da je naša pobožnost nedovoljna, jer se često svodi na nedjeljne mise, na koje često idemo iz običaja, zbog drugih ili jer imamo višak slobodnog vremena. A Bog želi da dolazimo radi njega samog. Naše molitve koje su nabranje naučenih obrazaca ili vapaji kada želimo da nam Bog nešto da, a nikada nisu usmjerene na zahvaljivanje ili kajanje zbog nekih grešaka i propusta, također se ne mogu računati kao davanja Bogu Božjeg. On želi da naša molitva bude vrijeme koje odvajamo samo za njega u želji da ga susretnemo, da osluhnemo što nam ima poručiti. Želi da često pronalazimo takvo vrijeme koje ćemo samo njemu posvetiti.

Mnogo puta u utrci za ovozemaljskim dobrima nemamo dovoljno vremena za Boga. Sve prilike koje nam nudi svijet smatramo jedinstvenim, moramo ih iskoristiti – i prilike za posao, za odmor, za druženje, za upoznavanje... A uvijek mislimo da će za Boga biti prilike i kasnije, pa ono što njemu trebamo dati odgađamo kako bismo imali više vremena za svijet. No, imajmo na umu Božju poruku po proroku Izaiji: »Nek se znade od istoka do zapada da izvan mene sve je ništavilo« (Iz 45,6). Zato, nemojmo se predati ništavilu nego tražimo život u Bogu, koji nas je stvorio na svoju sliku.

Naravno, ne želi Bog da prestanemo živjeti u svijetu nego želi naše svjedočanstvo vjere u svakoj prilici. Želi da jasno stanemo protiv društvenih normi ponašanja, koje se protive njegovom zakonu, da se ne sramimo svoje vjere, da budemo kršćani ne samo imenom nego i životom. Tako dajemo Bogu Božje.

Isus se tijekom svoga javnog djelovanja susretao s različitim ljudima. Među mnogobrojnim koji su željeli susresti Isusa bili su i farizeji. No, oni nisu bili potaknuti iskrenom željom za susretom s Kristom nego željom da ga iskušaju, kako bi lakše skovali plan protiv njega. Jedan takav pokušaj bilježi i evanđelist Matej (usp. Mt 22,15-21).

Farizejska zamka

U želji da ostvare svoj cilj, farizeji pristupaju Isusu lukavo. Laskajući mu, pokušavaju prikriti svoje namjere. No, i običan čovjek lako prozre laskavca, a da neće Isus, koji je znao čitati ljudska srca. Farizeji pokušavaju Isusa uhvatiti u stupicu pitanjem o porezu, jer je za Židove plaćanje poreza Rimljanima bila bolna točka i među njima vladala su oprječna mišljenja. Oni se u svome pristupu prave nevješti te se pokušavaju predstaviti Isusu kao oni koji žele da ih on riješi dvojbe: »Učitelju! Znamo da si istinit te po istini putu Božjem učiš i ne mariš tko je tko jer nisi pristran. Reci nam, dakle, što ti se čini: je li dopušteno dati porez caru ili nije?« (Mt 22, 16-17). Znali su da je plaćanje poreza obvezno, iako su o tome različite skupine različito mislile, pa i sami su redovito plaćali. Ali znali su i to da što god da Isus odgovori steći će neprijatelje u narodu i bit će ga lakše uhvatiti i ukloniti. Također, pitanje poreza bilo je i pitanje iskazivanja štovanja caru kao božanstvu, što je za Rimljane bilo normalno, ali za Židove neshvatljivo i neprihvatljivo, jer se suprotstavljalo prvoj Božjoj zapovijedi. Tako da i s te strane, ako se prikloni plaćanju poreza, za Židove će biti bogohulnik, a ako kaže protiv, za Rimljane će biti buntovnik. Stoga se može reći da je farizejska provokacija bila uistinu dobro smišljena. Ipak, čovjek je samo Božje stvorenje i ne postoji način da Boga prevari. Isus, ne samo da je bio u stanju prozreti njihove namjere nego je znao i izbjeći zamku koju su mu postavili. Dao im je odgovor kojim oni nisu znali što bi: »Podajte dakle caru carevo, a Bogu Božje« (Mt 22,21). To je odgovor koji ga ne svrstava ni na jednu stranu, te ga nikako ne mogu optužiti za bilo što. No, to je odgovor u kojem se krije smjernica za kršćanski život.

Novi Sad – svakog jutra od 6.30 do 9.30 okupljanje je ispred ulaza u Kliniku za ginekologiju i porodiljstvo Kliničkog centra Vojvodine (*Betanija*).

Subotica – tijekom radnoga dana okupljanje je u kapeli Radio Marije od 18.30 do 20 sati, dok je subotom na istome mjestu od 17 do 19 sati. Nedjeljom je okupljanje i molitva u franjevačkoj crkvi u Subotici od 8.30 do 10 sati.

U susret blagdanima

- 17. listopada – Ignacije Antiohijski
- 18. listopada – sv. Luka evanđelist
- 22. listopada – Ivan Pavao II.
- 23. listopada – Ivan Kapistran
- 25. listopada – Katarina Kotromanić
- 28. listopada – Šimun i Juda Tadej
- 1. studenoga – Svi sveti
- 2. studenoga – Dušni dan
- 4. studenoga – Karlo Boromejski
- 8. studenoga – Gracije Kotorski

Larisa Bogdanov, studentica

More – **ljubav** od djetinjstva

Što su kilometri naspram ljubavi? Zbog ljubavi prema moru mlada devetnaestogodišnja **Larisa Bogdanov** iz Sombora svoje dalje školovanje – fakultet – nastavila je u Splitu.

Od početka ovoga mjeseca brucešica je Sveučilišnog odjela za studij mora – smjer Biologija i tehnologija mora. Tako se ove jeseni preselila u Split u studentski dom u kome se, kako nam je rekla, lijepo smjestila i snašla.

»More je moja ljubav od malena, a kako sam prije dvije godine položila tečaj ronjenja i postala ronilac, počela sam se sve više interesirati za podvodni svijet. Tada sam bila u srednjoj školi i došlo je vrijeme donijeti odluku čime se baviti kada ju završim. Počela sam istraživati zanimanja vezana za more i ronjenje i otkrila zanimanje morskog biologa. Odmah sam znala da je to ono čime se želim baviti jednoga dana«, kaže Larisa i pojašnjava kako je to zanimanje vezano za živa bića, podvodni svijet, ekologiju... te se proteže i u druge sfere.

Znala je što želi, no sljedeći izazov je bio: gdje studirati? Potraga za pravim fakultetom završila je 750 kilometara dalje od rodnoga mjesta – u Splitu.

»Odlučila sam upisati fakultet u Splitu, a nakon dugih i napor-nih priprema, ostvarila sam svoju želju i uplovila u jedan sasvim poseban svijet koji donosi nove izazove«, kaže Larisa, koja je u Somboru završila Gimnaziju *Veljko Petrović*.

Na smjeru Biologija i tehnologija mora, kako je pojasnila, izučavat će morske organizme, povijest morskog ribarstva, baviti

se ekologijom, ali i tehnologijom mora. Osim predavanja i vježbi, u drugoj godini Larisu čeka i terenska nastava.

»Vjerujem kako će mi studij u Splitu biti ispunjen i zanimljiv. Nakon preddiplomskih studija, planiram završiti i master, a također bih voljela proširiti moju perspektivu i otići i na institute u druge države. Vjerujem da će me studij preciznije usmjeriti u kom smjeru ovoga zanimanja želim ići, ali sada na prvoj godini je još rano pričati o nekim detaljnijim planovima za budućnost«, pojasnila je naša mlada sugovornica.

Osim velike ljubavi prema moru i prirodi, Larisa inspiraciju nalazi i u umjetnosti i psihologiji, no, kako je sama rekla, te stvari je zadržala kao hobi. Također se voli baviti sportom i uvijek se trudi biti fizički aktivna. Osim ronjenja, privlače je plivanje i vožnja biciklom, kao rekreativne aktivnosti, te karate koji je trenirala sedam godina. No, to nije sve. Tijekom odrastanja njena velika ljubav je postalo i kazalište, gdje je volontirala kao hostesa tijekom četiri godine srednje škole, a mogli smo ju vidjeti i u kazališnim predstavama Hrvatskog kulturno-umjetničkog društva *Vladimir Nazor* iz Sombora.

Sva njena interesiranja i hobiji će je, kako je rekla, nastaviti ispunjavati i dalje tijekom života, a sada tijekom studija želi nastaviti slijediti svoje srce i ostvarivati nove izazove i želje, kako u ovome svijetu tako i u plavetnilu morskih dubina.

Ž. V.

Duhovna obnova za učenike sedmih i osmih razreda

Zajedništvo u Kristu

Duhovna obnova za učenike sedmih i osmih razreda osnovne škole održana je od 9. do 11. listopada u župi sv. Josipa Radnika u Đurđinu u organizaciji Subotičkog oratorija.

Dvadesetero djece sudjelovalo je u ovome programu koji su osmislili mladi animatori Subotičkog oratorija. Susret su započeli filmom pod nazivom *Čudo* i na temelju tog filma je slijedio program naredna dva

dana. Jutro su započinjali zajedničkom molitvom i doručkom, te su slijedile kreativne radionice na kojima su od raznih materijala izrađivali dar za osobu koju su nasumice izvukli prvu večer. Osim dara, svatko je tijekom ovih nekoliko dana i molio za tu osobu.

Predavanje na temu *Rane odbačenosti* održao je vlč. **Nebojša Stipić**, nakon čega je slijedio rad u skupinama. Dane su ispunili pojedinačnim razgovorom s animatorima, raznim igrama, te je subotnja večer bila rezervirana za ispit savjesti, priliku za svetu ispovijed i euharistijsko klanjanje.

Djeca i mladi su bili smješteni u župi, a sve ih je srdačno primio domaćin vlč. **Dražen Dulić**.

U nedjelju su svi sudionici ove duhovne obnove nazočili svetoj misi, gdje je nekolicina njih prinosila darove kao zahvalu Bogu za plodove zemlje.

Smisao ovoga susreta, kao i svakog oratorija, jest približiti Boga djeci, pripremiti ih za dalji život, a ujedno se i dobro zabaviti, upoznati se bolje i graditi zajedništvo u Kristu. Klanjanje je, kao i sveta misa, bilo animirano od animatora i *VIS Ritam vjere*.

Nakon zajedničkog ručka i zbrajanja dojmova, sudionici ovog susreta su se razišli svojim domovima uz pitanje: kada će biti sljedeći susret?

J. Š.

RECEPT NA TACNI

Čarobna bundeva

Kada na tacnu dolazi bundeva, onda nema mjesta za velike uvode jer dovodi mnoge prijedloge sa sobom. Ovaj put izdvajam dva recepta kojima ovih jesenskih dana ne uspijevam odoljeti. Predjelo bundeva, glavno jelo bundeva. Nešto toplo i slatko i nešto tjestasto i slano.

Hobakjuk

Baš kako mu ime zvuči, ovo jelo je prava čarolija okusa. Riječ je o kaši od riže i bundeve s medom, porijeklom iz Koreje.

Potrebno: 1 kg bundeve / pola šalice rižinog brašna / med / sol / voda.

Postupak: Bundevu očistiti i narezati na kockice i staviti u vodu da se kuha s malo soli. Dok se bundeva kuha, pomiješati rižino brašno s vodom tako da smjesa postane poput premaza, pa sjediniti s kuhanom bundevom i staviti u blender. Miješati nekoliko minuta dok gustine ne postane kao kod shakea. Sve vratiti u posudu i kuhati na tihoj vatri nekoliko minuta, uz neprestano miješanje. Ukoliko je potrebno, doliti malo vode. Na kraju dodati malo meda, ali ne pretjerivati jer jelo nije desert. Dekorirati sjemenkama bundeve, bademom ili krušnim krutonicama.

Pizza s bundevom, porilukom i fetom

Potrebno: 500 g brašna / 30 g kvasca / pola žličice šećera / žličica soli / 1 dl ulja / mlaka voda / 500 g bundeve / 1 poriluk / 250 g fete / peršin.

Postupak: Kvasac razmutiti u malo mlake vode, sa žlicom brašna i šećerom i ostaviti da se pokrene. Pomiješati brašno i sol, pa dodati ulje i kvasac i mijesiti tijesto dok se ne prestane lijepiti. Oguliti bundevu, narezati ju na kockice. Poriluk usitniti, pa zajedno s bundevom pržiti na malo ulja. Izvaditi u posudu i dodati kockice feta sira i promiješati. Dodati malo nasjeckanog peršina, pa smjesu staviti preko razvučenog tijesta i malo saviti rubove. Pizzu peći na 180 ili 200 stupnjeva, ovisno o pećnici. Dobar tek!

Gorana Koporan

Zvijezda kod Pavlovačke ulice

Trasa Pavlovačke ulice u Kertvarošu 1928. godine nije postojala u današnjem obliku, što se vidi na isječku karte grada iz tog vremena, koji je u prilogu. U nastanku karte buduća ulična regulacija već je bila isplanirana, tek manjim dijelom izgrađena, kao i Šantićeva, s kojom se križa. Na njenom početku – vidi se na karti – nalazilo se neobično raskrižje s kracima, vjerojatno tragovima putova i prečica dotadašnjih Paličkih vinograda. Nakon što su kuće nanizane u pravilne blokove, do danas je, ipak, ostala još jedna od tih ucrtanih prečica. Stare staze ne nestaju lako. Upućeni u povijesni izgled ove točke neslužbeno je nazivaju lijepim imenom, zvijezda, zbog njenog prikaza na spomenutoj karti iz 1928. godine.

Nedugo potom Pavlovačka, a i ostale ucrtane ulice počele su poprimati današnje urbanističke trase. U Povijesnom arhivu sačuvane su molbe Senatu grada za dozvolu za gradnju, a uz pojedine se nalaze i nacrti kuća, što upotpunjuje sliku o nastanku ovog dijela grada. Prema uvidu u ove dokumente, dva buduća susjeda u Pavlovačkoj ulici, **Joso Herceg** i **Lajos Kiss** podnijeli su dokumentaciju Senatu za gradnju kuća u razmaku od samo mjesec dana, jedan u travnju, drugi u svibnju 1929. godine (Povijesni arhiv Subotica F.47 III. brojevi 546 i 603 u 1929. godini). Podatak o susjedstvu vidi se zahvaljujući jednom sačuvanom projektu, čiji je detalj u prilogu. »Zidovi će biti nabijanica...«, piše u molbi. Za kuće u Kertvarošu projektirane su lijepe fasade.

Maturalna

Učitelj Mato i Marta

Stariji ljudi u Sonti oko 80 godina starosti i više još se i danas sjećaju učitelja i kantora **Mate Šibalina**. Osobno sam u svojoj obitelji također slušala o njemu, ali nigdje nisam mogla pronaći njegovu fotografiju. »Tko traži, naći će.« Tako i ja nađoh jednom prilikom u obilasku starice **Marte Vidović, Vidaković (Ušine)**. Pisala sam o njoj u priči *Slika za križ*. Među starim fotografijama podastrla mi se, rekla bih, sudbinski, mala crno-bijela fotografija veličine 9,5x6,5cm.

Fotografija je snimljena školske 1941./42. godine u dvorištu ispred škole. Tu školu su mještani zvali ili *Bila škula* ili *Škula kod Pejakovi*, jer je prvi susjed bio nadimkom **Pejak**. Danas se tu nalazi vrtić *Ljubičica*. Ovo je maturalna fotografija na kojoj su djeca rođena oko 1930. Svi su oni završili malu maturu koja je tada trajala šest godina. Poslije nje se produžavalo na zanate ili više škole.

Djeca na slici su sa svojim učiteljem Matom Šibalinom i svećenikom čijem imenu i prezimenu nisam mogla ući u trag. Moguće da je svećenik **Marin Vakoš** ili **Josip Đurić**. Mato je odgojio mnoge generacije Sončana. Učenici ga se sjećaju kao vrijednog, poštovnog, pravednog i zahtjevnog učitelja. Šećući između klupa s rukama na leđima s krajnjom ozbiljnošću je pratio rad učenika. Gdje god je primijetio da dijete može više i bolje, dobronamjerno ga je poticao. Onog tko se isticao lijenosti i nedisciplinom kažnjavao je šibom. To je bila mjera u duhu tadašnjeg odgoja.

Na fotografiji, gledajući nama s lijeve na desnu stranu, u redu u kojemu stoji učitelj Mato je **Eva Zlatar, Dupankina**. U drugome redu s desna na lijevo od župnika osma po redu, sjedi Marta Vidaković, Ušina (1930. – 2019.). Ona je u šarenoj bluzi. Martu sam posjetila u jesen 2018. Dobro se sjećala svoga učitelja koji je često dolazio kod njenoga oca. Otac **Lovro** je bio od imuć-

nijih ljudi u Sonti. Imao je više od maksimuma zemlje, vinograd, voćnjak, konje, krave, svinje, ovce i perad. Oko kuće su imali pozamašnu okućnicu s preko dvadeset stabala dudova. U kući su imali pecaru rakije te je kuća bila uvijek puna svijeta, što ukućana, što nadničara i drugih posjetitelja. Učitelj Šibalin je volio biti u tijeku sončanskih zbivanja te je tako bio čest posjetitelj. Marta je bila odlična učenica na zadovoljstvo svoga oca i učitelja. Imala je vrlo lijep glas i bila je članica crkvenog zbora *Sveti Lovro*, a kada bi učitelj dolazio, bilo joj je »zapovijeđeno« da pjeva. Učitelj je približavao uho da što bolje čuje Martino pjevanje i da joj da korisne naputke, jer je on bio zborovođa u crkvi. Marta se nije voljela eksponirati i prilikom mog posjeta mi je ispričala:

»Ako slučajno primetim da ide učitelj kod nas, a ja sve kroz bašču i vinograd, pa pobegnem o doma. Dok je dolazio u Ušinu kuću, zaticao je ukućane u raznim poslovima, pa tako i u sakupljanju dudinja. Uči, Marta, učite dice, kad izučiš škole nećeš morat toliko radit.«

Ali, Marta, iako je bila odlična učenica, nije imala namjeru nastaviti školovanje. Njoj je bilo lijepo baviti se poslovima uz roditelje kao njihovo najstarije dijete. Inače, djeca s ove fotografije nisu imala veći izbor za budućnost niti im je netko mogao ukazati kako se dolazi do boljeg života.

Evu Zlatar, Dupankinu (1929. – 2014.) je ovih dana identificirala kći **Ana Miloš, Jovina**. Eva je pošla putem kao i većina ove djece s fotografije. Po završetku škole uključila se u sve poslove koje iziskuje težački život.

Vrlo je rijetka ova fotografija. Nije mi poznato da je još netko ima ili čuva. Marta ju je sačuvala, a nadam se da će ju čuvati i njeni potomci.

Ruža Silađev

Mala škola tambure u Monoštoru

Mala škola tambure u Monoštoru započela je s radom 9. listopada i okupila sedam polaznika. Sve njih dočekala je profesorica tambure u Muzičkoj školi *Petar Konjović* u Somboru **Marina Kovač**.

Iako je ova škola tambure zamišljena kao istureni odjel spomenute Muzičke škole iz Sombora na hrvatskom jeziku, brojne komplikacije nisu dozvolile da ova ideja zaživi ove godine, te je plan da to bude od naredne školske godine. No, malim tamburašima to nije smetalo da krenu s radom; cilj im je isti, a to je naučiti svirati tamburu.

Prostor za učenje sviranja tambure Monoštorci su našli u mjesnoj knjižnici, a po riječima prof. Kovač prvi sati su protekli u upoznavanju ovoga instrumenta, o nazivu i rasporedu žica, kako držati tamburu, kako držati trzalicu... Učili su i upoznavali se s notama. Veliki je posao

pred njima, ali zabavan. Tako su neki već poželjeli svirati ozbiljne kompozicije, no to će tek doći, za početak treba naučiti osnovne stvari.

»Djeca su bila oduševljena kada su uzela tambure u ruke i kada su zasvirale prve tonove. Nestrpljivi su dočekati svirati tamburaške pjesme, te su neki već pitali kada će imati prvi nastup i kada će svirati pjesmu *Vesela je Šokadija*«, kaže uz osmijeh prof. Kovač.

Kako bi ova škola tambure zaživjela pomogli su Hrvatsko nacionalno vijeće i Hrvatska glazbena udruga *Festival bunjevački pisama* i prof. **Vojislav Temunović**.

Kada su u pitanju instrumenti koje djeca sviraju, prof. Kovač je rekla kako su u pomoć priskočili HGU *Festival bunjevački pisama*, HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora, KUDH *Bodrog* iz Monoštora, te je profesorica ustupila i svoje vlastite instrumente na korištenje, a kako je rekla, ako odziv djece bude veći, onda će po potrebi nabaviti još instrumenata.

Ako ste iz Monoštora ili njegove okolice, onda vam toplo preporučujemo da se i vi uključite u ovu školu tambure.

Što je tambura?

Tambura je drveni narodni trzalački instrument. Najstariji sačuvani pisani dokument o tamburi u Bosni i Srbiji potječe iz 1551. godine. Migracijom i seobom Bunjevaca i Šokaca iz Bosne tambura je prenesena u Slavoniju i Bačku, te je postala najizrazitiji narodni instrument Slavonije i Vojvodine. Najstarija sačuvana tambura potječe iz XIX. stoljeća.

Od čega se sastoji?

Tambura se sastoji iz tri dijela: trupa (korpus), vrata i glave, a pravi se od drveta. Trup je najčešće izdubljen iz drveta javora i za te tambure se govorilo da su »kopane« tambure. Gornja ploča je napravljena od smreke. Izrada se vremenom promijenila, te se u novije vrijeme tambure izrađuju od tankih savijenih dasaka.

Kako se svira?

Lijevom rukom se svira po vratu tambure i pritiskom prsta na određeno mjesto dobiva se ton, dok se desnom rukom svira okidanjem žica trzalicom.

Glava se nalazi na kraju vrata, a na njoj se nalazi stroj za štimanje tambure. Postoje dvije vrste tambura A i E štim i njihove žice su: A-E-H-FIS (A štim) i E-H-FIS-CIS (E štim).

Koje je veličine?

Tambura ima više vrsta, koje se razlikuju po veličini i zvuku. One koje su nama najbliže i najpoznatije su E-prim (bisernica), A-basprim (brač), čelo, E-konta (bugarija) i bas (berde).

Tamburaški sastav najčešće čine upravo ovi instrumenti, te ih u sastavu ima od pet do osam tamburaša. Kada se ovakav sastav dopuni s još nekoliko instrumenata podijeljenih u glasove te skupinu čini više od 15 osoba, onda se to smatra tamburaškim orkestrom.

Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Luka Vuković**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Matija Gubec* Tavankut – 7. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: folklor, robotika

VOLIM: čokoladu

NE VOLIM: špinat

U SLOBODNO VRIJEME: čitam, igram igrice

NAJ PREDMET: povijest i engleski jezik

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: paleontolog, istraživati i putovati u Afriku

Dr. Tóth optika

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: +4917621561026 ili 064/1826160.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viran- goši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pre- gače i sl. Tel.: 024/532-570.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, pa- puče, marama i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjeseč- nog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigu- rani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kon- takt telefon: Mirkio, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Tel.: 064 18-39-591.

Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Miču- rinovoj 22, Subotica. Informacije na mobil: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekoristene perne pu- njene novim sitnim guščijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.

Izdajem u zakup 8,3 katastarskih jutara livade u Žedniku kod dola. Nela 063 8765 071.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Oko sokolovo možda i u Subotici

Subotica veliku pozornost posvećuje razvitku i unaprjeđenju usluga koje osigurava za svoje građane, a zalaže se i za implementaciju tehnika i tehnologija i stalno teži k usavršavanju na polju koncepta *Smart City*, istaknuto je na sastanku u upravi Grada Subotice na kome je predstavljen sustav video nadzora i fotografiranja nepropisno parkiranih vozila *Oko sokolovo*. U ime Grada Subotice prisutne na prezentaciji pozdravila je gradska menadžerica **Zagorka Panić**. Uz izražavanje zahvalnosti Gradu Beogradu što je i Subotica među gradovima kojima se nudi sustav koji je razvijao, kao i pomoć u vidu besplatnog softvera i obuke kadrova, Panić je naglasila da će Grad Subotica razmotriti učinke projekta *Oko sokolovo* i mogućnost ulaska u taj sustav.

Ova »pametna« platforma, istaknuto je, u prvom koraku služi da bi se uočila i sankcionirala nepropisno parkirana vozila i unaprijedio sustav naplate parkiranja u zoniranom području. Elektronička snimka nepropisno parkiranih vozila dostavlja se Komunalnoj policiji koja, na temelju toga, izdaje prekršajne naloge koje šalje na kućnu adresu.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 20. 10. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se

mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET + TELEVIZIJA + TELEFON

Astra Telekom

STANDARD
MIX PAKETI

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

Autor: KRISTJAN SEKULIĆ 27	"Otac hrvatske domovine" 1823. - 1896.		Talijanski nogometni iz AC.Milana	Voda pobune u Srijemu, Teodor Avramović 1767. - 1810.		Kelvin	Neutron	Slovenski pjesnik Župančič 1878. - 1949.	Sarajevo (reg. oznaka u SFRJ)	Tragedija William Shake- speara 1603.	Drevni grad u Uzbekistanu
Prvi samoglasnik		Hrvatska nacionalna stranka iz 1861.godine			Antički grad na Kreti, Grčka						
Nesteroidni anti- inflamatorni lijekovi 4. samogl.						Numismatic Guaranty Corporation	Otac Postoje za loptu u golfu eng.				
									Edo Murtić		
Način obrade podova									6. glazbena nota		
Grad u Bavarskoj									Štedjeti (germ.nepr.)		
Saone, sanjke								Sesoka ulica u Vojvodini i Slavoniji			
								Neslučivati			
Standardna klasifikacija malignih tumora				Metar Demokratska partija		Američki glumac George Timothy...	Soc. partija Long - Acting Reversible Contra- ception			15. slovo	
Drevni grad u Maloj Aziji					School Lead Lic.Assessment Meks./amer. glumac Tones					Austrija Energija	
Modni brand Polo...											
Česky Pohar Dorasta				Najveća arterija Teritorijalna odbrana						Deutschland Sin Božji, Krist	
Crvena kryna zmica											Advertising Standards Authority
Brand opreme za kupatila USA							Rijeka u Vojvodini Kotor reg.oznaka				
International Vaccine Institute				Grad u Nigeriji Prvo slovo					United States Ugjik		
Dalmatinska riječ za kuću			Adelaide Youth Orchestra					Confederate States of America			

VODORAVNO: A, PT, KNOSOS, NSAID, TATA, OTTOCENTO, EM, ERLANGEN, LA, SAONICE, ŠOR, TNM, M, SP, K, AKAD, CLLA, A, RALPH
LAUREN, ČPD, AORTA, D, ERICOTRITI, VANOOON, TISA, IVI, LEKI, US, ČA, ADYO, CSA
OKOMITO: O, ANTE STARČEVIĆ, STRANKA PRAVA, PAOLO MALDINI, TICAN, DP, TO, A, DENIM, HAROLD, K, NGC, LARC, KO, OTON, SLU-
TTI, SA, ŠPARATI, C, OTELO, E, ISUS, SAMARKAND, ASA

RJEŠENJE:

Nogomet

Srpska liga Vojvodina

Prvi bod s novim trenerom

NOVI SAD, SUBOTICA – Očekivano, *Bačka 1901* je u 11. kolu, na gostovanju u Novom Sadu kod lidera *Mladosti*, zabilježila poraz rezultatom 4:2 (2:1). Iako su Novosađani napadali od prvog sudačkog zvižduka, **Pilipovića** su svladali tek u 20. minuti. Deset minuta kasnije poravnao je mladi **Provči**, a domaćini su u novu prednost došli minutu prije odlaska na odmor. U nastavku Novosađani pojačavaju tempo i povećavaju prednost u 55. i 70. minuti. Subotičani su u 80. minuti pogotkom **Manojlovića** poraz sveli na snošljiv omjer. *Bačka 1901* je, nakon pet poraza zaredom, u 12. kolu ugostila ekipu *Feniksa 1995* i zabilježila neodlučan rezultat 1:1 (1:0). Iako su Subotičani u međuvremenu sporazumno raskinuli s trenerom **Savom Pavičevićem** i angažirali **Petra Kurčubića**, pad na ljestvici teško se zaustavlja. Obrana i dalje igra smušeno, zgodici se primaju nakon kardinalnih grešaka, a napad je neefikasan. U subotnjoj utakmici domaćini su bili favoriti, a u 21. minuti **Šljivančanin** je zatresao mrežu *Feniksa* za minimalnu prednost. Isti igrač je zapucao stopostotnu prigodu za podvostručenje prednosti u 43. minuti. U prvim minutama nastavka gosti su poravnali nakon kardinalne greške obrane domaćina. U 67. minuti zabilježen je još jedan neshvatljiv promašaj Šljivančanina, a isti igrač je u 84. minuti zapucao i penal. Do kraja utakmice pogodaka više nije bilo. U narednom kolu *Bačka 1901* će gostovati u Zrenjaninu, kod ekipe *Radničkog*.

Sloga se zahuktava

SAKULE, ČONOPLJA – Očekivano, nogometaši *Sloge* iz Čonoplje u 11. kolu su na gostovanju u Sakulama kod trećeplasiranog *Borca* poraženi rezultatom 3:2 (1:1). Domaćini su u 35. minuti zatresli mrežu Čonopljanaca za minimalnu prednost, poravnao je **Makar** u nadoknadi prvog poluvremena. U nastavku domaćini pogocima u 53. i 56. minuti uvode utakmicu u sigurnije vode. Nakon isključenja jednog domaćeg igrača u 69. minuti *Sloga* je preuzela inicijativu i do kraja utakmice bila bolji rival, no, jedino je novim pogotkom Makara u 77. minuti uspjela umanjiti poraz. U 12. kolu Čonopljanici su ugostili ekipu *Dinama 1945* iz Pančeva i zabilježili pobjedu rezultatom 1:0 (1:0). U prvom poluvremenu igralo se tvrdo, obostrano oprezno, s blagom inicijativom domaćina. Nakon nekoliko propuštenih prigoda ispred obojice vratara pogotkom **Bojića** na ulasku u sudačku nadoknadu prvog poluvremena zlata vrijedne bodove osvojila je *Sloga*. Pančevci su u nastavku bili konkretniji, međutim nisu uspjeli poravnati, zahvaljujući prije svega odličnim obranama vratara **Bulovića**. U narednom kolu *Sloga* će gostovati u Adorjanu kod šestoplasirane *Tise*.

Goleada u Somboru, ništica u Perlezu

SOMBOR, PERLEZ – Nogometaši somborskog *Radničkog 1912* u izvanrednom 11. kolu ugostili su *Kozaru* iz Banatskog Novog Sela i zabilježili visoku pobjedu rezultatom 7:1 (3:0). Domaćini su odlično otvorili utakmicu, a ovoga puta bili su izuzetno efikasni. Mrežu Banačana načeo je **Šveljo** u 16. minuti pogotkom iz penala, a u 42. je podvostručio prednost Somboraca. Minutu kasnije **Avdić** je

postavio rezultat prvog poluvremena. U nastavku su domaćini bili još efikasniji. **Knežević** je nastavio seriju u 48. minuti, Avdić u 71. iz penala, **Rajkovača** u 84., a zaključio ju je **Antunić** u 89. Gosti su u 61. minuti spasili čast pogotkom iz penala. U 12. kolu Somborci su, kao izraziti favoriti, gostovali u Perlezu, kod fenjeraša *Vojvodine 1928* i u igri bez pogodaka osvojili samo bod. Žilavi domaćini branili su se uspješno, a u rijetkim kontrama uspjeli su stvoriti nekoliko izglednih situacija, iz jedne su pogodili i vratnicu. Na koncu, osvojenom bodu ipak su se više radovali Perležani. U narednom kolu Somborci će ugostiti ekipu OFK *Stari grad* iz Bačke Palanke.

Vojvođanska liga Sjever

Gostoljubivi Somborci

SOMBOR – U 12. kolu somborski *Radnički* je ugostio ekipu doprvača *Mladosti* iz Bačkog Petrovca i zabilježio poraz rezultatom 1:3 (1:1). Gosti su bolje otvorili utakmicu i već u 4. minuti, nakon velike greške **N. Tevanovića**, zatresli mrežu nemoćnog **Zorića**. Šokirani ovako brzim pogotkom u svojoj mreži, domaćini su do polovice prvog poluvremena djelovali izgubljeno, tek potom su zaigrali agilnije, a u 42. minuti pogotkom **Lučića** i poravnali. Na samom početku drugog poluvremena, nesmotrenošću obrane *Radničkog*, gosti su došli do nove prednosti. Domaćini od tada stihijski napadaju, što je iskusnim rivalima išlo na ruku. Smirenom igrom držali su Somborce daleko od svojih vrata, a prijetili u brzim kontrama, od kojih su jednu realizirali u 63. minuti i postavili konačnih 1:3. *Radnički* će u narednom kolu ugostiti ekipu *Krila Krajine* iz Bačke Palanke.

Gosti zadovoljniji

TAVANKUT – U utakmici 10. kola *Tavankut* je na svojem travnjaku remizirao protiv odlične ekipe OFK *Mladost Apa* iz Apatina rezultatom 2:2 (2:2). Utakmica je za domaćine počela šokantno, Apatinci su već u 1. minuti pogotkom **Vukadinovića** došli u prednost. Tavankučani se nisu zbunili, nastavili su s napadima i sve ozbiljnije prijetili vartaru **Jeličiću**. Pogotkom **Šimića** u 11. minuti domaćini su poravnali, a 14 minuta kasnije mrežu Apatinaca za preokret je zatresao **Vojnić**. Nisu se predavali ni Apatinci, pa je novo poravnanje uslijedilo na isteku prvog poluvremena pogotkom **Bursaća** iz penala. U nastavku domaćini su silovito napadali i stvorili veći broj prigoda, od kojih je neke teže zapucati nego realizirati, međutim, lopta kao da nije htjela u Jeličićevu mrežu. Nakon završetka utakmice gosti su svakako bili zadovoljniji. U narednom kolu Tavankut će gostovati u Odžacima kod četvrtoplasiranog *Tekstilca*, a OFK *Mladost Apa* ugostit će fenjeraša, ekipu *Obilića* iz Novog Kneževca.

Područna liga Sombor

Očekivano

SOMBOR – Somborski ŽAK je u 10. kolu ugostio ekipu iz skupine najugroženijih, *Polet* iz Karavukova i zabilježio pobjedu od 4:0. Domaćini su sve vrijeme dominirali i stvarali ozbiljne prigode. Četiri su i realizirali, a gosti su izdaleka prijetili samo u rijetkim kontrama. U narednom kolu ŽAK će gostovati u Ratkovu, kod iskusne ekipe *Radničkog 1918*.

Ista meta, isto odstojanje

KULPIN – Ekipe *Tvrđave* iz Bača u 10. kolu, u derbiju začelja, gostovala je u Kulpinu kod istoimene ekipe i rezultatom 1:1 izravnim rivalu u borbi za opstanak otkinula zlata vrijedan bod. Domaćini su više napadali, a Bačani su igrali mudro, zatvorili sve prilaze svojim vratima. Iz jedne brze kontre uspjeli su i zatresti mrežu Kulpina. U narednom kolu *Tvrđava* će ugostiti još jednog rivala iz skupine ugroženih, ekipu *Maglića* iz istoimenog mjesta.

Područna liga Subotica

Bajmačani u krizi

BAJMAK – U 9. kolu *Radnički 1905* je ugostio ekipu petoplasiranog *Jadrana* iz Feketića i zabilježio minimalni poraz (0:1). Nakon 3. kola Bajmačani su bili u krugu kandidata za lidersku poziciju, a potom su se zaredali loši rezultati. U posljednjih šest prvenstvenih utakmica *Radnički 1905* je osvojio svega bod i sada je među ekipama koje će se u nastavku prvenstva boriti za opstanak. U narednom kolu Bajmačani će gostovati u Njegoševu i odmjeriti snagu s *Proleterom*, s kojim je bodovno poravnat.

Poraz uz žilav otpor

RAVNO SELO – U 9. kolu *Đurđin* je gostovao u Ravnom Selu kod trećeplasiranog *Proletera* i zabilježio očekivani poraz rezultatom 3:0 (0:0). Iako su igrali hrabro i u prvom poluvremenu uspjeli sačuvati mrežu, Đurđinčani su u nastavku tri puta kapitulirali. U narednom kolu *Đurđin* će ugostiti fenjeraša, ekipu *Budućnosti* iz Savinog Sela.

MNL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 1. razred

Dunav u opasnoj zoni

SVILOJEVO – Na gostovanju u Svilojevu *Dunav* je u 8. kolu poražen od fenjeraša *Terekveša* rezultatom 3:0. Ovim porazom Monoštorci

su se priključili skupini ekipa kojima u nastavku prvenstva predstoji grčevita borba za bijeg iz opasne zone. U narednom kolu *Dunav* će ugostiti ekipu *Omladinca* iz Deronja.

Katastrofa Berežaca

LIPAR – U 8. kolu *Dinamo 1923* je na gostovanju u Liparu poražen s katastrofalnih 6:0 od doprvaka *Lipara*. Berešci niti u jednom segmentu igre nisu bili dorasli ekipi domaćina, što je i rezultiralo ovako visokim porazom. U narednom kolu *Dinamo 1923* će ugostiti probuđenu ekipu *Terekveša* iz Svilojeva.

MNL Sombor – Apatin – Kula – Odžaci 2. razred

U Sonti pukla petarda

SONTA – U 6. kolu sončanski *Dinamo* je ugostio fenjeraša *Panoniju* iz Lalića i zabilježio sigurnu pobjedu rezultatom 5:0 (1:0). Napadači *modrih* nisu se iskazali, jer su i pored postignutih pet pogodaka (**Duraković 2, Erdeš 2 i Apatinac**) pokazali za ozbiljnu ekipu nedopustivu neefikasnost. Da su iskoristili bar dio stvorenih prigoda, rezultat bi bio bar dvostruko viši. U derbiju narednog kola *Dinamo* će gostovati u Lemešu kod doprvaka *Jedinstva*.

Lemešani poraženi minimalcem

TELEČKA – U 6. kolu *Jedinstvo* iz Lemeša je na gostovanju kod lidera *Telečke* poražen rezultatom 1:0 (0:0). U prvom poluvremenu izrazitih prigoda i nije bilo, pa su mreže mirovale. U nastavku domaćini su se na vrlo lošem terenu bolje snašli, uspjeli realizirati jednu od rijetkih prigoda i tako se s nova tri boda učvrstili na čelnoj poziciji. U narednom kolu Lemešani će ugostiti ekipu *Dinama* iz Sonte.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA

Pobjeda

Istina teško, ali ipak posve zaslužno, Hrvatska nogometna reprezentacija je izborila domaću pobjedu (2:1) protiv Švedske u trećem kolu Lige nacija. Pobjedu, i to prvu u ovoj natjecateljskoj 2020. godini. Nemojmo zaboraviti da se ipak radi o momčadi viceprvaku svijeta, pa je stoga i cijeli ovaj pogled posvećen, nadamo se, startnom zamajcu *novih vatrenih*, koji će na svojim plećima iznijeti breme Europskog prvenstva 2021.

Uzmemo li sve olakšavajuće faktore: oproštaj nekolicine standardnih reprezentativaca (**Subašić, Ćorluka, Mandžukić, Rakitić**), pandemija koronavirusa, neugodan ždrijeb koji je donio svjetskog i europskog prvaka u prva dva kola (Francuska i Portugal), ova pobjeda protiv uvijek neugodnih Šveda (dva puta treći na svijetu) morala bi donijeti potrebnu dozu optimizma za predstojeće susrete. Jer pridodana identičnoj pobjedi protiv Švicarske u prijateljskom susretu odigranom prošlog tjedna u St. Gallenu (prva protiv ove reprezentacije), daje već solidni materijal očekivanja kako će se u budućnosti ponovno

crveno-bijele kockice postaviti na svoje očekivano mjesto.

Izbornik **Dalić** je u ova dva susreta izrotirao nekoliko novih imena i sva su, mora se reći, u većoj mjeri zadovoljila i opravdala ukazanu priliku. **Uremović** (*Rubin, Kazan*) se odlično snašao na poziciji braniča i borio se s odličnim **Kuluševskim** (*Juventus*), baš kao i **Melnjak** (*Rizespor*), koji je pružio solidnu partiju sve do zamjene u 75. minuti. Solidne partije pružili su i ostali prvotimci u ovom psihološki veoma važnom susretu, ponajprije strijelac prvoga gola **Vlašić i Brekalo**, kao i standardno kvalitetni vratar **Livaković**. Senatori **Modrić, Lovren, Perišić i Brozović** bili su na visini svoje zadaće, izuzev dijela susreta kada je Švedska izjednačila i imala terensku inicijativu. Pobjedničkim pogotkom **Kramarić** je ponovno dokazao svoju golgetersku klasu, ali zabrinjava njegova ozljeda zbog koje je ušao tek pri kraju susreta.

Pobjeda ide u povijest, osvojeni bodovi u tablicu, a život i natjecateljski ciklus Lige nacija ide dalje. Slijedi uzvratni susret protiv Francuske na domaćem terenu i vjerojatno najvažniji test u ovom dijelu sezone. Na startu su bila dva poraza, pa su uslijedile dvije pobjede.

Kako će biti, znat ćemo kada ovaj tekst bude pred vama...

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Izložba rukotvorina u Surčinu

Iz Ivković šora

Čardakovi

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi. Šta da vam divanim: ode kod nas je baš nika navala na poso. Doduše, kod nas na salašu ima posla uvijek; nema subate i nedilje, a baš ni sveca ni petka. Salaš je taki: na njem uvijek jel muči marva ako je gladna jel se dere drugi josag, pa čovik uvijek mora zapet. Mi baš sidimo i raspredamo o tom kako je kadgod bilo. Sad je fajin lakše i nama salašarima, mora se priznat. Mašina se svakaki naizmišljalo, skoro same rade pa nema više ni džakovanja ni kopačine. Al nisu baš jeptine, divane ovi što se naveliko dali u paorski poso, mora se fajin čovik zadužit a i natrčat i tušta vrata otvorit da se dobije novac na zajam od ti banaka. A tek kad se vraća ti je muka, ti kamata nikad se otrest. Dadu ti na kašikicu, a borme vraćaš kutlačom što bi kazli. Kažu, prošla vrimena nisu bila dobra. Jedni stalno bili na vlasti, tribala nam ova demokracija. A ja vam velim nako od srca: vaka kaka je, meni baš nije ni falila a kast ću vam i zašto. Koliko se sićam, a dobre sam pamte, kadgod je svako mogo pridat vagon i po žita i oma istirat novog ferčiku, a sad mi divani jedan što je niki dan kupio ferčiku da ga košta kugod kuća u selu – priko deset iljada eura! Pa ja vas pitam koliko je to vagona žita. Periša mi tu zavrće da nije to sad isto, da je sad vako, cine se prominile i šta ti ja znam. A ja njemu velim da su se istina prominile cine, al ja u vagonima divanim. Kandar je vagon žita i dalje vagon žita, ako nisu štogod prominili svicke mire zbog ove korone, jal sve se minja zbog korone a najviše cine. Rondza ova moja, kaže prija korone kad se očlo s crvenom u dućan moglo se još štogod i kupit, a sad kad odeš s crvenom doneseš polak praznu kotericu. Periša je samo pogledo, pa je tio štogod opet branit vlast al je oma odusto. Razumio čovik kako će proć kad se svađa sa ženskim čeljadetom, pa začutio. Joso to vidio, pa veli: »Šta je, Pere, sad ne smiš Jeli poktoravat? Uvidio si da bi prošo Lucinim sokakom a nama tute mudruješ po sata kako nam lipo, samo to još ne vidimo. Jeste, lipo nam je prid svake izbore, ta nude nam starog olaja, zgrumenčanog cukera a i konzerava što su zaostale od onog rđavog vrimena. Vi tamo u vašim šoru dobli to malo sitnog kamena na put, a ti se oma dao u falu. Ta eno već su vam ga napolak zaorali i navukli blata na njeg«. Ja njim velim da je dosta bilo politike u mal nisam kazo. Već, jesu l oni ubardali šta da radimo s čardakovima? Stoje i zauzimaju misto u guvnu, a već nikom ne tribaju. Prošla vrimena branja u klipovima, a i da triba ne bi imo ko brat, a ni ko nosit košarove. Ja ću lako, pokvarit ga i ispilat pa položit. Moj je stari i drven, a šta će oni čiji je gvozden? Joso veli da je i on niki dan sidio prid litnjom kujnom i gledo u čardak, a kandar će ga pokvarit i opravit od njeg stupove za ogradu. Više mu neće tribat, cigurno. Sad ni nemož nač ni ko će ti beračom obrat, a kamol ručno. Tako smo se razišli pokunjeni i tužni, čeljadi moja. Prošla su naša vrimena. Ajd, zbogom. Divanićemo drukput. Iđem namirivat dok i za to ne izmisle kaku mašinu.

Bač Ivin štodir

Lipo u vinogradu još lipše doma

piše: Ivan Andrašić

Bač Iva i Marke put do vinograda brzo prošlo. Malo se divanili, malo gledali okolo po ataru i vitar jim najedamput dono meris Bare. Ositili i pisak ispod točkeva, pa ni tako ni druskalo. »Joj, pajto, moraćemo potli otit do Bare, makar nakratko, samo da vidimo mista di smo u dičji dana pecali«, veli najedamput Marka. Poskidali sa kola sve košareve, a dvi žene prostrle nikaku staru ponjavku, pa priko njoje krušni tarak. Porazmatale i narizaloe na komatiće šunke, slanine i kobasice. Bač Iva za dram i vatricu raspalijo, pa se moglo i mađarit. Dida Pera ošo na drugi kraj vinograda, tamo metnijo malo bašće, pa nabro i sose i paprike. Luka poneli odoma. Marka izdilo ražanj i na njega natakoma komadeš slanine. Veli, mađariće, da udovolji srcu, ne triba mu ni šunke ni kobasice. U jednu olbicu nagvanjijo luka, narizo sose i dvi paprike pririzo samo uzduž. Dobro sve osolijo, pa još kad to nakaplje slaninom, di bi čeljadi našlo bolje salatice? I lapinje samo popolovijo, pa je osolijo i opaprijo, nakapaće i nju. Slaninu izmađarijo, vada iz njoje iskapala sva mast. Bila rumena, ko obraz divojački. I bolesni bi je jijo. Bač Iva uzo samo komatić kobasice, a odoma pono crnoga kruva. I on osolijo i nagvanjijo luka. Noto popijo i šaku medecina što pije izajutra. Šćim se frustukovalo, dida Pera pljesnijo dlanom o dlan i berači se poredali u redove. »Čeljadi, lipo smo se okupili, pa nek i vaj dan projde u veselju. Dosta sam vinogradu bijo sluga o ranoga prolića, skroz do jeseni. Došo dan da malo budem i gospodar. Nekate da mi se kogod jako umori. Vidim da imade i mladi, pa daj Bože da ve jeseni bude i kakigod svatova! A dica nek stanu u redove i nek kupu zrnovlje što pootpada. I nek niko ne zabušava, da ga ne bi škvorci odneli. Ajde, nek se čuje i pisma!«, veli jim dida Pera i ponese o berača do berača bocu lancoga vina da se nazdravi. Red je. Dva momka iz komšiluka se latili košareva. Iće o berača do berača, oni će jim iz košarica jal kablova, šta već ko pono, istresat nabrano grozdovlje u košareve, pa će ji nosit do koli. Košar bi jim na ramena pomogla dignit beračica čija se košarica poslidnja istrese. Jedan malo jači čovek se popo u šaraglje, on će primat košareve o vi što nosu, istresat grožđe u mlin i dok oni ope ne dojdu, samlit. Iz redova se čula pisma po dida Perine želje, a potli smij i zafrkancija. Za jednoga momka što nosijo košareve divanilo se da se prvać zagledo u jednu curu što danas bila u redu i brala grožđe. A i njoje još o prolitos srce drugače tuče ka mu se najde blizu. Danas bi se nikako uvik potrefilo da mu košar bude pun ka dojde do njoje, pa bi mu ona morala pomoć dignit na rame. Oma to niko opazijo. Bilo tu svakaki pošalica, pomalo i bockanja, a nji dvoj bi samo pocrvenili i blaženo se škobili. A tetke, ujne i strine se kada već latile kortešovanja. Vinograd bijo mal, a čeljadi puno, pa se do ručka i svršilo. Dida Pera bijo zadovoljan, bure se napunilo do vr. Čeljad se potovarila u šaraglje, bač Iva i Marka ope sili nuz kočijaša. Zaboravili i na Baru otit. Pivalo se skroz do doma.

NARODNE POSLOVICE

- * Željezo reže i drvo i kamen, ali i njega rđa jede.
- * Tko je mnogo patio, mnogo je i zapamtio.
- * I dobrog čovjeka i dobrog konja ljudi jašu.

VICEVI, ŠALE...

Užinaju dva bolesnika u bolnici, pa komentiraju:

- Ovaj čaj je grozan!
 - Nije to čaj, to je kava.
- Tad se začuje sestra:
- Tko želi još juhe?

Napravila punica zetu večeru, a on kaže:

- Joj, punice, ne mogu, nisam ni za što!

A ona će:

- Ma znam da nisi ni za što, ali barem pojedi nešto!

MUDROLIJE

- * Budite dovoljno jaki da otpustite ono što vam ne služi, a dovoljno mudri da sačekate ono što zaslužujete.
- * Zna li zašto smo ponekad razočarani? Vjerujemo da su drugi spremni učiniti ono što bismo mi učinili za njih.
- * Jedini način da se izbjegnju pogreške je iskustvo; jedini način da se stekne iskustvo je činiti pogreške.

Vremeplov – iz naše arhive

Petrovaradinci, 2006.

**PETAK
16.10.2020.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:18 Gorski spašavatelji
11:07 Riječ i život: Tko može udomiti i posvojiti?
12:00 Dnevnik 1
12:32 Diva, telenovela
13:24 Dr. Oz
14:11 Normalan život
15:07 Maroko: Pogled odozgo, dokumentarni film
15:56 Frankie Drake istražuje
17:00 Vijesti u 17
17:19 Kod nas doma
18:08 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Novine, američko-britanski film
22:07 5.com s Danielom: Miro Ungar i Ecija Ojdanić, zabavni talk show
23:09 Dnevnik 3
23:43 Utroje sa žigolom, američki film
01:13 Maroko: Pogled odozgo, dokumentarni film
01:58 Frankie Drake istražuje
02:42 Dr. Oz
03:25 Dnevnik 3
03:48 Rođeni za divljinu, dokumentarna serija
04:36 Skica za portret
04:53 Prometej
05:18 Dnevnik 2
06:07 Diva, telenovela

05:30 Kultura s nogu
05:54 Regionalni dnevnik
06:38 Juhuhu
06:38 Ro-Ro-Rođendan
10:07 Učitelj Kees
10:32 Detektivi za životinje, dokumentarna serija
11:02 Mačji planet: Škotski fold, dokumentarna serija
11:33 Veterinar Engel
12:23 EBU: Rimski praznici Catherine Fulvio
13:24 Mala ubojstva Agathe Christie: Nijemi svjedok, francuski film
15:04 George Clarke - Čudesne zamisli
15:50 Cesarica - HIT rujna
16:00 Regionalni dnevnik
16:43 Rođeni za divljinu,

dokumentarna serija
17:35 Bitange i princeze
18:15 Šlep šou: Massimo
19:01 Alvin i vjeverice
19:31 POPROCK.HR
20:05 Životinjski podmladak - Prva godina života, dokumentarna serija
21:00 Endeavour, mladi Morse
22:34 EBU: Bitka na Galipolju, 32 sata - serija
00:15 Mala ubojstva Agathe Christie: Nijemi svjedok, francuski film
01:50 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
17.10.2020.**

07:10 Klasika mundiAnsambli
Musica Antiqua Russica na 43. varaždinskim baroknim večerima
08:00 Obračun na Crvenoj rijeci, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:45 Zajedno u duhu
14:20 Prizma, multinationalni magazin
15:09 Istrage prometnih nesreća
15:37 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:13 Potrošački kod
16:43 Manjinski mozaik: Teta Kati
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kultura s nogu
17:48 Lijepom našom: Beli Manastir

19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 7
20:10 Zvijezde pjevaju
21:50 Loto 7 - izvještaj
21:56 Dnevnik 3
22:31 I, Tonya, američko-britansko-katarski film
00:31 Identitet, američki film
01:56 Dnevnik 3
02:19 Obračun na Crvenoj rijeci, američki film
03:49 Fotografija u Hrvatskoj
04:06 Veterani mira
04:51 Dnevnik 2
05:40 Lijepom našom: Beli Manastir

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
09:54 Solden: Svjetski skijaški kup - veleslalom
11:00 Vrtlarica
11:30 EBU: Tajne irskog kraljika
12:20 Dom na kvadrat
12:54 Solden: Svjetski skijaški kup - veleslalom
13:55 Auto Market
14:30 Serengeti: Sudbina, dokumenarna serija
15:27 EBU: Afganistanski ugljen, turski dok. film
15:52 Cesarica - HIT rujna
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 Stani v Zagorju: Bednja, dokumentarna serija
17:00 Endeavour, mladi Morse
18:30 Magazin LP
19:00 Alvin i vjeverice
19:15 Glazbeni Top20
20:05 30. obljetnica utakmice Hrvatske - SAD, prigodna emisija
20:30 Hrvatski san, dok. film
21:30 1990.: Hrvatska - SAD, snimka utakmice
22:15 Sjeverna Amerika sa Simonom Reeveom
23:20 Vikinzi
00:15 U tami, serija
02:00 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
18.10.2020.**

07:05 Gradić Peyton, američki film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Zagreb - Vrbani: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Pula: More
14:00 Nedjeljom u 2
15:01 Zauvijek u mojem srcu, američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 A Porina dobiva... Dunja Vejzović, glazbeno-dokumentarna serija
21:00 Loto 6 - izvještaj
21:06 Biografija: Dinastija Trump, dokumentarna serija
21:56 Dnevnik 3
22:30 Gradić Peyton, američki film

01:00 Nedjeljom u 2
01:55 Dnevnik 3
02:18 Skica za portret
02:28 Karipski cvijet
03:13 Mario Lanza: Najbolje od svega, glazbeno-dokumentarni film
04:38 Fotografija u Hrvatskoj
04:52 Dnevnik 2
05:41 Pula: More
06:05 Regionalni dnevnik

06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića Daniela, crtana serija
08:24 Top-lista DTV-a
09:09 Agatha Raisin
09:54 Solden: Svjetski skijaški kup - veleslalom
11:05 Vera
12:40 Indeks
13:09 Solden: Svjetski skijaški kup - veleslalom
14:40 Klub 7
15:40 Sjeverna Amerika sa Simonom Reeveom, dokumentarna serija
16:45 Svećenikova djeca, hrvatski film
18:26 Put risa, dok. film
19:00 Igor Geržina "Na pola puta" 2. dio
19:57 Cesarica - HIT rujna
20:05 Papillon, američki film
22:35 Sajam taštine, serija
23:30 Graham Norton i gosti
00:15 Mario Lanza: Najbolje od svega, glazbeno-dokumentarni film
01:40 Fargo
02:25 Vera
03:55 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
19.10.2020.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:17 Gorski spašavatelji
11:09 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Diva, telenovela
13:16 Dr. Oz
14:07 Globalna Hrvatska HTV
15:03 Maroko: Pogled odozgo, dokumentarni film
15:51 Shakespeare i Hathaway - privatni istražitelji
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma

18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Nesreća
21:05 Crno-bijeli svijet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Maroko: Pogled odozgo, dokumentarni film
00:15 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:45 Shakespeare i Hathaway - privatni istražitelji
01:30 Dr. Oz
02:15 Dnevnik 3
02:30 Vijesti iz kulture
02:38 Konji Rusije: Proljeće u Tuvi i Baškiriji, dokumentarna serija
03:30 Karipski cvijet
04:15 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:37 Dnevnik 2
05:26 Diva, telenovela

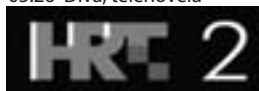

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život: Tko može udomiti i posvojiti?
06:34 Juhuhu
10:33 Detektivi za životinje
11:05 Indeks
11:35 Veterinar Engel
12:22 Cesarica - HIT rujna
12:32 Biografija: Dinastija Trump, dokumentarna serija
13:25 Vier gegen die Bank, njemački film
14:57 Tajne divljeg cvijeća: Pod suncem Sredozemlja, dokumentarna serija
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Konji Rusije: Proljeće u Tuvi i Baškiriji
17:40 Auto Market
18:10 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:03 Alvin i vjeverice
19:27 POPROCK.HR
19:57 Cesarica - HIT rujna
20:05 Stadion, emisija
21:00 Čovjek sa željeznim srcem, američko-francusko-britansko-belgijsko-njemački film
23:00 Domovina
23:55 Zakon i red: Odjel za žrtve
00:40 Vier gegen die Bank, njemački film
02:05 Noćni glazbeni program

**UTORAK
20.10.2020.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:17 Gorski spašavatelji
 11:09 Glas domovine
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Diva, telenovela
 13:15 Dr. Oz
 14:04 Znanstveni krugovi
 14:29 Zdrav život
 14:58 Konavle ljudi i i običaji, dokumentarni film 51:28
 15:55 Shakespeare i Hathaway
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 20:10 U svom filmu: Almira Osmanović
 21:05 Planeti - Ledeni svjetovi, dokumentarna serija
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:25 Hrvatska za 5
 01:00 Shakespeare i Hathaway - privatni istražitelji
 01:45 Dr. Oz
 02:30 Dnevnik 3
 02:53 Konji Rusije: Ljeto u Kuzomenju i Sankt Peterburgu, dokumentarna serija
 03:46 Karipski cvijet
 04:31 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
 04:37 Dnevnik 2
 05:26 Diva, telenovela

05:00 Izvan formata
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:34 Juhuhu
 10:32 Detektivi za životinje
 11:00 Cesarica - HIT rujna
 11:05 kreativac

11:35 Veterinar Engel
 12:30 Veliki majstori slikarstva
 13:30 Četiri sestre i jedna tajna, američki film
 15:00 Tajne divljeg cvijeća: Livadno i poljsko cvijeće
 15:52 Cesarica - HIT rujna
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:45 Konji Rusije: Ljeto u Kuzomenju i Sankt Peterburgu
 17:40 Bitange i princeze
 18:15 Šlep šou: Opća opasnost
 19:00 Alvin i vjeverice
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Čarobna Australija: Kopno, dokumentarna serija
 21:00 That Awkward Moment, američki film
 22:40 Domovina
 23:35 Zakon i red: Odjel za žrtve
 00:20 Četiri sestre i jedna tajna, američki film
 01:45 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 21.10.2020.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:17 Gorski spašavatelji
 11:09 Eko zona
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Diva, telenovela
 13:16 Dr. Oz
 14:07 Potrošački kod
 14:32 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
 15:03 Najveće svjetske planine - Everest, dokumentarna serija
 15:55 Shakespeare i Hathaway
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2

20:03 Loto 7
 20:10 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
 20:55 Loto 7 - izvještaj
 20:58 Mijenjamo svijet: Kuba, revolucija i svijet - Diplomati, dok. film
 22:00 Otvoreno
 22:50 Dnevnik 3
 23:25 Najveće svjetske planine - Everest, dokumentarna serija
 00:10 Istrage prometnih nesreća
 00:35 Shakespeare i Hathaway
 01:20 Dr. Oz
 02:05 Dnevnik 3
 02:28 Konji Rusije: Kasno ljeto u Moskvi i Vladimiru
 03:20 Karipski cvijet
 04:05 Eko zona
 04:30 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
 04:37 Dnevnik 2
 05:26 Diva, telenovela

05:20 Što je klasič?
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:34 Juhuhu
 10:32 Detektivi za životinje, dokumentarna serija
 11:00 Cesarica - HIT rujna
 11:05 Luka i prijatelji: Budućnost
 11:35 Veterinar Engel
 12:25 Planeti - Ledeni svjetovi, dokumentarna serija
 13:25 Skytten, danski film
 15:00 Tajne divljeg cvijeća: Niz vodu, dokumentarna serija
 15:52 Cesarica - HIT rujna
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:45 Konji Rusije: Kasno ljeto u Moskvi i Vladimiru,

dokumentarna serija
 17:40 Bitange i princeze
 18:12 Cesarica - HIT rujna
 18:17 Šlep šou: Neno Belan
 19:02 Alvin i vjeverice
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Nogomet: Liga prvaka, emisija
 20:50 Nogomet, Liga prvaka: Bayern - Atletico Madrid, prijenos
 22:55 Nogomet: Liga prvaka, emisija + sažeci
 23:40 Zakon i red: Odjel za žrtve
 00:25 Skytten, danski film
 01:55 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 22.10.2020.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
 07:00 Vijesti
 10:17 Gorski spašavatelji
 11:09 100 godina Etnografskog muzeja u Zagrebu, emisija pučke i predajne kulture
 12:00 Dnevnik 1
 12:25 Diva, telenovela
 13:16 Dr. Oz
 14:07 Otkrivamo Hrvatsku: Rab
 14:32 Prometej
 15:03 Najveće svjetske planine - Ben Nevis, dokumentarna serija
 15:55 Shakespeare i Hathaway
 17:00 Vijesti u 17
 17:20 Kod nas doma
 18:10 Potjera
 19:00 Dnevnik 2
 20:03 Loto 6
 20:10 Tko želi biti milijunaš?
 21:00 Loto 6 - izvještaj
 21:05 Puls
 22:00 Otvoreno

22:50 Dnevnik 3
 23:25 Najveće svjetske planine - Ben Nevis, dokumentarna serija
 00:15 Shakespeare i Hathaway
 01:00 Dr. Oz
 01:45 Dnevnik 3
 02:08 Konji Rusije: Voronjež i Donska oblast
 03:00 Karipski cvijet
 03:45 Caterina iz Habjanovaca, emisija pučke i predajne kulture
 04:14 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
 04:37 Dnevnik 2
 05:26 Diva, telenovela

05:20 Knjiga ili život
 05:50 Regionalni dnevnik
 06:34 Juhuhu
 11:00 Cesarica - HIT rujna
 11:05 Pozitivno
 11:35 Veterinar Engel
 12:32 A Porina dobiva... Dunja Vejzović, glazbeno-dokumentarna serija
 13:29 Poljubac uz logorsku vatru, američki film
 15:00 Tajne divljeg cvijeća: Čudesna šuma
 16:00 Regionalni dnevnik
 16:45 Konji Rusije: Voronjež i Donska oblast
 17:40 Bitange i princeze
 18:15 Šlep šou: Ksenija Erker
 19:05 Animirana serija
 19:30 POPROCK.HR
 20:05 Klub 7
 21:00 Comic Sans, hrvatski film
 22:45 Domovina
 23:40 Zakon i red: Odjel za žrtve
 00:25 Poljubac uz logorsku vatru, američki film
 01:50 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretna informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nator iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Český Krumlov

I konačno događaj vrijedan pažnje u mom životu u odjeljku »Gorana odlazi u prirodu«. Proteklog vikenda je održano šesto kolo Vojvođanske treking lige u Subotici, lige koja je na visini zadatka kada je epidemiološka situacija u pitanju i zaista, s puno truda, resursa, a prije svega volje i entuzijazma, uspijevaju organizirati praznik za sve trkače.

Nešto što smo konstatirali odmah po dolasku je da je tu dosta novih lica u odnosu na protekle godine. Jesu li to drumaši trkači koji nalaze konačno utrke na kojima mogu sudjelovati ili bi se ta nova lica svakako dogodila – ne znam, ali je zaista lijepo bilo naći se sa svim ljudima zainteresiranim za trčanje i prirodu koju okolina Subotice ima za ponuditi.

Prvi put sam trčala ovu stazu, ali nisam prvi put bila u Vizitorskom centru Ludaš i kao i do sada bilo mi je divno, a o suncu na Ludaškom jezeru da i ne pričam. Koliko je sve izvuklo više od očekivanog od mene svjedoči i skor pretrčanih kilometara. Od planiranih 6, tenisice su prešle 16 km i velika zasluga svemu tome ide lijepoj prirodi, jesenskim radovima i jesenskom ambijentu.

Češki san

Ali ne vodim nas ovog tjedna na Ludaško jezero nego u Češku. I da rasplet bude interesantniji, ne idemo u Prag iako nam je, bar velikoj većini, Prag prva asocijacija na Češku. Tako je bar meni bilo kad sam na utrci srela drugara koji je išao sa mnom u razred u srednjoj školi. Mislim da se nismo sreli bar deset godina, pa je logično što smo pretresali tko se čime bavi, gdje živi i što zapravo hoće od života. E, pa moj drugar želi živjeti u Češkoj. Priзнаjem, bila sam iznenađena izborom jer nekako je ljudima ovdje češći izbor Njemačka, Austrija, Hrvatska, Mađarska, ali Češka jako rijetko. I kada ti netko tko je živio u Češkoj kaže da mu je najljepši Češki Krumlov, moraš ga staviti na listu želja.

Dodali smo u razgovoru i neka mjesta koje drugar nije obišao, a planirao je ove godine detaljnije istražiti južni dio: Třeboň, Jindřichův Hradec, Slavonice, Telč... Dobila sam i obavezan domaći

pogledati zámek Hluboká nad Vltavou i na kraju poziv nešto organizirati kada otvore granice.

Bohemijski grad

Český Krumlov je bohemijski grad na rijeci Vltavi u češkoj pokrajini Južna Češka i ova pozicija ga čini veoma dostupnim iz Austrije, pogotovo Linza. Grad je sagrađen oko dvorca iz 13. st. s gotičkim, renesansnim i baroknim elementima. Izvanredan je primjer malog srednjovjekovnog grada čija je građevinska baština ostala netaknuta zahvaljujući mirnom razvoju tijekom pet stoljeća. Povijesno središte grada 1992. je godine upisano na UNESCO-v popis mjesta svjetske baštine u Europi.

Gradić je dovoljno mali da se može upoznati pješice, a negdje sam pročitala kako postoje besplatne dvosatne ture poznate pod imenom »Wiseman Free Walking Tour« u okviru kojih lokalni vodič vodi turiste i priča im povijesne i manje poznate priče lokalnog folklora. Na kraju sami birate hoćete li i s koliko novaca nagraditi vodiča.

Naravno, najveća atrakcija je zámek koji svojom veličinom plijeni i dominira gradom. Ovo je drugi po površini zámek u Češkoj i u okviru gradskog zámka, koji se smatra nacionalnim spomenikom, postoje zdanja iz različitih razdoblja, iako je njegova gradnja počela u 13. stoljeću. Kao grad bogate povijesti Český Krumlov nudi mnoge atrakcije za koje nije potreban poseban plan obilaska, jer će vas prosto pozvati usput. Ljubitelji umjetnosti poželjet će posjetiti gradski muzej posvećen **Egonu Schieleu** (*Egon Schiele Art Centrum*) koji je nekada ovdje živio, a ništa manje poznato nije i najbolje očuvano barokno kazalište u Europi.

Sasvim je moguće da će vas u šetnji uhvatiti romantično raspoloženje, a ako dojmova bude previše pokušajte ih posložiti uz čašu dobrog piva. Meni kao odličan izbor zvuči dimljeno pivo *nakouřený švihák*. Ovo tamno pivo pivovare *Eggenberg* smatra se jednim od boljih u Češkoj, a ako vam ostane slobodnog vremena, mogući su i organizirani obilasci pivovare s degustacijom.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

5+Plus

Paket SIGURNOSTI

za samo

3.600 RSD

GODIŠNJE

Osiguranje drugačije od svih

Opres u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo 3.600RSD godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplava)

MILENIJUM[®]
OSIGURANJE

www.mios.rs
011/ 715 23 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

Festival

tradicijskog pjevanja

HKC "Bunjevačko kolo"

VELIKA DVORANA CENTRA

Preradovićeve 4,
Subotica

18 h

17. 10. 2020.

Obavezno ponijeti maske.

POKROVITELJI FESTIVALA: